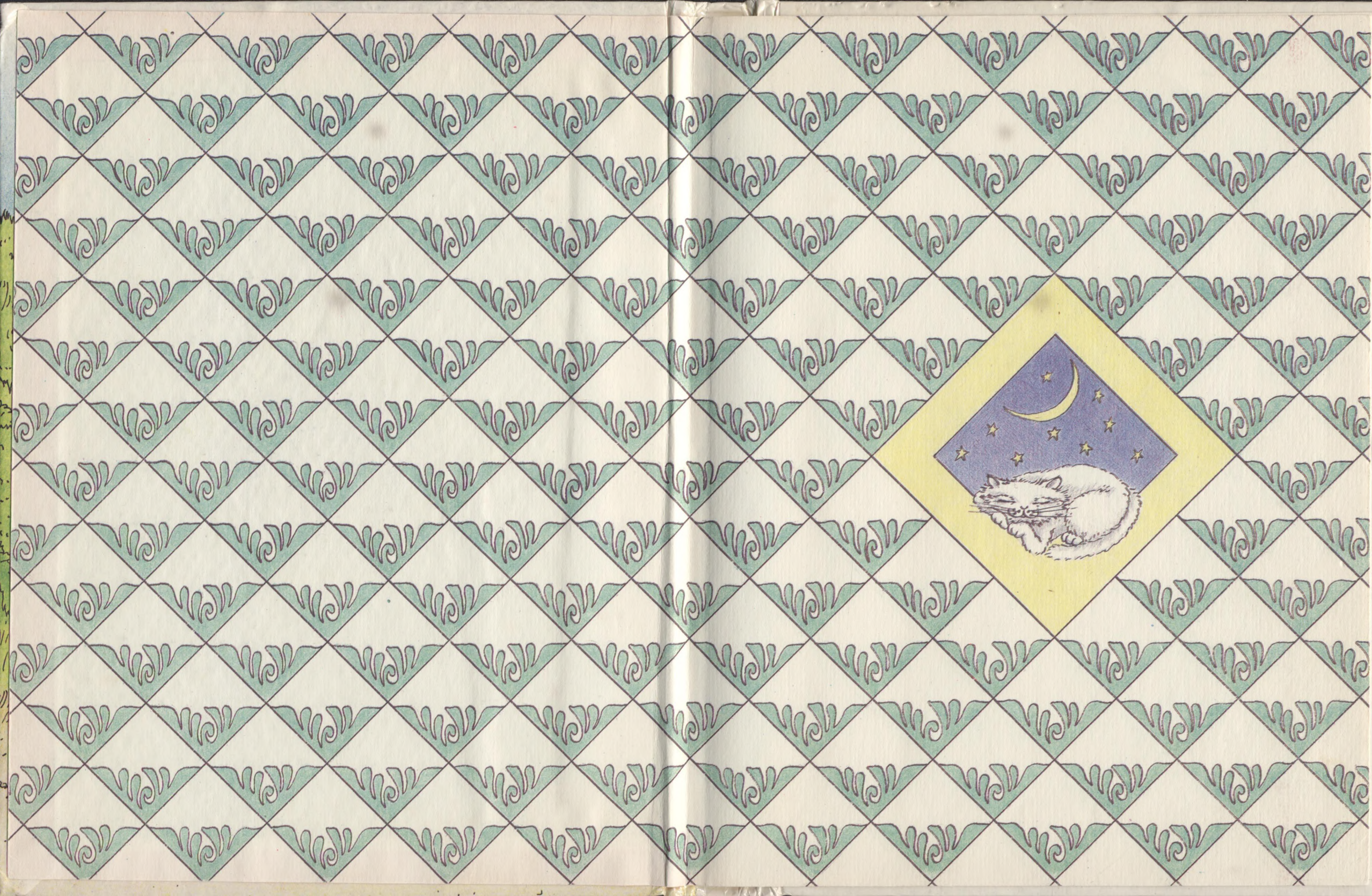

ГРАФІНЯ ДЭ СЭГЮР

**БЕЛАРУСКИ
ГУМАНІТАРНЫ
АДУКАЦЫЙНА-КУЛЬТУРНЫ
ЦЭНТР**

Літаратурна-мастацкае выданне
Графіня дэ Сэжюр
Зачараваная хатка
Казкі

Пераклад зроблены з выдання: Comtesse de Segur. La cabane enchantée.
Casterman. Tournai, 1979

Графіня дэ Сэгюр

**ЗАЧАРВАНАЯ
ХАТКА**

Казкі

Мінск
Беларускі гуманітарны
адукацыйна-культурны цэнтр
1992

**ББК 84.4Фр
С97**

Пераклад з французскай Зм.КОЛАСА

Мастак Т.ГАРДАШНІКАВА

Для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту

**С 4804010100-001 4-92
ISBN 5-86952-001-0**

**© Пераклад.Зм.Г.Колас, 1992
© Ілюстрацыі.Т.В.Гардашнікава, 1992**

З А Ч А Р А В А Н А Я Х А Т К А

Глава 1

Х а т к а

Жыў сабе адзін чалавек, на прозвішча Прудан, што значыць Асцярожны. Быў ён удавец і жыў адзін са сваёю дачкой, якую клікалі Разалі.

Чалавек ён быў багаты, у яго быў вялікі дом, а вакол дома цудоўны сад, дзе Разалі магла гуляць, колькі хацела.

Бацька выхоўваў дачку з ласкаю і любоўю, але вучыў заўжды і ва ўсім яго слухацца. Ён забараняў Разалі задаваць недарэчныя пытанні ці прасіць, каб ён расказаў пра тое, што, на яго думку, не павінна яе цікавіць. Праз вялікі клопат і добры догляд яму ўдалося амаль цалкам пазбавіць дачку такой, на жаль, частай заганы, як залішняя цікаўнасць.

Разалі ніколі не выходзіла з сада, абнесенага высокім мурам, і нікога, апроч свайго бацькі, ніколі не бачыла. Слуг у іх у доме не было, але ўсё тут рабілася нібыта само сабой. Таму ў Разалі заўжды было ўсё, што ёй было трэба: і адзенне, і кніжкі, і прылады ды ніткі на вышыванне, і цацкі. Бацька выхоўваў яе сам, і Разалі (хоць ёй было ўжо амаль пятнаццаць гадоў) зусім не сумавала і не думала нават, што магла б жыць іначай, сярод іншых людзей.

У глыбіні сада стаяла хатка — зусім без вокнаў і толькі з аднымі маленькімі дзвярыма, якія заўсёды былі зачыненыя. Кожны дзень Разалін бацька туды заходзіў, але ключык заўсёды насіў з сабой. Разалі думала, што гэта, напэўна, клець, у якой складзеныя садовыя прылады, і ў яе ніколі не ўзнікала жадання спытаць пра хатку ў бацькі. Але аднойчы яна шукала лейку, каб паліць свае кветкі, і папрасіла бацьку:

— Бацька, дайце мне, калі ласка, ключык ад хаткі ў садзе.

— Навошта табе гэты ключык, Разалі?— занепакоіўся бацька.

— Мне патрэбная лейка. Я думала, яна ў гэтай хатцы.

— Не, Разалі, лейкі ў той хатцы няма.

Калі бацька казаў гэтыя словы, голас у яго быў такі насцярожаны, што Разалі зірнула на яго і здзіўлена ўбачыла, што ён увесь збялеў і на лбе ў яго выступілі кропелькі поту.

— Што з вамі, бацька?— спалохалася Разалі.

— Нічога, мілая мая дачушка, нічога.

— Вас так узрушыла мая просьба даць мне гэты ключык? Што ж такога страшнага ў гэтай хатцы?

— Разалі,— сказаў бацька,— ты сама не ведаеш, пра што пытаешся. Ідзі лепш пашукай сваю лейку ў шклярніцы.

— Але, бацька, што ўсё ж такое ў той хатцы?

— Нічога, што можа зацікавіць цябе, Разалі.

— Але чаму тады вы ходзіце туды кожны дзень і ніколі не дазваляеце мне пайсці разам з вамі?

— Разалі, ты ж ведаеш, што я не люблю пытанняў і што цікаўнасць — вялікая загана.

Разалі адразу змоўкла, але прызадумалася. Думка пра хатку, на якую яна раней не звяртала вялікай увагі, ніяк не выходзіла ў яе з галавы.

“Што ж там можа такое быць?— думала яна.— І як мой бацька збалеў, калі я папрасіла ключык... Значыць, на яго думку, каб я ўвайшла туды, мяне магла б чакаць небяспека!.. Але чаму ж ён сам туды ходзіць амаль кожны дзень?.. Напэўна, ён носіць ежу якому-небудзь лютаму зверу, якога трымае там пад замком... Але каб гэта быў люты звер, я пачула б, як ён рыкае ды варушыцца, а з гэтай хаткі не чуваць ніводнага гуку... Значыць, гэта не звер! Дый ён даўно ўжо з’еў бы майго бацьку... калі толькі не прывязаны... Але ж каб ён быў прывязаны, дык і мне не было б ніякае небяспекі. Што ж тады там можа быць?.. Вязень!.. Але бацька ў мяне добры, ён ніколі не пазбавіў бы волі і долі бязвіннага чалавека!.. Я павінна абавязкова

знайсці разгадку гэтае таямніцы... Але як?.. Вось бы хоць на паўгадзінкі ўзяць у бацькі той ключык! Можа, калі-небудзь ён яго забудзе...”

Гэтыя Разаліны разважанні былі перапыненыя бацькам, які клікаў яе крыху незвычайным голасам.

— Я тут, бацька,— азвалася Разалі,— ужо іду!

І яна пабегла да бацькі. Калі яна падышла да яго, то заўважыла, што твар у бацькі бледны і вельмі занепакоены. Было адразу відаць, што ён нечым дужа ўсхваляваны. Гэта яшчэ больш азадачыла дзяўчынку, і яна вырашыла прыкінуцца вясёлай і бесклапотнай, каб супакоіць бацьку, а потым завалодаць яго ключыкам, калі ён, можа, перастане пра яго ўвесь час думаць, убачыўшы, што Разалі і сама пра яго забыла.

Яны селі абедать, але бацька еў мала, ён увесь час маўчаў і быў сумны, хоць Разалі вельмі старалася ўдаваць вясёлай. Але ўрэшце сваёй весялосцю і бесклапотнасцю ёй удалося такі супакоіць бацьку, і ён забыў пра сваё хваляванне.

Праз тры тыдні Разалі павінна было споўніцца пятнаццаць гадоў, і бацька паабяцаў ёй зрабіць на свята прыемны сюрпрыз. І вось, калі прайшло яшчэ некалькі дзён і да дня нараджэння заставалася тыдні два, бацька аднойчы ранкам прыйшоў да Разалі і сказаў:

— Дарагое маё дзіця, я вымушаны на гадзіну ад’ехаць. Мне трэба падрыхтаваць падарунак на твой дзень нараджэння. Чакай жа мяне дома і будзь паслухмяная, не давай волі сваёй цікаўнасці. Праз два тыдні ты даведаешся

пра ўсё, што табе хочацца ведаць: я ўмею чытаць твае думкі і знаю, што іх займае. Цяпер жа я з табою развітваюся і яшчэ раз прашу: сцеражыся сваёй цікаўнасці.

Прудан ласкава пацалаваў дачку і пайшоў, але выгляд у яго быў такі, быццам яму вельмі не хацелася яе пакідаць. Калі ён знік з вачэй, Разалі пабегла ў бацькаў пакой, і якая ж была ў яе радасць, калі яна ўбачыла, што ключык ад хаткі ляжыць на стале!

Яна схапіла яго і хуценька пабегла ў глыбіню сада. Калі яна была ўжо каля самае хаткі, ёй прыгадаліся бацькавы словы: “Сцеражыся сваёй цікаўнасці”. Яна завагалася і была гатовая ўжо занесці ключык назад і не заходзіць у хатку, калі раптам адтуль даляцеў ціхі стогн. Яна прыпала вухам да дзвярэй і пачула, як нехта вельмі танючкім галаском спявае:

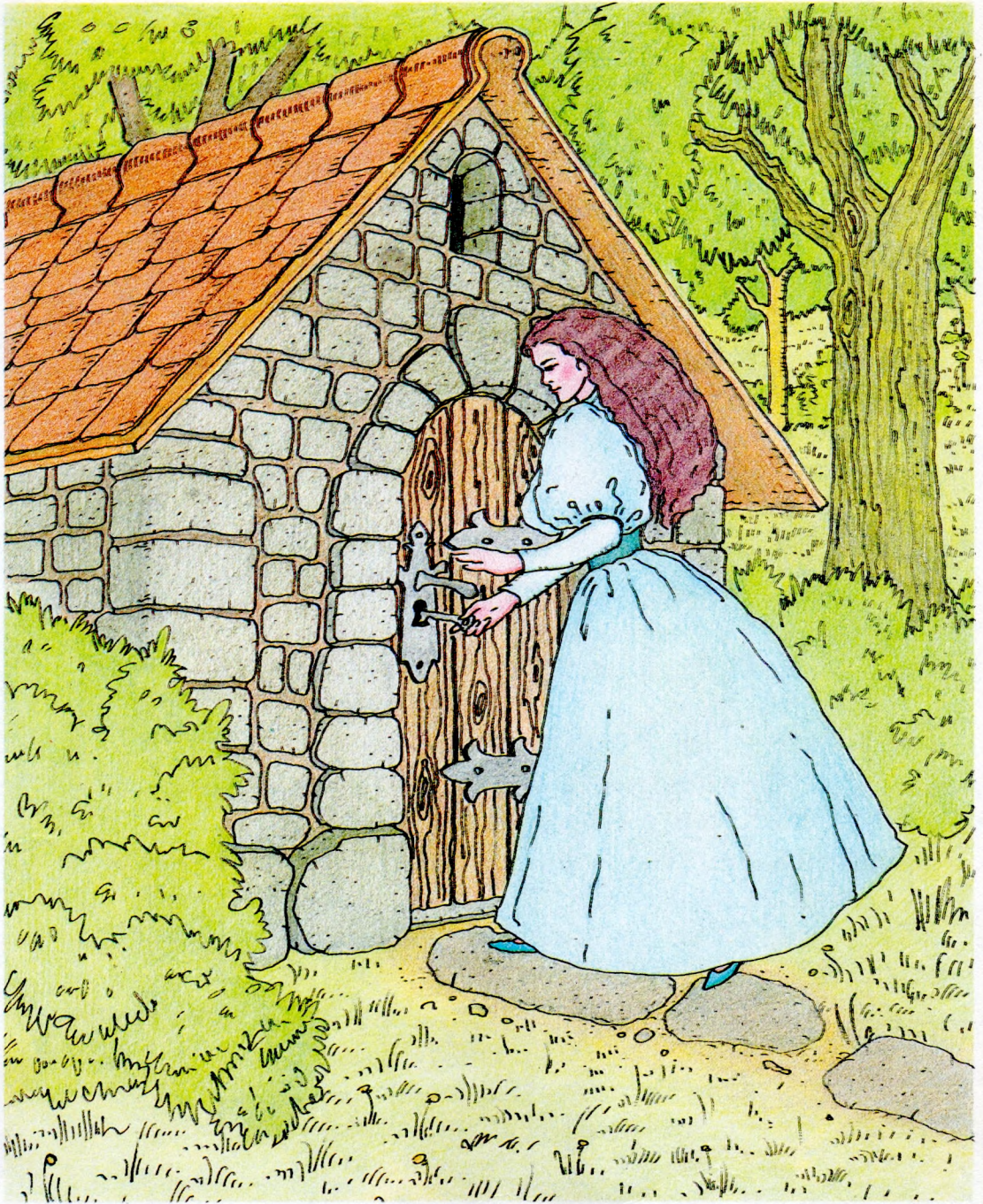
— Я пад замком, гаротная,
Сяджу адна, самотная,
Загіну я ў няволі,
Не выйсі мне ніколі.

“Цяпер усё ясна,— падумала Разалі,— там сядзіць нейкая няшчасная нябога, якую пасадзіў пад замок мой бацька”.

І ціхутка пастукаўшы ў дзверы, Разалі сказала:

— Хто вы, і што я магу дзеля вас зрабіць?
— Адамкніце мяне, Разалі. Злітуйцеся, адамкніце.
— Але чаму вас пасадзілі пад замок? Ці не ўчынілі вы якога зладзейства?

— Што вы, не-не, Разалі. Мяне трымае тут адзін

чарадзей. І калі вы мяне ўратуеце, я ў падзяку за гэта раскажу вам пра сябе ўсю праўду.

Усе ваганні ў Разалі зніклі, і цікаўнасць перамагла яе паслухмянасць яна ўсунула ключык у замок... Але рукі ў яе так дрыжалі, што яна не магла адчыніць дзверы. Яна была гатовая ўжо ўсё кінучь, калі танюткі галасок сказаў:

— Разалі, тое, што я вам раскажу, навучыць вас вельмі многаму і такому, што вас вельмі цікавіць; ваш бацька зусім не такі, якім ён здаецца.

Пачуўшы гэта, Разалі з астатняе сілы налегла на ключык. Ключык павярнуўся, і дзверы адчыніліся.

Глава 2

Мярзотная варажбітка

Разалі прагна ўтаропіла вочы, але ў хатцы было цёмна, і яна нічога не магла разгледзець. А са змроку да яе зноў даляцеў танюткі голас, які сказаў:

— Дзякуй, Разалі, я абавязаная табе сваёю свабодай.

Голас, здаецца, ішоў ад зямлі. Разалі зірнула долу і заўважыла ў куце пару бліскучых маленькіх вачэй, якія глядзелі на яе з насмешкай.

— Удалася такі мая хітрасць,— сказаў танюткі голас,— ты паддалася сваёй цікаўнасці. Каб я не спявала ды маўчала, ты, напэўна, вярнулася б назад і мне быў бы канец. Але цяпер, калі ты мяне вызваліла, — і

ты, і твой бацька, вы абое будзеце ў маёй уладзе.

Разалі яшчэ не разумела ўсяго няшчасця, якое ўтварыла сваім непаслушэнствам. Але яна здагадалася, што перад ёй нейкі вельмі небяспечны вораг. Менавіта таму яе бацька трымаў яго пад замком. Яна хацела хутчэй выйсці з хаткі і зачыніць за сабою дзверы, але танюткі голас крыкнуў:

— Стой, Разалі, цяпер ты ўжо не здольная трымаць мяне ў гэтым брыдкім вязенні. Я ніколі з яго не выбралася б, каб табе споўнілася пятнаццаць гадоў.

У тое ж імгненне хатка знікла, і ў руках у перапалоханай Разалі застаўся толькі маленькі ключык. Яна ўбачыла перад сабой шэрую Мыш, якая глядзела на дзяўчынку сваімі бліскучымі вочкамі і смяялася танюткім траскучым галаском.

— Хі-хі-хі! Якая ты спалоханая, Разалі! Далібог, мне вельмі смешна на цябе глядзець. Якая ты малайчына, што была такая цікаўная! Ужо амаль пятнаццаць гадоў я сядзела ў гэтым брыдкім вязенні і не магла зрабіць нічога кепскага твайму ненавіснаму бацьку і табе. А цябе я таксама ненавіджу, бо ты ягоная дачка!

— Але хто вы, злосная Мыш?

— Я вораг тваёй сям'і, мая любачка! Мяне завуць Мярзотная варажбітка, і можаш паверыць, мне нездарма дадзена такое імя. Усе ненавідзяць мяне, і я ненавіджу ўсіх. І цяпер, Разалі, я буду хадзіць за табой паўсюль.

— Адчапіцеся ад мяне, мярзотная Мыш!— крыкнула Разалі.— Вы ўсё роўна мяне не спалохаеце. І я

ўжо як-небудзь прыдумаю, як ад вас пазбавіцца.

— Гэта мы пабачым, мая любачка! Куды б ты не пайшла, я не адстану ад цябе ні на крок.

Разалі кінулася да дома, але кожны раз, азіраючыся, бачыла, што Мыш подскакам бяжыць следам і толькі кпліва пасмейваецца. Калі дзяўчынка дабегла да дома, яна хацела раздушыць Мыш дзвярмі, але колькі яна ні старалася, дзверы не зачыняліся, і Мыш спакойна ўвайшла ў дом.

— Ах ты нягодніца!— сярдзіта і спалохана крыкнула Разалі.— Ну, пачакай!

Яна схапіла дзяркач і хацела была моцна выцяць ім Мыш, але дзяркач раптам успыхнуў і апаліў ёй рукі. Дзяўчынка выраніла яго і ледзьве паспела адкінуць нагой у камін, каб не загарэўся ўвесь дом. Тады яна зняла з агня поўны вару кацёл і выкуліла яго на Мыш. Але кіпень ператварыўся ў смачнае свежае малако, і Мыш пачала яго хлябтаць, прыгаворваючы:

— Якая ты добрая, Разалі! Мала, што вызваліла мяне, дык яшчэ так смачна частуеш!

Бедная Разалі горка заплакала. Яна зусім не ведала, што рабіць, калі раптам пачула бацькавы крокі.

— Гэта мой бацька вяртаецца,— спалохана сказала яна.— О, Мыш, калі ласка, злітуйся, пайдзі адсюль куды-небудзь, каб мой бацька цябе не бачыў!

— Нікуды я не пайду, — адказала Мыш, — але я магу схавацца ў цябе за абцасам, каб паглядзець, як твой бацька здагадаецца пра тваё непаслушэнства.

Ледзь толькі Мыш паспела схавацца ў Разалі за спінай, як у пакой увайшоў Прудан. Ён зірнуў на Разалі і заўважыў, што яна ўся бледная і вельмі спалоханая.

— Разалі,— сказаў Прудан дрыготкім голасам,— я забыў узяць ключык ад хаткі. Ты знайшла яго?

— Так, бацька, вось ён,— адказала Разалі, вяртаючы ключык, і моцна пачырванела.

— А чаму тут разлітае малако?

— Гэта кот, бацька,— сказала Разалі.

— Кот?— здзівіўся бацька.— Няўжо кот мог зняць з агня поўны кацёл з малаком і разліць яго пасярод пакоя?

— Не, бацька. Гэта я сама несла кацёл і выпадкова перакуліла яго.

Разалі гаварыла ледзь чутна і не асмельвалася зірнуць на бацьку.

— Вазьмі дзяркач,— сказаў Прудан,— ды прыбяры ўвесь гэты бруд.

— Дзеркача болей няма,— прызналася дзяўчына.

— Няма дзеркача? Але ж калі я выходзіў, ён быў.

— Я спаліла яго, выпадкова, калі... калі...

Яна змоўкла. Бацька пільна паглядзеў на яе, потым неспакойным вокам прабег па пакоі і паволі рушыў да хаткі ў садзе.

Разалі апусцілася на крэсла і зарыдала. А Мыш сядзела моўчкі і ні разу не паварушылася. Праз колькі хвілін Прудан вярнуўся, на твары ў яго быў вялікі спалох.

— Разалі, няшчасная, што ты зрабіла?— прамовіў ён.— Ты паддалася сваёй злачыннай цікаўнасці і вы-

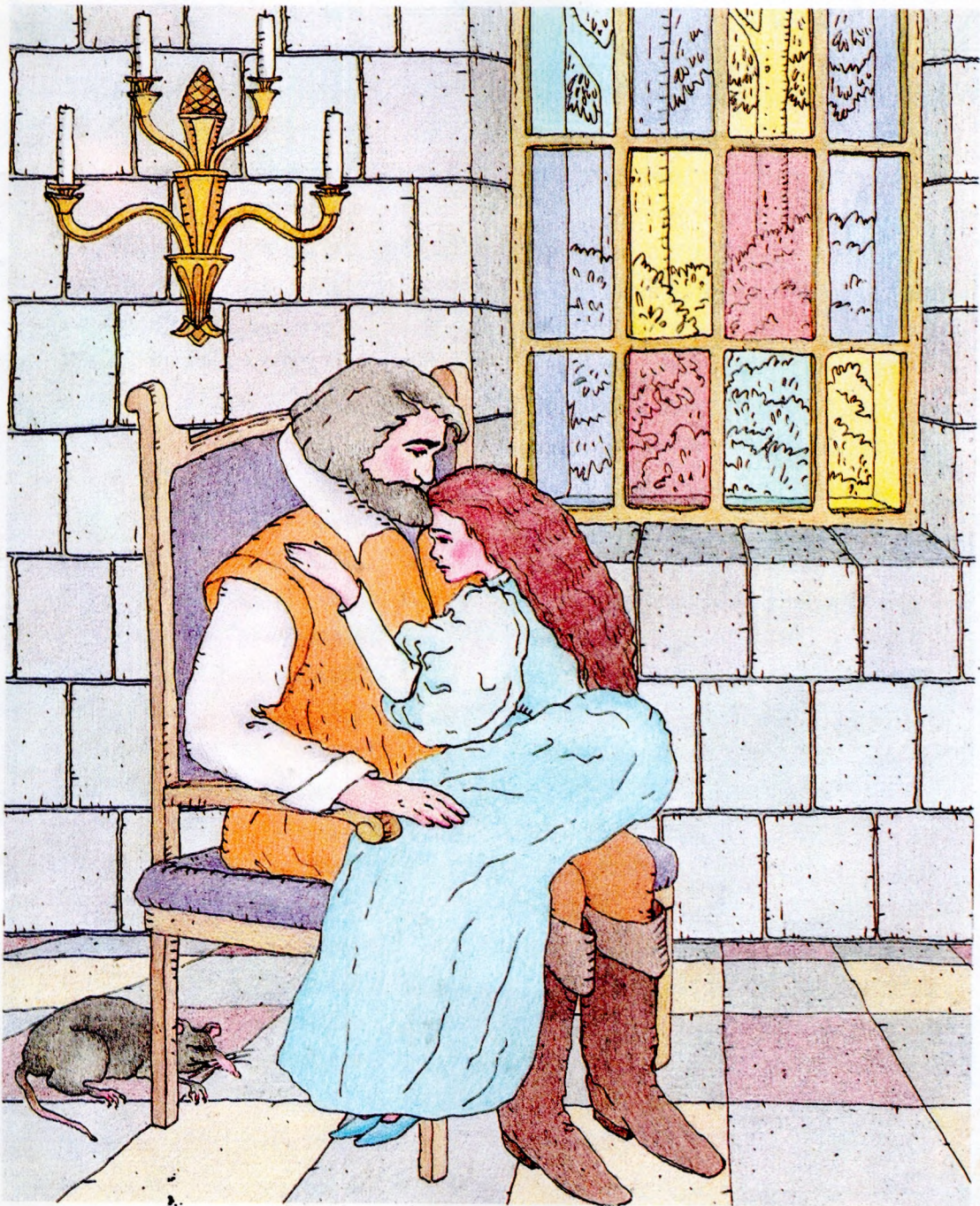
пусціла на волю нашага самага лютага ворага!

— Бацька, даруйце мне, даруйце,— пачала прасіць Разалі і кінулася бацьку ў ногі.— Я не ведала, што раблю так дрэнна.

— Так заўсёды бывае з тымі, хто не слухаецца, Разалі. Яны думваюць, што калі і робяць дрэнна, дык толькі трошкі, а ўрэшце прычыняюць вялікае гора і сабе, і іншым.

— Але, бацька, што ж гэта за Мыш і чаму вы яе гэтак баіцеся? Калі яна такая магутная, то як вы маглі так доўга трымаць яе пад замком і чаму не можаце пасадзіць зноў?

— Гэтая Мыш, дачушка,— злая і магутная варажбітка. А сам я — чарадзея Прудан. І калі ўжо ўсё роўна ты выпусціла майго ворага, то цяпер я магу раскрыць табе праўду, якую мусіў хаваць пятнаццаць гадоў. Дык вось, як я ўжо сказаў, я чарадзея. А твая маці была звычайная смяротная. Але яе добры характар і прыгажосць так спадабаліся каралева феяў і каралю чарадзеяў, што яны дазволілі мне з ёй ажаніцца. На вяселле я зладзіў вялікі банкет, але на няшчасце забыў запрасіць на яго Мярзотную варажбітку, якая і без таго вельмі злавалася, што я выбраў звычайную прынцэсу і не захацеў ажаніцца з яе дачкой. І таму яна прысягнулася люта адпомсціць маёй жонцы і дзецям. Яе пагрозы мяне не спалохалі, бо я быў амаль такі самы магутны, як і яна, і апроч таго мяне вельмі любіла каралева феяў. Не раз я сваімі чарамі не даваў здейсніцца помсце Мярзотніцы. Але пасля твайго

2. „Зачарованная хатка”

нараджэння твая маці адчула сябе вельмі блага, і я быў няздольны ёй дапамагчы. На хвіліну я адлучыўся, каб паклікаць на дапамогу каралеву феяў.

А калі вярнуўся, тваёй маці ўжо не было: злая варажбітка скарысталася з маёй адсутнасці і забіла яе, а цябе збіралася надзяліць найгоршымі заганамі ў свеце. На шчасце, маё вяртанне не дазволіла здейсніцца яе злым намерам. Я паспеў спыніць яе як раз у той момант, калі яна надзяліла цябе цікаўнасцю. Праз сваю цікаўнасць ты ў пятнаццаць год павінна была падпасці пад яе поўную ўладу. Але каралева феяў і я, злучыўшы нашу агульную магутнасць, здолелі ўраўнаважыць варажбіткіна злое накіраванне. Было вырашана, што ты падпадзеш пад варажбіткіну ўладу толькі тады, калі да пятнаццаці год тройчы саступіш сваёй цікаўнасці. Разам з гэтым рашэннем каралева феяў пакарала Мярзотніцу, абярнуўшы яе ў шэрую мыш і зачыніўшы ў той хатцы, якую ты бачыла. Тады ж яна абвясціла, што варажбітка не зможа выйсці з свайго вязення, пакуль ты, Разалі сама і па сваёй волі не адчыніш ёй дзверы; што яна не набудзе свайго ранейшага выгляду, пакуль ты тройчы да пятнаццаці год не саступіш цікаўнасці, а калі ты хоць раз устаіш перад гэтай заганай, то будзеш вызваленая назаўжды ад чараў Мярзотнае варажбіткі і вызваліш ад іх мяне. Мне шмат чаго каштавала дабіцца такой апекі ад каралевы феяў, і я здолеў гэта толькі таму, што паабяцаў падзяліць твой лёс і таксама зрабіцца рабом Мярзотніцы, калі ты тройчы саступіш сваёй цікаўнасці. Я вырашыў выхоўваць цябе

так, каб знішчыць гэтую страшную загану — цікаўнасць, якая павінна была прынесці табе столькі гора.

Таму я і трымаў цябе за гэтымі мурамі, таму і не дазваляў нікога ўбачыць, і не меў нават слуг. Сваёю ўладай я стараўся даць табе ўсё, што ты толькі хацела, і пачынаў ужо радавацца, што ўсё ідзе гэтак добра. Заставалася ўсяго тры тыдні да твайго дня нараджэння, пасля якога ты была б вызвалена ад страшных варажбіткіных чараў. Але ў той дзень ты спытала ў мяне пра ключык, пра які раней, здавалася, і не думала. Я не здолеў схаваць ад цябе хвалявання, выкліканага тваёй просьбай, і гэта яшчэ больш распаліла тваю цікаўнасць. Хоць ты ўдавала вясёлай і бесклапотнай, я ведаў твае сапраўдныя думкі. Таму — сама можаш уявіць, як мне было цяжка, калі каралева феяў загадала мне пакінуць цябе адну і пакласці ключык на відным месцы, каб твая спакуса была яўнай і тым больш заслужанай магчымай перамога! Я вымушаны быў пакінуць ключык і даць табе за маёю адсутнасцю вырашаць самой.

Уяві, Разалі, як я пакутаваў усю тую гадзіну, пакуль ты была адна, а тым больш калі вярнуўся і ўбачыў тваю разгубленасць і пачырванелыя шчокі. Я адразу здагадаўся, што ты не здолела стрымацца. Да таго дня, пакуль табе не споўніцца пятнаццаць гадоў, я вымушаны быў хаваць ад цябе праўду і нічога не казаў пра тое, хто ты і якая небяспека цябе чакае. Іначай ты адразу апынулася б пад уладай Мярзотнае варажбіткі.

Але і цяпер, Разалі, не ўсё яшчэ страчана. Ты можаш

выправіць сваю віну, калі за астатнія два тыдні да твайго дня нараджэння хоць раз устаіш перад варажбіткінымі чарамі. У пятнаццаць год ты павінна была заручыцца з Чароўным прынцам, які таксама паходзіць з нашага роду. І гэтыя заручыны яшчэ магчымыя. Ах, мілае маё дзіця, Разалі, пашкадуй, калі не мяне, то хоць бы саму сябе, набярыся мужнасці і болей не саступай сваёй прыхамаці.

Разалі слухала бацьку, седзячы ў яго на каленях, і горка плакала, схаваўшы твар у далонях. Але апошнія бацькавы словы яе крыху падбадзёрылі, яна ласкава пачалавала яго і сказала:

— Бацька, клянуся вам, я выпраўлю сваю віну, але не пакідайце мяне болей адну. Побач з вамі ў мяне на ўсё стане мужнасці, а без вас, без вашага мудрага бацькоўскага догляду мне можа зноў яе не хапіць.

— Ах, Разалі,— адказаў бацька,— на жаль, я больш не магу заставацца з табою. Цяпер я ва ўладзе Мярзотнае варажбіткі, свайго лютага ворага, а яна ніколі не пагадзіцца, каб я быў побач з табой і засцерагаў цябе ад яе вераломства. Мне нават дзіўна, чаму дагэтуль яе не відаць: ёй, вядома ж, было б вельмі прыемна паглядзець на маю скруху.

— Я тут, каля ног тваёй любай дачкі,— прарэзліва віскнула шэрая Мыш і вылезла, каб яе мог убачыць няшчасны чарадзея.— Мне было вельмі забаўна паслухаць расказ пра пакуты, якія я табе прычыніла. Таму я і не паказвалася, каб даць табе скончыць. А цяпер, развітайся са сваёй даражэнькаю Разалі, я забіраю

тваю прыгажуню з сабой і забараняю табе ісці за намі.

Сказаўшы гэта, яна ўхапіла сваімі маленькімі вострымі зубамі Разалі за прыпол і моцна пацягнула за сабой. Разалі пачала крычаць, чапляцца за бацьку, але яе цягнула нейкая неадольная сіла. Гаротны чарадзеі не вытрымаў, схапіў палку і замахнуўся ёю на Мыш, але не паспеў ён апусціць рукі, як Мыш дакранулася да яго сваёй маленькаю лапкай, і ён знерухомеў, зрабіўшыся падобным да статуі. Разалі абедзвюма рукамі абхапіла бацькавы калені і закрычала, молячы Мыш злітавацца, але тая засмяялася сваім страшным прарэзлівым смехам і адказала:

— Хадзем, хадзем, мая любачка, табе яшчэ двойчы трэба паддацца тваёй мілай цікаўнасці, але гэта будзе не тут. За два тыдні, што засталіся да твайго дня нараджэння, мы з табой шмат дзе пабываем і я шмат чаго табе пакажу.

Мыш яшчэ мацней пацягнула дзяўчынку, але Разалі з такою сілай абхапіла бацьку рукамі, што нават нягледзячы на ўсю незвычайную варажбіткіну моц, тая не магла яе ададраць. Тады Мыш раптам рэзка і пранізліва віскнула, і ўвесь дом разам патануў у агні. Разалі не разгубілася, яна здолела зразумець, што калі застанецца тут і згарыць разам з домам, то астатняя надзея ўратаваць бацьку будзе страчаная і ён назаўжды застанецца рабом Мярзотнае варажбіткі. А калі яна захаве сабе жыццё, то захаве і магчымасць уратаваць бацьку.

— Бывай, мой бацька!— закрычала яна.— Мы абавязкова ўбачымся праз два тыдні. Вашая Разалі прынесла

вам многа гора, але яна вас і ўратуе, абяцаю вам!

І яна кінулася ўпрочкі, ратуючыся ад полымя. Яна доўга бегла, сама не ведаючы куды, потым яшчэ некалькі гадзін ішла і нарэшце, не адчуваючы ног ад стомы і паўжывая ад голаду, адважылася падысці да нейкай добрай кабеты, якая сядзела на парозе сваёй хаты.

— Пані,— сказала ёй Разалі,— ці не дасце вы мне прытулак? Я паміраю ад стомы і голаду, дазвольце ж мне ўвайсці ў вашу хату і правесці ў вас ноч.

— Але чаму такая прыгожая дзяўчынка цягаецца адна па дарогах?— здзівілася кабета.— І што гэта з вамі за брыдкая мыш з такой страшнаю пысай?

Разалі азірнулася і ўбачыла побач шэрую Мыш, якая глядзела на яе кплівым позірам.

Яна хацела яе прагнаць, але Мыш упарта стаяла на месцы. Ubачыўшы іх барацьбу, добрая кабета заківала галавой і сказала:

— Ідзіце, красуня, сваёй дарогай. Я не даю ў сябе прытулку нячыстай сіле і тым, хто з ёй знаецца.

Заплакаўшы, Разалі пайшла далей, і паўсюль, дзе яна ні пыталася, яе не хацелі пускаць, таму што ўсе бачылі брыдкую Мыш, якая ні на крок не адставала ад дзяўчынкі. Неўзабаве Разалі ўвайшла ў дрымучы лес. На шчасце, яна знайшла ў ім чыстую ручаіну і змагла на-таліць смагу. У лесе было шмат арэхаў і ягад; і вось, папіўшы ды пaeўшы, Разалі села, прытулілася да дрэва і з трывогай пачала думаць пра свайго бацьку ды пра тое, што ёй рабіць і як быць адной усе гэтыя два тыдні. Ду-

маючы так, Разалі заплюшчыла вочы, каб не бачыць праклятае шэрае Мышы; стома і прыцемак пачалі наганяць на яе дрымоту, і яна заснула глыбокім сном.

Глава 3

Ч а р о ў н ы п р ы н ц

Пакуль Разалі спала, у лес на паляванне з паходнямі прыехаў Чароўны прынец. Ён сабакамі атутаваў аленя, і той, перапалоханы, схваўся ў хмызах непадалёк ад месца, дзе спала Разалі. Сабачая зграя і мысліўцы былі ўжо зусім блізка, яны гатовыя былі накінуцца на аленя, калі сабакі раптам перасталі брахаць і ціха скупіліся вакол Разалі. Прынц сышоў з каня, каб пусціць сабак зноў у пагоню. Але якое ж было яго здзіўленне, калі ён убачыў прыгожую маладую дзяўчыну, якая спакойна спала пасярод дрымучага леса! Ён паглядзеў вакол, але нікога болей не убачыў: яна была адна, зусім адна, пазабытая ўсімі. Разгледзеўшы яе ўважлівей, прынец заўважыў на яе твары сляды ад слёз, якія і цяпер каціліся з яе заплюшчаных вачэй. На Разалі была простая сукенка, але пашыта яна была з вельмі дарагога ядвабу, яе прыгожыя белыя ручкі, тонкія пальчыкі, акуратныя каштанавыя валасы, дбайна зашпіленыя залатым грабянцом, зграбныя чаравічкі і нізка дробных перлаў на шыі — усё сведчыла пра яе высокае паходжанне.

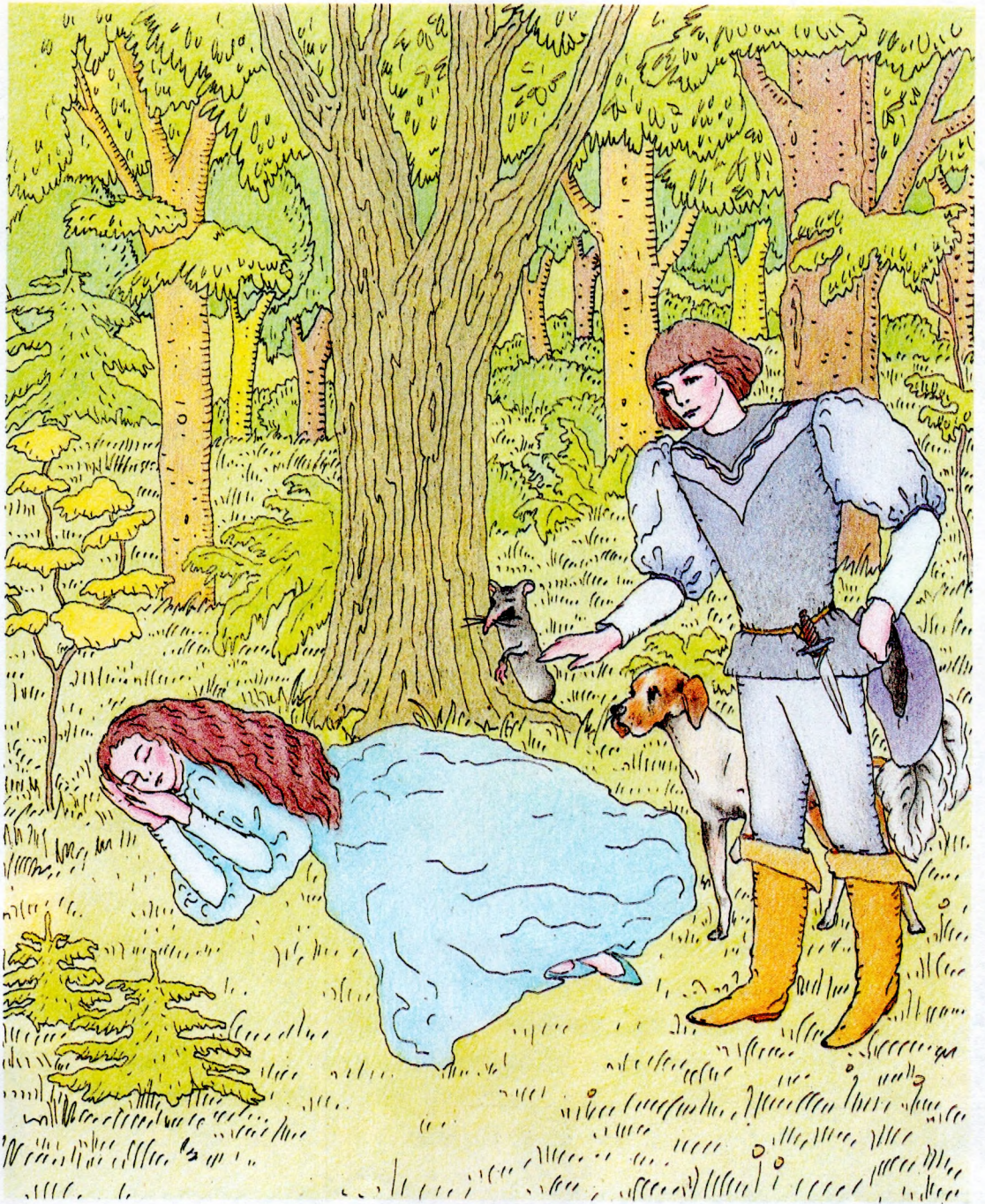
Дзяўчына спала, хоць вакол тупалі капытамі коні, брахалі сабакі, шумна перагукаліся загоншчыкі і мысліўцы. Здзіўлены прынц не мог звесці вачэй з Разалі, але ніхто з прыдворных не ведаў, хто яна і адкуль. Прынц пачаў хвалявацца, чаму дзяўчына спіць такім непрабудным сном? Ён ціхутка ўзяў яе за руку, але Разалі не прачнулася. Тады ён крыху пакратаў яе за плячо, але ўсё роўна не змог пабудзіць.

— Я не магу пакінуць тут гэтае няшчаснае дзіця, — сказаў прынц сваім афіцэрам. — Нехта, відаць, наўмысна завёў яе ў гэты лес і кінуў. Яна, напэўна, ахвяра нейкага злоснага ашуканства. Але як яе можна адсюль забраць, каб не пабудзіць?

— Прынц, — сказаў яму галоўны мысліўца Губэр, — мы маглі б зрабіць з галля насілы і занесці на іх дзяўчыну ў які-небудзь заезны двор па суседстве. А вы тым часам маглі б паляваць далей.

— Ты ўсё добра прыдумаў, дарагі Губэр, — ухваліў прынц. — Аддавай загад! Няхай зробіць насілы і на іх пакладуць дзяўчыну, але вы панесяце яе не ў заезны двор, а да мяне ў палац. Гэтая асоба, як відаць, знатнага роду. І апроч таго, яна прыгожая, як анёлак. Я сам буду сачыць, каб ёй прыслугоўвалі, як гэта належыць яе сану.

Губэр з афіцэрамі хутка зрабілі насілы, а прынц паслаў на іх сваю накідку і акуратна паклаў на яе Разалі, якая па-ранейшаму спала. Якраз у гэтую хвіліну Разалі, напэўна, прысніла сон, яна ўсміхнулася і шэптам прамовіла: “Бацька, мой бацька!.. Ты будзеш уратаваны!..

Каралева феяў... Чароўны прынц... я бачу яго... які ён прыгожы!"

Прынц вельмі здзівіўся, калі пачуў, што дзяўчына прамовіла яго імя. Цяпер ён ужо не сумняваўся, што яна прынцэса і што на яе насланыя нечыя злыя чары. Ён загадаў, каб слугі, якія трымалі насілы, ішлі вельмі ціха і каб ніводзін іх рух не пабудзіў Разалі. Сам ён сеў на каня і таксама паехаў побач, ні на хвіліну не адлучаючыся ад насілаў.

Неўзабаве яны прыбылі ў палац. Чароўны прынц загадаў, каб Разалі падрыхтавалі каралевіну спальню, і, не дазваляючы нікому да яе дакрануцца, сам панёс у пакой і паклаў там на ложка. Ён сказаў фрэйлінам, якія павінны былі ёй прыслугоўваць, каб яны адразу папярэдзілі яго, калі дзяўчына прачнецца.

Разалі праспала ўсю ноч і ўвесь ранак, і калі нарэшце прачнулася, на двары ўжо быў новы дзень. Яна здзіўлена зірнула вакол і нідзе не ўбачыла шэрае Мышы, тая некуды знікла.

— Няўжо я пазбавілася ад гэтае Мярзотнае варажбіткі?— радасна падумала Разалі.— Можа быць, я трапіла да чараўніцы яшчэ магутнейшай за яе?

Яна падышла да акна і ўбачыла на двары жаўнераў і афіцераў, апранутых у прыгожую ўніформу. Яшчэ болей здзівіўшыся, яна хацела была каго-небудзь паклікаць, бо падумала, што ўсё гэта чараўнікі ды чарадзеі, але раптам пачула ў сябе за спінай чыносьці хаду. Яна азірнулася і ўбачыла Чароўнага прынца. Ён быў у раскошным гарніту-

ры і глядзеў на дзяўчыну, не хаваючы свайго захаплення. Разалі адразу пазнала прынца са сваіх сноў і мімаволі ўскрыкнула:

— Чароўны прынец!

— Вы ведаеце мяне?— здзівіўся прынец.— Але, калі мы ўжо бачыліся, то як жа я мог забыцца на вашае прозвішча і аблічча?

— Прынец,— чырванеючы адказала яму Разалі,— я вас бачыла ў сваіх снах. І майго прозвішча вы ведаць не можаце, бо я сама даведалася пра яго толькі ўчора ад свайго бацькі.

— Што ж гэта за прозвішча, якое ад вас так доўга хавалі?

І тады Разалі распавяла яму ўсё, пра што даведалася ад бацькі. Яна шчыра прызналася ў сваёй злачыннай цікаўнасці і расказала пра тое вялікае няшчасце, якое яна прынесла.

— Можаце ўявіць сабе, прынец, як я пакутавала, калі была вымушаная пакінуць бацьку, каб уратавацца ад полымя, якое наслала на наш дом нягодная варажбітка, калі памірала ад холаду і голаду, і ніхто не хацеў пусціць мяне на начлег! Але потым мной авалодаў глыбокі сон, і я не ведаю, як апынулася тут, у вашым палацы.

Чароўны прынец расказаў Разалі, як знайшоў яе ў лесе, дзе яна спала, і як пачуў яе словы, якія яна прамовіла ў сне. І потым дадаў:

— Ваш бацька не сказаў вам яшчэ аднаго, Разалі. Каралева феяў, наша сваячаніца, вырашыла, што пасля

таго, як вам споўніцца пятнаццаць гадоў, вы зробіцеся маёй жонкай. Таму я не сумняваюся, што менавіта яна паслала мне думку паехаць на паляванне з паходнямі, каб я мог знайсці вас у тым лесе, дзе вы заблудзілі. І калі ўжо ўсё роўна да вашага дня нараджэння застаецца зусім нямнога, я прашу вас лічыць гэты палац вашым і загадваць у ім, як сапраўдная каралева. Хутка ваш бацька зноў будзе з вамі, і мы зможам адсвяткаваць наша вяселле.

Разалі шчыра падзякавала прынцу і пайшла ў свой туалетны пакой, дзе яе чакалі фрэйліны, трымаючы на пагатоў незлічоныя сукенкі ды самыя розныя капялюшыкі. У Разалі зусім не было звычкі да пышных убранняў, і таму яна надзела першую ж сукенку, якую ёй падалі. Сукенка была з тонкай ружовай тканіны з карункамі, і капялюшык таксама з карункамі, упрыгожаны раскошнымі вялікімі ружамі. Фрэйліны заплялі яе прыгожыя каштанавыя валасы ў касу і ўклалі яе каронай. Калі Разалі была гатовая, прынец прыйшоў запрасіць яе да сняданку.

Разалі ела так, што было адразу відаць, што напярэдадні яна была галодная цэлы дзень. Пасля снадання прынец павёў яе ў сад і паказаў свае цудоўныя шклярніцы. У адной шклярніцы, у самае глыбіні была маленькая альтанка, абвітая прыгожымі кветкамі, а пасярод альтанкі стаяў вялікі вазон, у якім расло, напэўна, нейкае дрэўца, але яго было не відаць, бо з усіх бакоў яго закрывала шчыльная тканіна. Скрозь покрыва можна было ўбачыць толькі, як нешта ўсярэдзіне незвычайна блішчыць.

Глава 4

Дрэўца з альтанкі

Разалі доўга любавалася на розныя кветкі і думала, што зараз прынц здыме покрыва і пакажа ёй таямнічае дрэўца, але ён пайшоў са шклярніцы, нават не загаварыўшы пра яго з Разалі.

— Скажыце, прынц,— спыталася тады сама дзяўчына.— А што гэта за дрэўца там пад покрывам?

— Гэта вясельны падарунак, які я падрыхтаваў для вас,— вясёла адказаў прынц.— Але пакуль вам не споўніцца пятнаццаць гадоў, вы не павінны яго бачыць.

— А што там такое блішчыць пад тканінай?— зноў спытала Разалі.

— Вы даведаецеся пра гэта праз некалькі дзён. І я спадзяюся, што гэты мой падарунак акажацца для вас нечаканым і зусім не звычайным.

— А ці не магу я ўбачыць яго раней?

— Не, Разалі. Каралева феяў забараніла мне паказаць яго вам, іначэй здарыцца вялікае няшчасце. Але я спадзяюся, што вы досыць мяне кахаеце, каб на некалькі дзён утрымаць сваю цікаўнасць.

Апошнія словы прымусілі Разалі ўздрыгануцца. Яна зноў успомніла пра шэрую Мыш і няшчасці, якія пагражалі ёй і яе бацьку, калі яна зноў саступіць спакусам

Мярзотнае варажбіткі. Яна болей не згадвала пра та-
ямнічае дрэва і пайшла з прынцам далей.

Увесь дзень прайшоў вельмі вясёла. Прынц пазнаёміў
Разалі з прыдворнымі панямі і сказаў ім, каб яны паважалі
Разалі, як яго жонку, якую абрала яму каралева феяў.
Разалі была з усімі вельмі прязная, і прыдворныя рада-
валіся, што хутка ў іх будзе такая добрая каралева. На-
заўтра і ў наступныя дні былі наладжаны шумныя балі,
паляванні ды вясёлыя прагулкі, і прынц з Разалі шчасліва
чакалі ўжо блізкага Разалінага дня нараджэння, які ад-
начасова павінен быў стаць днём іх вяселля. Прынц чакаў
яго таму, што вельмі кахаў Разалі, а Разалі — таму, што
вельмі кахала прынца, і таму, што хацела хутчэй зноў
пабачыцца з бацькам. Але яшчэ і таму, што ёй дужа
карцела даведацца, што ж такое расце ў той альтанцы!
Думка пра гэта не пакідала яе ні на хвіліну, і нават уначы
яна бачыла альтанку ў сне. Калі ж удзень яна заставалася
адна, ёй каштавала вялікага намагання стрымліваць сябе,
каб не пайсці ў шклярніцу ды не прыўзняць покрыва над
загадкавым дрэўцам.

Нарэшце апошні дзень чакання настаў: назаўтра Ра-
залі павінна было споўніцца пятнаццаць гадоў. Прынц
быў вельмі заняты падрыхтоўкаю да вяселля, на якое за-
прасіў усіх чараўніц з акругі і саму каралеву феяў. Ста-
лася так, што на ўвесь час да абеду Разалі засталася адна.
Яна пайшла пагуляць і так, ідучы па дарожцы і думаючы
пра свой шчаслівы заўтрашні дзень, неўпрыкмет павяр-
нула да таго месца, дзе стаяла альтанка. Усміхаючыся, у

задуменні яна ўвайшла ў шклярніцу — і раптам заўважыла, што стаіць якраз перад вялікім вазонам, у якім пад покрывам хаваецца скарб.

— Заўтра нарэшце я даведаюся, што там такое, — сказала яна сабе.— Дый каб я захацела, я магла б даведацца пра гэта і сёння... бо ў гэтым покрыве такія дзіркі, што я магу спакойна прасунуць у іх некалькі пальцаў... а калі потым крыху пацягнуць... Ніхто ўсё роўна пра гэта не даведаецца... А пасля я трохкі пагляджу і папраўлю ўсё на месца... Заўтра ж гэта ўсё роўна будзе маё, дык чаму б мне не зірнуць ужо сёння?..

Яна паглядзела вакол, але нікога не ўбачыла. І тады, абсалютна пра ўсё забыўшы: і пра добрага прынца, і пра небяспеку, якая яе чакала,— адчуваючы толькі пякучае жаданне задаволіць сваю цікаўнасць, яна прасунула пальцы ў дзірку і ціхенька пацягнула. Покрыва раптам разадралася з пачварным трэскам, і здзіўленая Разалі ўбачыла перад сабой цудоўнае дрэва, ствол у якога быў з каралаў, а лісце са смарагдаў. Яно ўсё было абсыпанае пладамі, і кожны плод быў з суцэльнага каштоўнага каменя: дьяменту, рубіну, перлу, сапфіру, апалу, тапазу...— і ўсе яны пераліваліся рознымі колерамі. Такі бляск асляпіў Разалі. Але толькі яна паспела ўбачыць гэта чароўнае дрэва, як пачуўся яшчэ болей жудасны грукат. Разалі ачнулася ад свайго захаплення і адчула, як нейкая неадольная сіла падняла яе над зямлёй і панесла ў поле. Адтуль Разалі ўбачыла, як прынцаў палац абрынуўся, і з-пад абломкаў пачуліся страшныя стогны. Праз імгненне з руін выйшаў

прынц. Ён быў увесь акрываўлены, у лахманах. Сумна зірнуўшы на Разалі, ён сказаў:

— Ах, Разалі, няўдзячная Разалі! Бачыш, што ты зрабіла са мной і з маім палацам. Цяпер, калі ты гэта ўтварыла, я не сумняваюся, што і трэці раз ты саступіш сваёй цікаўнасці і асудзіш на вялікае гора і мяне, і сябе, і свайго бацьку. Бывай, Разалі, і няхай пакаянне акупіць тваю няўдзячнасць да няшчаснага прынца, які цябе так кахаў і хацеў табе толькі добра!

З гэтымі словамі ён пайшоў прэч. А Разалі кінулася на калені і, заліваючыся слязьмі, пачала клікаць, прасіць, але прынц знік з вачэй, так ні разу і не азірнуўшыся, каб убачыць Разаліну распач. Дзяўчына была ўжо гатовая страціць прытомнасць, калі раптам зусім побач пачула прарэзлівы смех шэрае Мышы.

— Падзякуй мне, Разалі,— сказала Мыш.— Гэта я табе так цудоўна дапамагла. Гэта я пасылала табе прыемныя сны пра чароўнае дрэўца і прагрызла дзіркі ў покрыве, каб пад яго можна было зазірнуць. Каб мне не ўдалася гэтая хітрасць, я, напэўна, ужо назаўжды страціла б і цябе, і твайго бацьку, і Чароўнага прынца. Але цяпер мне засталося ашукаць цябе яшчэ ўсяго толькі раз, і вы ўсе назаўжды зробіцеся маімі рабамі.

Мыш радасна пачала скакаць вакол Разалі, але яе здэклівыя словы зусім не раззлавалі дзяўчынку.

— Гэта я ва ўсім вінаватая,— падумала Разалі.— Каб не мая злачынная цікаўнасць, Мышы ніколі не ўдалося б прымусіць мяне зрабіць такі дрэнны ўчынак. Я павінна

выправіць яго сваімі пакутамі, сваім цярпеннем і нязломнаю волей. Я павінна вытрымаць трэцяе выпрабаванне, якое б цяжкае яно ні было. Дый чакаць мне застаецца ўсяго некалькі гадзін. Няўжо я не здолею? Цяпер, як сказаў Чароўны прынц, ад адной мяне залежыць яго, маё і бацькава шчасце.

Падумаўшы гэтак, Разалі вырашыла стаяць на месцы і больш нікуды адсюль не ісці. І колькі Мыш ні старалася, яна так і засталася каля разбуранага палаца.

Глава 5

К у ф э р а к

Так прайшоў увесь дзень. Разалі страшна хацелася піць, але яна казала сабе:

— Не, я павінна яшчэ болей пакутаваць у пакаранне за тое, што прымусіла пакутаваць бацьку і прынца. І пакуль мне не споўніцца пятнаццаць гадоў, я нікуды адсюль не пайду.

Пачынала цямнець, калі на дарозе з'явілася старая кабета. Яна падышла да дзяўчынкі і папрасіла:

— Маё мілае дзіцятка, ці не зробіце вы мне такую паслугу і ці не даглядзіце за маім куфэркам? А то ён такі цяжкі, а мне яшчэ трэба зайсці да адной сваячаніцы тут непадалёку.

Разалі была дзяўчынка спагадлівая, і таму адказала:

— Калі ласка, бабулька, пакідайце куфэрак, я за ім дагляджу.

Старая кабета падала ёй куфэрак і сказала:

— Дзякуй, маё мілае дзіцятка. Я пайду ненадоўга. Але вы не адчыняйце куфэрка і не глядзіце, што ў ім, бо там такое... такое, чаго вы не бачылі і ніколі не ўбачыце... Трымайце яго вельмі асцярожна і не стукніце, калі захочаце паставіць на зямлю, бо ён вельмі нетрывалы і можа разламацца... І тады вы ўбачыце, што ў ім ляжыць... А гэтага ніхто не павінен бачыць!

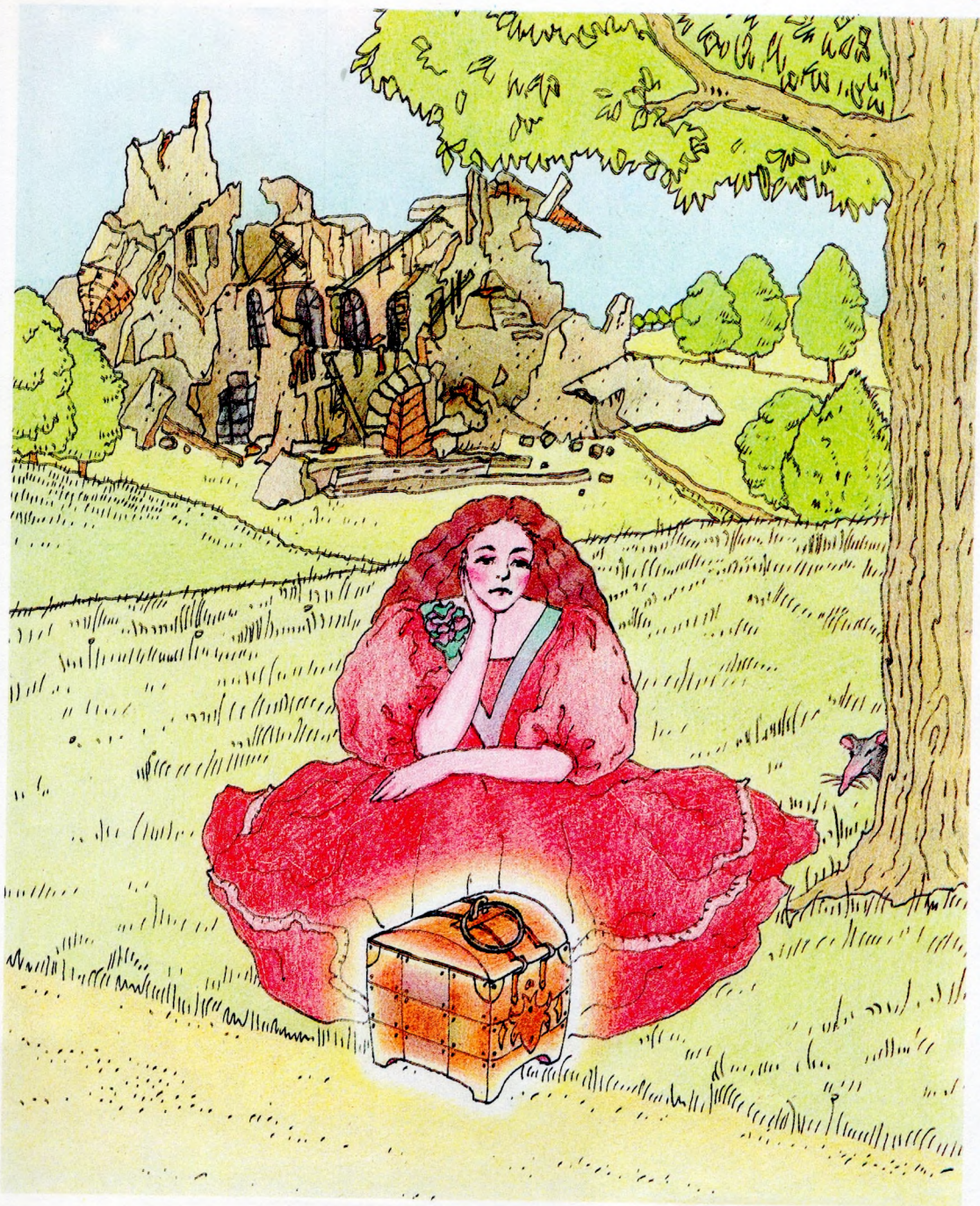
Сказаўшы гэта, старая кабета пайшла. А Разалі акуратна паставіла куфэрак побач з сабой на зямлю і пачала думаць пра ўсё, што з ёй здарылася. Ужо зусім сцямнела, а бабулька ўсё не вярталася. Разалі скінула вокам на куфэрак і са здзіўленнем убачыла, што зямля вакол яго свеціцца.

“Што гэта за святло ідзе з гэтага куфэрка?” — падумала яна.

Яна ўзяла куфэрак у рукі, пакруціла яго, агледзеўшы з усіх бакоў, але так і не зразумела, ад чаго ідзе такі незвычайны бляск. Тады яна паклала яго зноў на зямлю і сказала:

— Якая розніца, што ў ім ляжыць? Ён жа не мой, а той бабулькі, якая мне яго даручыла. Не буду болей пра яго думаць, а то мне захочацца яго адчыніць.

І яна сапраўды перастала на яго глядзець і нават пастаралася болей пра яго не думаць. Заплюшчыўшы вочы, яна вырашыла чакаць новага дня.

— Калі настане дзень і мне споўніцца пятнаццаць гадоў, я зноў убачу Чароўнага прынца і бацьку, і мне болей не трэба будзе баяцца нягоднае варажбіткі.

У тую ж хвіліну Разалі пачула танюткі Мышыны галасок, які насмешліва віскнуў:

— Разалі! Разалі, я тут! Я болей табе не вораг. Каб давесці гэта, я нават магу, калі хочаш, паказаць табе, што ў гэтым куфэрку!

Разалі нічога не адказала.

— Разалі, ты што — не чуеш, што я сказала?— зноў завішчала Мыш.— Я твой сябар! Калі ласка, павер!

Але дзяўчына маўчала.

Тады Мыш, якой трэба было спяшацца, кінулася на куфэрак і пачала грызці ў яго вечка.

— Ах ты нягодніца!— крыкнула Разалі, выдзіраючы куфэрак у Мышы і прыціскаючы яго да грудзей.— Калі ты хоць раз яшчэ да яго дакранешся, я зараз жа скручу табе галаву!

Мыш злосна зірнула на Разалі, але ўгнявіць яе пабаялася. Пакуль яна прыдумляла, як бы распаліць Разаліну цікаўнасць, гадзіннік прабіў паўночы. У тое ж імгненне Мыш страшна завішчала і крыкнула:

— Усё, Разалі, твой дзень нараджэння настаў! Цяпер табе споўнілася пятнаццаць, і ты можаш болей мяне не баяцца. З гэтай хвіліны вы ўжо не залежыце ад маіх чараў, ні ты, ні твой агідны бацька, ні брыдкі прынец. А я назаўжды застануся гадкаю шэраю мышшу, пакуль не здолею завабіць у свае пасткі якую-небудзь іншую такую ж

прыгожую дзяўчыну, як ты. Бывай, Разалі! Можаш цяпер адчыніць свой куфэрак.

Сказаўшы гэта, шэрая Мыш знікла. Але Разалі не дала веры варажбіткіным словам і не зрабіла, як тая раіла. Яна вырашыла не адчыняць куфэрка, пакуль не настане дзень. І толькі яна прыняла гэтае рашэнне, як Пугач, што пралятаў над Разалі, выпусціў з лапаў камень і трапіў ім якраз у самы куфэрак. Куфэрак разляцеўся на тысячы кавалкаў! Разалі крыкнула ад жаху і раптам убачыла перад сабой каралеву феяў, якая сказала:

— Не бойцеся, Разалі. Вы нарэшце перамаглі свайго жорсткага ворага, і цяпер я вярну вас да вашага бацькі. Але раней паешце ды папіце.

І чараўніца падала ёй плод, аднаго кавалачка якога Разалі хапіла, каб наталіць і смагу, і голад. У тое ж імгненне перад чараўніцай узнікла калясніца, запрэжаная парай прыгожых, белых у шэрыя яблыкі, коней, яна села ў яе і запрасіла з сабой дзяўчыну.

Апамятаўшыся ад здзіўлення, Разалі шчыра падзякавала чараўніцы за яе апеку і спытала, ці хутка можна будзе ўбачыцца з бацькам і Чароўным прынцам.

— Бацька ўжо чакае вас у палацы ў прынца,— адказала каралева феяў.

— Як? А я думала, што прынцаў палац разбураны, а сам прынц паранены і стаў жабраком.

— Усё гэта было не па-сапраўдному і было зроблена толькі дзеля таго, каб вы мацней спалохаліся сваёй цікаўнасці і не саступілі ёй трэці раз. А прынцаў палац вы

ўбачыце такім, які ён і быў, пакуль вы не падралі покрыва, пад якім хавалася каштоўнае дрэва, прызначанае вам у падарунак.

Пакуль чараўніца прамаўляла гэтыя словы, калясніца пад'ехала да палаца. На ганку Разалі ўжо чакалі бацька і прынц разам з усёю дворняй. Разалі кінулася да іх, і яны шчасліва абняліся. Прынц, здавалася, зусім забыў пра дрэнны ўчынак, які Разалі ўтварыла напярэдадні. Усё было ўжо гатовае да вяселля, і яго тут жа адсвяткавалі. На банкете, які доўжыўся некалькі дзён, былі чараўніцы з усяе акругі. Разалін бацька застаўся жыць разам са сваімі дзецьмі. Разалі назаўжды пазбавілася сваёй цікаўнасці і пражыла з Чароўным прынцам у каханні ды шчасці ўсё жыццё. У іх нарадзіліся прыгожыя дзеці, і за хросніц ім былі абраныя добрыя чараўніцы, якія заўжды абаранялі іх ад злых варажбітак і чарадзеяў.

Д О Б Р Ы А Н Р Ы

Глава 1

Б е д н а я х в о р а я м а ц і

Жыла сабе аднойчы бедная жанчына. Муж у яе памёр, і засталася яна адна з маленькім сыночкам, якога звалі Анры. Сына яна вельмі любіла, дый было за што: Анры быў прыгожы хлопчык, і хоць яму не было і сямі гадоў, ён ва ўсім дапамагаў сваёй маці. Пакуль яна краіла ды шыла ці хадзіла на базар гандляваць, Анры падмятаў, мыў падлогу ў хаце, гатаваў ежу ці працаваў у гародзе і маленькім садочку, а потым браўся цыраваць адзенне, рамантаваць матчыны чаравікі ці рабіў лавы, столікі і ўсё, на што толькі быў здольны. Хатка, у якой яны жылі, стаяла за вёскай, і з яе вокнаў было відаць высокую гару, такую высокую, што ніхто і ніколі не мог дабрацца да яе вяршыні. Гару агінала вірная рака, а за ракой узвышаліся стромыя скалы і чарнелі бяздонныя прорвы.

Сын і маці жылі ў ладзе ды згодзе, але аднойчы бедная кабета моцна захварэла. Знаёмых лекараў у іх не было, дый нават каб і былі, ім усё роўна не было б чым заплаціць. А сам Анры не ведаў, чым дапамагчы сваёй маці. Калі ёй хацелася піць, ён мог даць ёй толькі вады: нічога іншага ў хаце не было. Дзень і ноч ён не адыходзіў ад матчынага ложка. А калі маці засынала, глядзеў на яе і плакаў. Дзень пры дні хвароба мацнела, і ўрэшце бедная кабета зусім сабралася паміраць — яна не магла ні гаварыць, ні есці і нават не пазнавала Анры, які, стоячы на каленях каля яе ложка, заліваўся гаручымі слязьмі. І тады хлопчык крыкнуў у распачы:

— О Добрая фея! Дапамажыце мне, уратуйце маю бедную маму!

Толькі ён прамовіў гэтыя словы, як акно раптам адчынілася і ў хаце ўзнікла прыгожая жанчына.

— Што вам трэба, маленькі мой сябра?— спыталася яна ласкавым голасам.— Вы клікалі мяне, і вось я тут.

— Пані!— сказаў Анры, кідаючыся на калені і ўмольна сціскаючы рукі.— Калі вы Добрая фея, уратуйце маю бедную маму, іначай яна памрэ, і я застануся адзін.

Чараўніца ласкава зірнула на хлопчыка і моўчкі падышла да ложка, на якім ляжала яго маці. Яна ўважліва агледзела кабету і, дзьмухнуўшы ёй у твар, сказала:

— На жаль, мілае дзіця, мае чары не могуць вылечыць тваю маці. Зрабіць гэта можаш толькі ты сам. Але дзеля гэтага табе трэба быць смелым і пайсці туды, куды я скажу.

— Я згодзен, пані. Скажыце, куды трэба ісці, я ўсё зраблю дзеля сваёй мамы.

— Табе трэба здабыць кветку жыцця. І расце яна на вяршыні гары, якую ты бачыш з акна сваёй хаткі,— прамовіла Чараўніца.— Калі ты здабудзеш кветку і напойш яе сокам маці, яна адразу ачуняе і будзе зноўку здаровая.

— Я гатовы зараз жа пайсці на пошукі кветкі, пані. Але пакуль я буду яе шукаць, хто будзе даглядаць за маёй маці? Дый яна, напэўна, памрэ раней, чым я паспею вярнуцца.

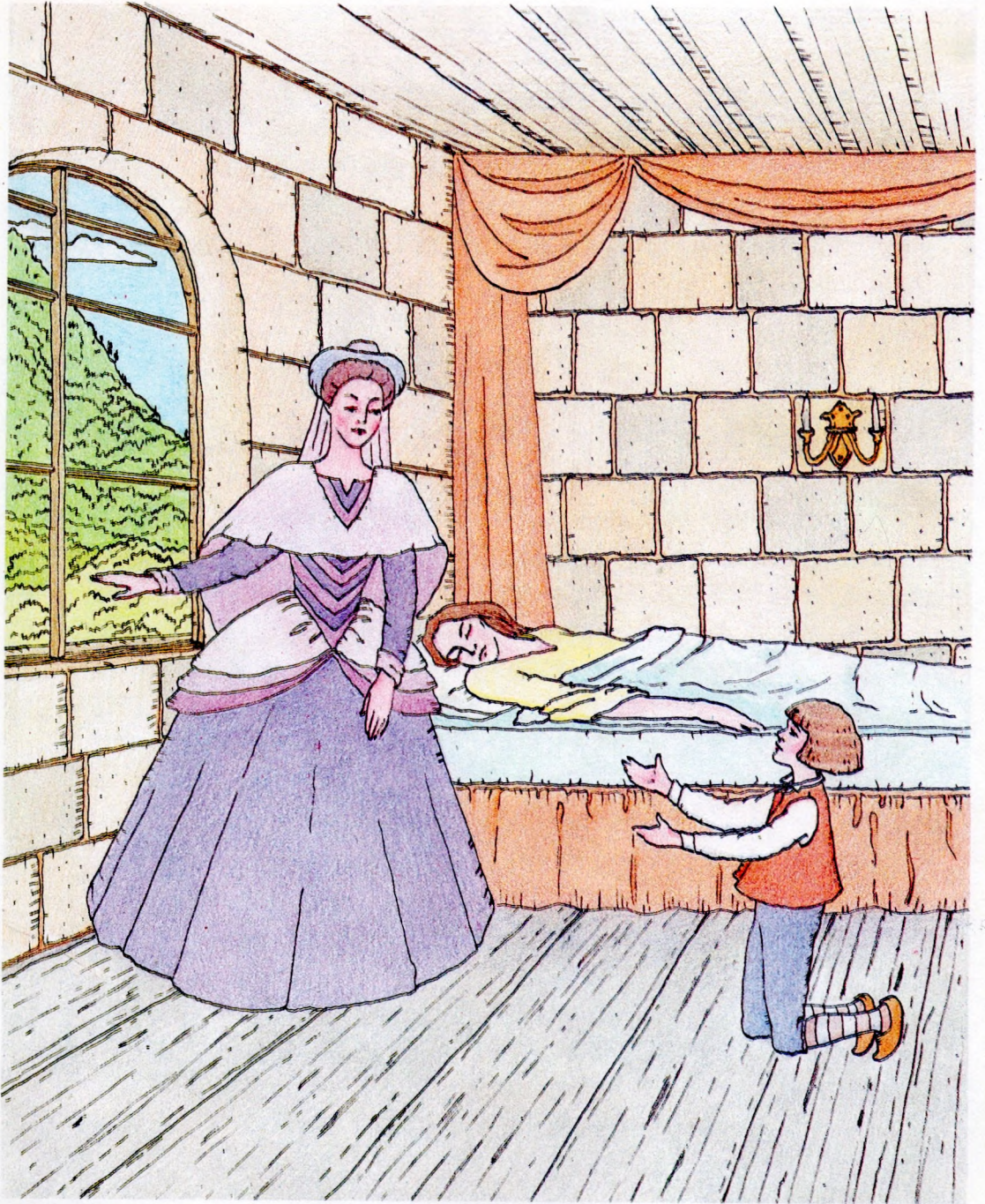
І хлопчык заплакаў яшчэ мацней.

— Не хвалюйся, беднае дзіцятка,— адказала Добрая фея.— Пакуль ты будзеш шукаць кветку, з тваёй маці нічога не здарыцца. Яна застанеца такая ж, як і цяпер. Але ведай: да таго, як ты знойдзеш кветку, цябе будуць чакаць вялікія выпрабаванні і небяспека. І каб здабыць яе, табе трэба быць вельмі настойлівым і смелым.

— Мне нічога не страшна, пані,— сказаў Анры. — Смеласці ў мяне хопіць. Але скажыце, як мне пазнаць гэтую кветку, бо іх так многа на гэтай гары.

— Калі ты дойдзеш да вяршыні,— адказала Чараўніца,— пакліч доктара, які ахоўвае чарадзейны сад. Ты скажаш яму, што гэта я паслала цябе, і тады ён дасць табе кветку.

Анры падзякаваў чараўніцы, пацалаваў на развітанне хворую маці і, паклаўшы ў кішэню кавалак хлеба, рушыў да гары.

Добрая фея ласкава зірнула ўслед адважнаму хлопчыку, які, хоць яму не было і сямі гадоў, не пабаяўся адзін пайсці на такую небяспечную гару. А гара была сапраўды небяспечная, бо ўсе, хто спрабаваў дайсці да яе вяршыні, немаведама куды знікалі ці гінулі.

Глава 2

Крумкач, Певень і Жаба

Анры рашуча ішоў да гары, але аказалася, яна зусім не так блізка, як гэта здавалася. І замест таго, каб дабрацца да гары за паўгадзіны, яму давялося ісці цэлы дзень.

Калі ён прайшоў ужо амаль трэцюю частку дарогі, ён раптам убачыў Крумкача, які трапіў у пастаўленую нейкім дрэнным хлопчыкам пастку. Бедны Крумкач марна стараўся вызваліцца, увесь час тузаючы пятлю, але пятля толькі яшчэ мацней і балючай сціскала яму лапу. Убачыўшы гэта, Анры жвава падбег да Крумкача, перарэзаў вяроўку і вызваліў небараку. Крумкач узмахнуў крыламі, узяцеў у паветра і крыкнуў:

— Дзякуй табе, слаўны хлопчык, я таксама табе прыдамся!

Анры вельмі здзівіла, што Крумкач размаўляе па-чалавечы, але доўга думаць пра гэта часу ў яго не было, і ён рушыў далей.

Калі трошкі пазней ён спыніўся крыху адпачыць і

сядзеў пад кустом, частуючыся кавалачкам хлеба, ён раптам убачыў Пеўня, за якім гналася Ліса. Певень уцякаў з усіх ног, але Ліса ўсё роўна яго даганяла. Тады Анры злаўчыўся і, калі певень прабягаў зусім блізка, спрытна схапіў яго і, сунуўшы за пазуху, схаваў пад курткай. Ліса нічога не заўважыла і, падумаўшы, што Певень павярнуў некуды ўбок, пабегла далей. Калі яна знікла з вачэй, Анры выпусціў Пеўня, і той, вельмі перапалоханы, шэптам сказаў:

— Дзякуй табе, слаўны хлопчык! Я таксама табе прыдамся.

Тым часам Анры адпачыў і, развітаўшыся з Пеўнем, рушыў далей.

Ён прайшоў ужо ладны кавалак дарогі, калі раптам убачыў бедную жабу, якую збіралася праглынуць Змяя.

Жаба дрыжала ад страху і баялася паварушыцца, а Змяя падпаўзала ўсё бліжэй і бліжэй, шырока разяўляючы страшную пашчу. Але ў той самы момант, калі яна была ўжо гатовая праглынуць Жабу, Анры схапіў вялікі камень і так трапна кінуў ім у Змяю, што пацэліў у самую глотку. Змяя задохлася і памерла. А Жаба паскакала прэч, крыкнуўшы на развітанне:

— Дзякуй табе, слаўны хлопчык, я таксама табе прыдамся.

Анры ўжо чуў, як размаўлялі Крумкач і Певень, і таму зусім не здзівіўся, што Жаба таксама размаўляе па-чалавечы. Ён рушыў далей і неўзабаве дайшоў да падножжа гары. Тут ён ўбачыў глыбокую і такую шы-

рокую раку, што другога берага амаль не было відаць.

Спачатку Анры разгубіўся, але потым падумаў: “Можа, мне ўдасца знайсці які-небудзь мост ці брод, ці хоць які човен?” Ён рушыў уздоўж ракі і абышоў кругам усю гару, але рака была паўсюль вельмі шырокая і глыбокая, і нідзе на ёй не было ні моста, ні чоўна. Бедны Анры сеў на беразе і горка заплакаў.

— Дапамажыце мне, Добрая фея!— сказаў ён скрозь слёзы.— Якая карысць мне ведаць, што на вяршыні гары расце кветка, якая можа ўратаваць маю маці, калі я ўсё роўна не здольны да яе дабрацца?!

Не паспеў ён гэтага сказаць, як побач узнік Певень, якога ён уратаваў ад Лісы.

— Добрая фея нічым не можа дапамагчы табе,— сказаў Певень.— Гэтая гара не падпарадкуецца яе чарам. Але ты ўратаваў мне жыццё, і цяпер я хачу табе за гэта аддзячыць. Лезь да мяне на спіну! Слова гонару, я перанясу цябе на той бераг.

Без доўгіх разваг Анры ўскочыў Пеўню на спіну, і яму здалося, што зараз ён упадзе разам з Пеўнем у раку. Але Певень аказаўся такі дужы, што ў яго на спіне Анры адчуў сябе як у сядле на кані. Ён абяруч ухапіў Пеўня за грэбень, і Певень паляцеў. Рака была вельмі шырокая, і ляцець да другога берага ім давялося ажно дваццаць адзін дзень. І ўвесь гэты час Анры не хацелася ні есці, ні піць, ані спаць.

Калі яны нарэшце апусціліся на зямлю, Анры падзякаваў Пеўню, а той прыгожа распусціў пёры, і ў тую

ж хвіліну знік. Анры пачаў азірацца, шукаючы, куды ён падзеўся, і заўважыў, што рака некуды знікла таксама.

— Напэўна, які-небудзь чарадзеяў гэтай гары знарок зрабіў гэтую раку, каб не даць мне дайсці да вяршыні, — падумаў Анры. — Але Добрая фея дапамагла мне, і цяпер я ўжо хутка дабяруся да кветкі.

Глава 3

Ж Н І В О

Анры зноў рушыў у дарогу і ішоў яшчэ вельмі і вельмі доўга. Але колькі ён ні ішоў, усё было дарэмна: ён ні на крок не мог наблізіцца да вяршыні ні скрануцца з месца, дзе нядаўна была рака.

Іншы хлопчык на яго месцы даўно павярнуў бы назад, але смелы Анры не адчайваўся і нягледзячы на вялікую стому ішоў цэлыя тры дні запар. І за ўсе гэтыя тры дні так і не здолеў прасунуцца хоць трохкі наперад. Але ўсё ж рашучасць не пакідала яго.

— Няхай мне давядзецца ісці хоць сто год! — сказаў ён. — Я ўсё роўна буду ісці, пакуль не дайду да вяршыні.

І не паспеў ён прамовіць гэтыя словы, як убачыў маленькага Дзядка, які глядзеў на яго хітрымі вачыма.

— Дык табе хочацца на вяршыню? — спытаўся Дзядок. — Што ж табе там такое трэба?

— Мне патрэбна кветка жыцця, добры пане, — адка-

заў Анры.— Яна патрэбная мне, каб вылечыць маю маму, іначай яна памрэ.

Дзядок заківаў галавой і, упершыся вострым падбародкам у залатую гульку на сваім кійку, доўга глядзеў на Анры. Нарэшце ён сказаў:

— Мне падабаецца твой ясны і шчыры твар, мой хлопча. Я чарадзей гэтай гары, і я дазволю табе прайсці да вяршыні, але пры ўмове, што ты пажнеш і абмалоціш усё маё збожжа, зробіш муку і спячэш з яе хлеб. Калі ж усё будзе зжата, абмалочана, змолата і спечана, пакліч мяне. Прылады, якія спатрэбяцца табе ў працы, ты знойдзеш у тым вунь равочку. А пшанічныя палі перад табой.

Дзядок знік, а Анры спалохана акінуў вокам бязмежныя пшанічныя палі, якія шырыліся па ўсім схіле. Але ён нядоўга стаяў разгублены. Тут жа скінуўшы куртку, ён адшукаў у равочку серп і рашуча ўзяўся за працу. Ён жаў сто дзевяноста пяць дзён і столькі ж начэй.

Калі ж усё было зжата, Анры ўзяў у равочку цэп і пачаў малаціць пшаніцу на млыне, які стаяў на ўскрайку поля. Ён малоў дзевяноста пяць дзён. А калі ўсё было змолата, пачаў мясіць цеста і пячы хлеб. Ён мясіў і пёк яшчэ сто дваццаць дзён, а калі хлябы выпякаліся, складаў іх на палічкі, як кніжкі ў бібліятэцы. Калі ж усё было нарэшце скончана, ён вельмі ўзрадаваўся і паклікаў Дзядка. Дзядок адразу ўзнік перад ім. Ён пералічыў усе чатырыста шэсцьдзсят восем тысяч трыста дваццаць дзевяць хлябоў, пакаштаваў па маленькім кавалачку ад першага

і апошняга, потым падышоў да Анры і, ласкава ўсміхнуўшыся, сказаў:

— Ты слаўны хлопчык, і я хачу аддзячыць табе за добрую працу.

Ён выняў з кішэні маленькую драўляную табакерку і, аддаўшы яе Анры, хітра прамовіў:

— Калі вернешся дадому, адчыні гэтую табакерку. Ты знойдзеш у ёй табаку, якой ніколі раней не бачыў.

Анры ніколі не нюхаў табакі, і чарадзею падарунак здаўся яму зусім не цікавым. Але ён быў добры хлопчык і не хацеў пакрыўдзіць Дзядка. Ён зрабіў задаволены выгляд і горача падзякаваў яму за падарунак.

Дзядок у адказ усміхнуўся і раптам знік.

Глава 4

Збор вінаграду

Анры рушыў далей і з радасцю заўважыў, што цяпер кожны крок набліжае яго да вяршыні. Гадзіны за тры ён прайшоў амаль две трэці дарогі. Але раптам наперадзе вырас высокі мур, якога здалёк было чамусь не відаць. Анры пайшоў уздоўж мура і праз тры гадзіны з жахам заўважыў, што мур агінае ўсю гару і ў ім няма ні дзвярэй, ні шчыліны, праз якую можна было б пралезці.

Анры сеў на зямлю і задумаўся — як яму быць?

Ён вырашыў чакаць і чакаў сорак пяць дзён, але

мур стаяў, і нічога з ім не рабілася. Тады Анры сказаў:
— Няхай мне давядзецца чакаць хоць сто год! Я ўсё роўна не сыйду з гатага месца!

І не паспеў ён прамовіць гэтыя словы, як кавалак мура са страшным грукатам абрынуўся і з пралому да яго выйшаў Асілак з паліцаю ў руцэ.

— Ты хочаш прайсці, мой хлопчык?— спытаўся Асілак.— Але што табе трэба за гэтым мурам?

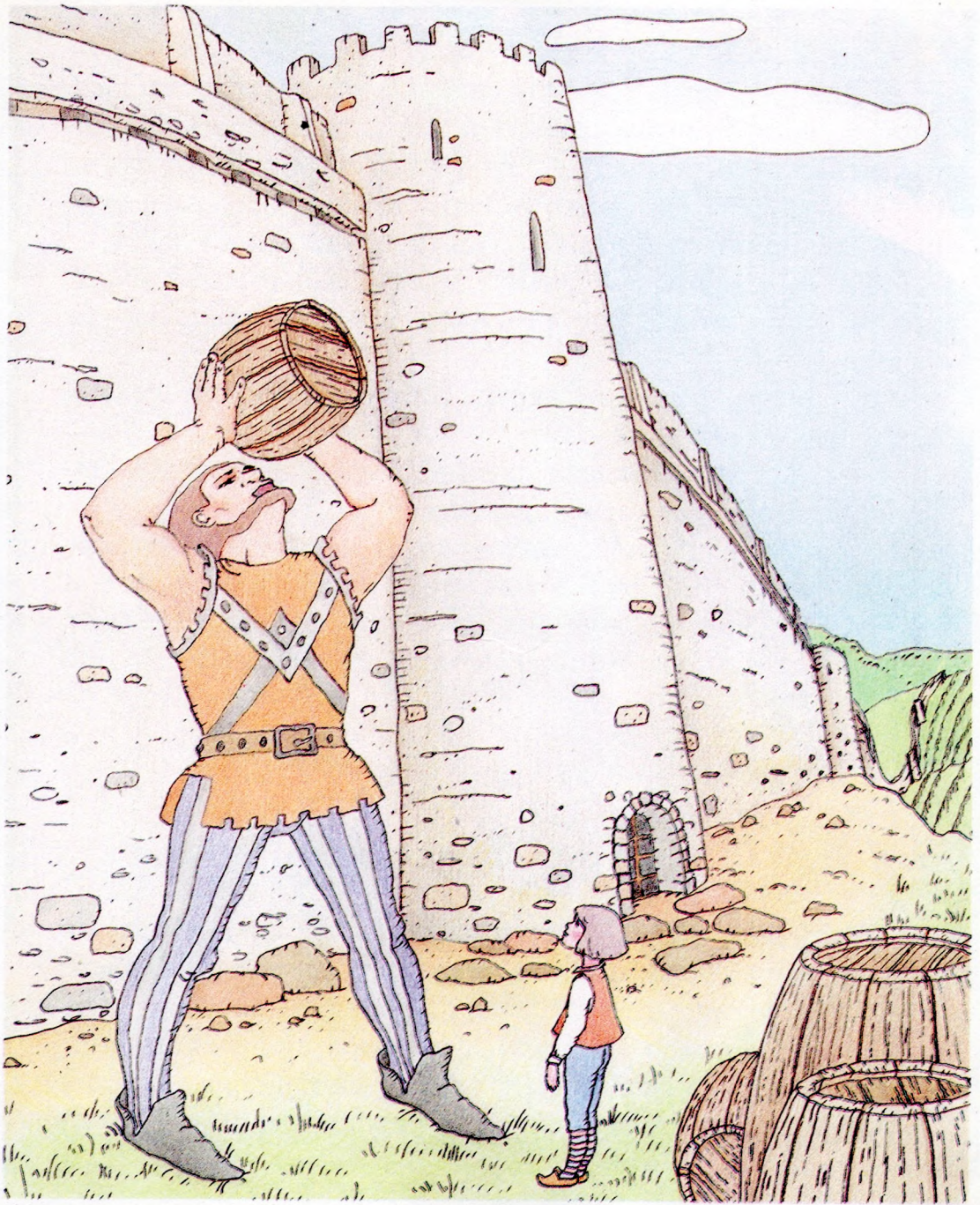
— Мне патрэбна кветка жыцця, спадар Асілак,— адказаў Анры.— Яна патрэбная мне, каб вылечыць маму, бо яна памірае. Калі вы прапусціце мяне, я зраблю ўсё, што вы загадаеце.

— Праўда?— узрадаваўся Асілак.— Ты мне падабаешся. Я адзін з чарадзеяў гэтай гары, і я прапушчу цябе да вяршыні, калі ты напоўніш віном мае скляпы. Вінаграднікі перад табой: збяры вінаград, выцісні сок, разлі сок у бочкі, а бочкі складзі ў скляпы. Усё, што спатрэбіцца табе ў працы, ты знойдзеш пад мурам. А калі ўсё будзе зроблена, пакліч мяне.

Анры паглядзеў вакол і ўбачыў, што ва ўсе бакі, колькі хапае вачэй, цягнуцца вінаграднікі.

— Што ж,— падумаў Анры,— сабраў жа я Дзядку яго збожжа, то і Асілкаў вінаград сабраць здолею. Дый віно з вінаграду зрабіць не так цяжка, як хлеб з пшаніцы.

Ён зняў куртку, знайшоў каля мура садовы нож і пачаў рэзаць гронкі ды складаць іх у цэбры. Ён збіраў вінаград цэлыя трыццаць дзён. А калі ўсё было сабранае, пачаў выціскаць сок і заліваць яго ў бочкі, а поўныя бочкі

складаць у скляпы. Усё гэта заняло яшчэ дзевяноста дзён. Калі ж віно было зробленае, бочкі складзеныя і скляпы поўныя, Анры паклікаў Асілка, і той адразу ўзнік перад ім. Агледзеўшы ўсе бочкі, Асілак пакаштаваў віна з першай і апошняй і, павярнуўшыся да Анры, сказаў:

— Ты слаўны хлопчык, і я хачу аддзячыць табе за працу. Тады ніхто ўжо не скажа, што ты працаваў на Асілка дарма.

Ён выняў з кішэні кветку калючага чартапалоху і, аддаўшы яе Анры, сказаў:

— Калі ты вернешся дадому і табе чаго-небудзь захочацца, панюхай гэты чартапалох.

Асілкаў падарунак здаўся Анры не надта шчодрым, але хлопчык узяў яго з удзячнай усмешкаю. У тое ж імгненне Асілак свіснуў так, што ўся гара скаланулася; мур разам з Асілкам зніклі, і Анры рушыў далей.

Глава 5

П а л я в а н н е

Калі да вяршыні заставалася ісці ўсяго паўгадзіны, дарогу Анры перагарадзіла шырокая прорва. Яна была такая шырокая, што пераскочыць цераз яе было ніяк немагчыма, і такая глыбокая, што дна ў яе было зусім не відаць. Але Анры гэта не напалохала. Ён пайшоў па беразе і ішоў вельмі і вельмі доўга, але ўрэшце вярнуўся на тое

самае месца, дзе быў упачатку. І тады ён зразумеў, што прорва агінае ўсю гару.

— Што рабіць?— падумаў Анры.— Ледзь толькі мне ўдаецца адолець адну перашкоду, як узнікае другая. Як жа мне перабрацца на той бок?

На вочы беднаму хлопчыку набеглі горкія слёзы. Ён пачаў разважаць ды меркаваць, як яму перайсці цераз прорву, але колькі ні думаў, так і не змог нічога прыдумаць. Ён, сумна сеў на беразе каля прорвы, і ў тую ж хвіліну пачуў страшны рык. Азірнуўшыся, ён убачыў усяго за дзесяць крокаў ад сябе вялізнага Воўка, які глядзеў на яго вогненнымі вачыма.

— Што ты робіш у маіх уладаннях?— спытаўся Воўк сярдзітым голасам.

— О, спадар Воўк!— адказаў яму Анры.— Я шукаю кветку жыцця, каб вылучыць маю маму, бо яна памірае. І калі вы дапаможаце мне перабрацца на той бок, я абяцаю зрабіць усё, што вы загадаеце.

— Ну што ж, хлопча, калі ты здолееш пералавіць усю дзічыну ў маіх лясах, усіх жывёл і птушак, а пасля іх спячэш ці падсмажыш, клянуся гонарам чарадзея гэтай гары — я прапушчу цябе на той бок. Усё, што спатрэбіцца табе ў паляванні й кухарстве, ты знойдзеш пад гэтым дрэвам. Калі ж усё будзе зроблена, пакліч мяне.

І, прамовіўшы гэтыя словы, Воўк знік.

Анры зноў акрыяў духам. Ён узяў пад дрэвам лук са стрэламі і пайшоў у лес біць курапатак, чэпікаў, рабчыкаў ды цецерукоў. Але страляць ён не ўмеў і не мог ні ў кога

пацэліць. Так прайшло цэлыя восем дзён. Ён пачаў быў ужо траціць надзею, калі раптам убачыў Крумкача, якога ўратаваў, калі йшоў да гары.

— Ты ўратаваў мне жыццё,— пракаркаў Крумкач,— і я абяцаў, што таксама табе прыдамся. Вось я і прыляцеў, каб дапамагчы. Бо, калі ты не выканаеш Воўчага загаду, ён з’есць цябе замест дзічыны. Хадзі за мной: я буду паляваць, а ты будзеш напаляванае збіраць ды смажыць.

Сказаўшы гэта, Крумкач паляцеў наперад і глюгай ды пазурамі пачаў забіваць усякую жывёлу ці птушку, што траплялася яму па дарозе. Так ён паляваў сто пяцьдзсят дзён і набіў за гэты час мільён васемсот шэсцьдзсят тысяч семсот дваццаць шэсць казуляў, курапатак, чэпікаў, рабчыкаў, цецерукоў ды перапёлак.

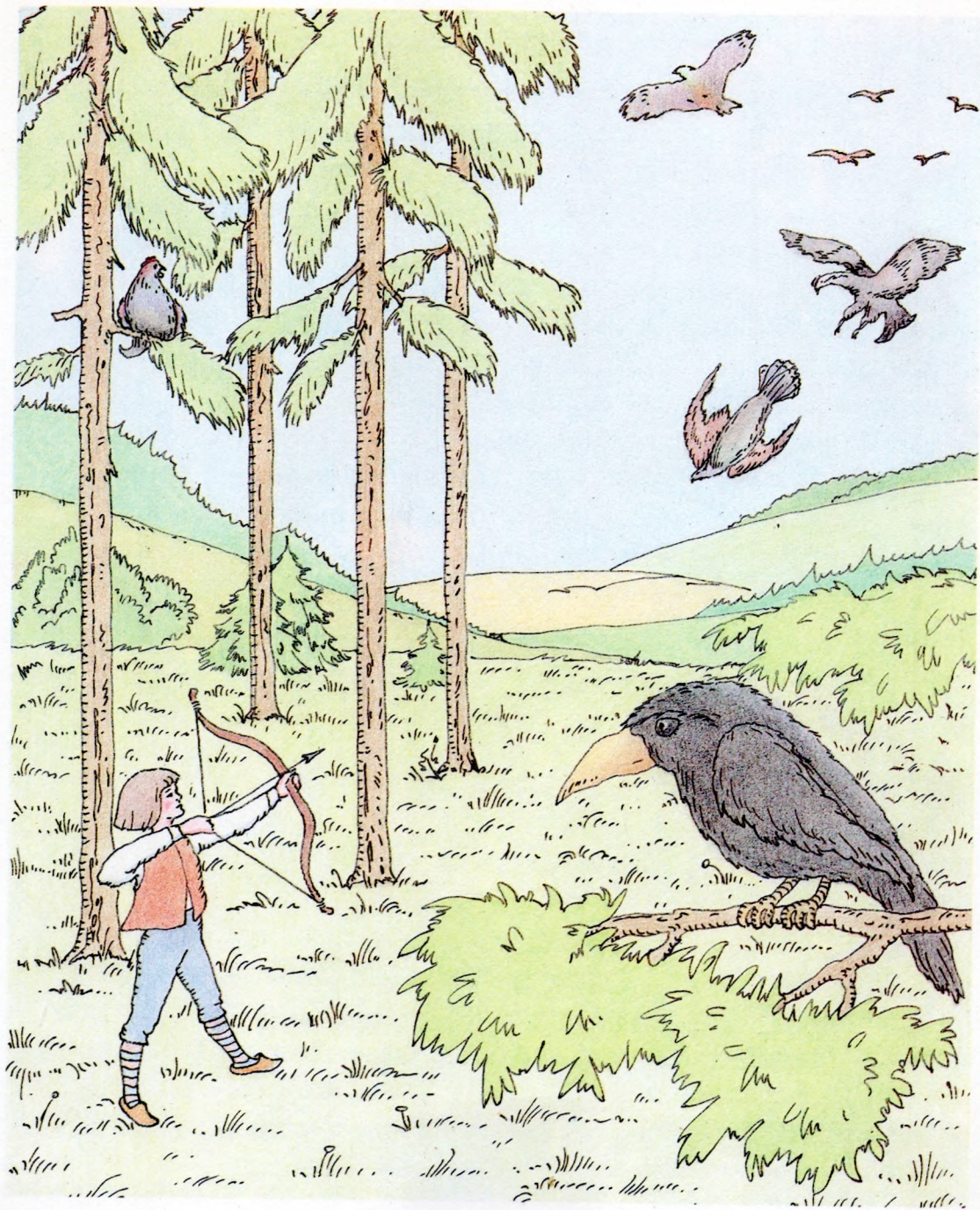
Калі Крумкач забіваў іх, Анры адразу іх разбіраў, абскубаў ці абельваў, а потым пёк або смажыў. Калі ж усё было скончана, Анры расклаў нагатаваную дзічыну на ўзлеску, і Крумкач сказаў яму:

— Бывай, Анры, цяпер перад табой засталася апошняя перашкода. І хоць я не змагу табе дапамагчы, не страчвай надзеі. Чараўніцы бароняць сыноўскую любоў!

І не паспеў Анры падзякаваць Крумкачу, як той знік. Тады Анры паклікаў Воўка і сказаў яму:

— Вось, спадар Воўк, гэта ўся дзічына з вашых лясоў. Я згатаваў яе, як вы мне загадвалі. Калі ласка, прапусціце цяпер мяне цераз прорву.

Воўк агледзеў дзічыну, пакаштаваў смажанага і печанага, аблізнуўся і адказаў Анры:

— Ты добры і слаўны хлопчык, і я хачу аддзячыць табе за працу. Тады ніхто ўжо не скажа, што ты працаваў на Воўка дарма, і ён нічым табе не сплаціў.

Сказаўшы гэта, Воўк пабег у лес, прынёс палку і паклаў яе перад Анры.

— Вось табе мой падарунак,— сказаў ён.— Калі ты здабудзеш кветку жыцця і табе захочацца апынуцца дзе-небудзь далёка, сядай на гэтую палку, як на каня, і яна перанясе цябе, куды ты пажадаеш.

Анры хацеў закінуць дурацкую палку ў лес, але падумаў, што гэта будзе няветліва, і падзякаваў Воўку.

— А цяпер сядай мне на спіну, — сказаў Воўк.

Анры залез Воўку на спіну, той разбегся і так моцна скочыў, што пераляцеў над усёю прорвай і апынуўся на другім беразе. Анры злез на зямлю, падзякаваў Воўку і рушыў далей.

Глава 6

Рыбалка

Нарэшце ён заўважыў агароджу сада, дзе расла чароўная кветка. Яго сэрца зайшлося ад шчасця, і, задраўшы галаву ўгору, ён пабег, колькі хапала сілы. Але раптам адчуў, што некуды падае. Ён адразу адскочыў назад і ўбачыў перад сабой роў, поўны вады. Роў быў шырокі і вельмі доўгі, так што не было відаць, дзе ён канчаецца.

— Напэўна, гэта і ёсць апошняя перашкода, пра якую казаў Крумкач,— падумаў Анры.— Але ж змог я адолець усе ранейшыя перашкоды, значыць, і гэтую адолею. Я ўпэўнены, што Добрая фея мне дапаможа. Гэта ж яна паслала мне Пеўня і Крумкача, а потым Дзядка, Асілка і Воўка. Значыць, я дачакаюся яе дапамогі і гэты раз.

Падумаўшы гэтак, Анры пайшоў уздоўж рова, спадзеючыся знайсці, дзе ён канчаецца. Але праз два дні ён вярнуўся на тое самае месца, дзе быў упачатку.

Анры гэта не засмуціла, і ён зусім не разгубіўся. Ён сеў на беразе і сказаў:

— Я не сыйду з гэтага месца, пакуль які-небудзь чарадзей не дазволіць мне перабрацца цераз гэты роў.

І толькі ён сказаў гэтыя словы, як перад ім узнік вялізны Кот, які пачаў так страшна мяўкаць, што ледзь не аглушыў беднага хлопца.

— Што табе трэба, і навошта ты сюды прыйшоў?— сказаў Кот.— Ці ведаеш ты, што я адным сваім кіпцюром магу разадраць цябе на шматкі?

— Дарагі Кот, я не сумняваюся ў вашай сіле,— адказаў Анры.— Але ж вы не зробіце мне нічога дрэннага, калі даведаецца, што я прыйшоў па кветку жыцця. Яна патрэбная мне, каб уратаваць маю маму, бо яна памірае. Калі ласка, дазвольце мне перабрацца цераз гэты роў, і я зраблю ўсё, што вы загадаеце.

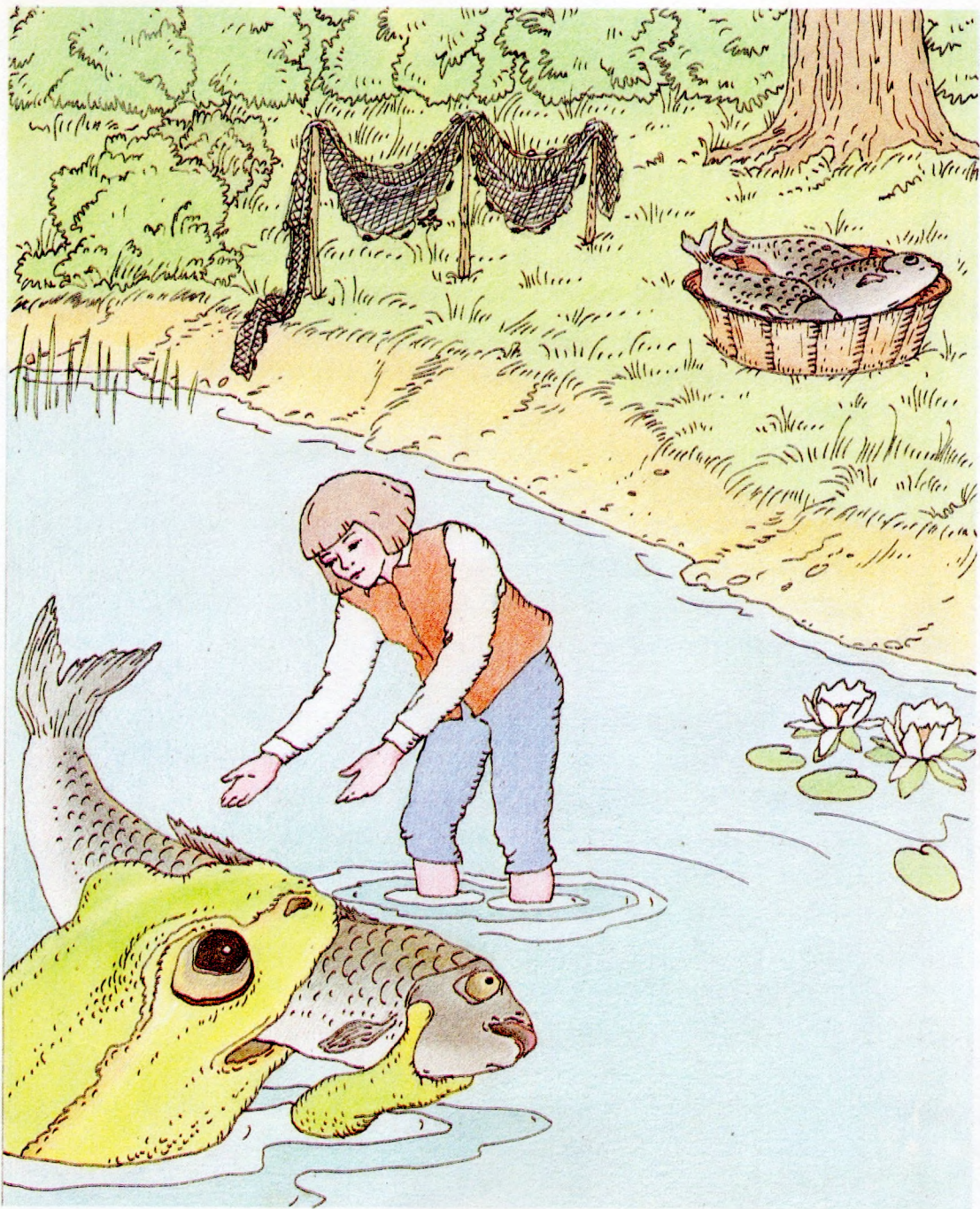
— Праўда?— сказаў Кот.— Ты мне падабаешся. Ну, дык слухай: калі ты вылавіш усю рыбу, што водзіцца ў гэтым рове, а потым падсмажыш яе ці пасоліш, я даю табе слова

гонару, што прапушчу цябе на той бок. Усё, што спатрэбіцца табе ў працы, ты знойдзеш тут, на пяску. Калі ж усё будзе зроблена, пакліч мяне.

Кот знік, а Анры агледзеўся і ўбачыў побач шмат розных сетак, вудаў ды рыбалоўных зазубняў. Падумаўшы, што вудай лавіць будзе доўга, ён узяў сетку і закінуў яе ў вуду. Ён спадзяваўся, што зловіць адразу шмат рыбы. Але выцягнуўшы сетку на бераг, убачыў, што ў ёй нічога няма. Ён з прыкрасцю падумаў, што, напэўна, зрабіў нешта не так. І зноў закінуў сетку, але калі зноў яе выцягнуў, яна аказалася зноў пустая. Набраўшыся цярпення, Анры закідваў і выцягваў сетку яшчэ цэлыя дзесяць дзён, але так і не злавіў ніводнае рыбіны. Тады ён адклаў сетку і закінуў вуду.

Ён чакаў гадзіну і дзве, але ніводная рыбіна не бралася на зазубень. Тады ён перайшоў трохкі далей, потым яшчэ далей і яшчэ, і так, пераходзячы з месца на месца, абышоў усю гару. Але так і не злавіў ніводнае рыбіны, патраціўшы яшчэ пятнаццаць дзён. Не ведаючы, што рабіць, ён прыгадаў Добрую фею і падумаў, што яна, відаць, забылася на яго. Ён сумна сеў на беразе і пачаў глядзець на вуду. Вада раптам забулькала, і на паверхню высунулася Жабіна галава.

— Анры, — прамовіла Жаба, — ты ўратаваў мне жыццё, і ў падзяку я хачу ўратаваць жыццё табе. Бо калі ты не выканаеш загаду, Кот з’есць цябе замест рыбы. Сам ты, на жаль, нічога зловіць не зможаш: роў вельмі глыбокі, і ўся рыба хаваецца на самым дне. Але я табе дапамагу: я буду лавіць рыбу, а ты, пакуль тое, раскладай агонь ды рыхтуй бочкі — будзеш яе саліць або смажыць.

Прамовіўшы гэтыя словы, Жаба дала нырца, і Анры ўбачыў, як вада ў рове адразу забурліла, нібыта на дне пачалася вялікая бойка. Праз хвіліну Жаба вынырнула, трымаючы ў лапах тоўстага ласося. Не паспеў Анры яго падабраць, як Жаба прынесла новую рыбіну: гэта быў карп. Так яна лавіла рыбу шэсцьдзесят дзён. Вялікіх рыбін Анры смажыў на патэльні, а малых складаў у бочкі ды саліў. Калі мінула два месяцы, Жаба выскачыла на бераг і сказала:

— Ну вось, цяпер у рове не засталася ніводнае рыбіны. Можаш клікаць Ката.

Анры шчыра падзякаваў Жабе і паціснуў ёй мокрую лапу. Жаба ўсміхнулася і знікла.

Яшчэ пятнаццаць дзён Анры смажыў рыбу ды саліў яе ў бочках. А калі ўсё было зроблена, паклікаў Ката, і той адразу ўзнік перад ім.

— Вось, спадар Кот,— сказаў яму Анры,— я пасаліў і пасмажыў усю вашу рыбу. Цяпер, калі ласка, выканайце і вы сваё абяцанне — прапусціце мяне на той бераг.

Кот агледзеў горы смажанай рыбы і бочкі з салёнай, пакаштаваў і той, і другой, аблізнуўся і сказаў Анры:

— Ты слаўны хлопчык, і я хачу аддзячыць табе за працу. Тады ніхто не скажа, што ты працаваў на мяне дарма.

Прамовіўшы гэта, Кот выдраў у сябе адзін кіпцюр і, аддаўшы яго Анры, сказаў:

— Калі ты захварэеш ці адчуеш блізкую старасць, дакраніся гэтым кіпцюром да лба: боль, хвароба ці старасць адразу адступяць. А калі ты дакранешся ім да таго,

каго ты любіш і хто любіць цябе, то і з ім будзе тое самае.

Анры шчыра падзякаваў Кату і, узяўшы ў яго чарадзейны кіпцюр, вырашыў адразу пакарыстацца ім, бо вельмі стаміўся і быў зусім змораны. Ледзь ён дакрануўся кіпцюром сабе да лба, як стома знікла, і ён адчуў сябе бадзёрым і свежым, быццам толькі што ўстаў пасля добрага сну.

Кот усміхнуўся і прамовіў:

— А цяпер сядай мне на хвост.

Анры сеў і адразу здзіўлена ўбачыў, што хвост у Ката пачаў хутка расці і выцягвацца, і неўзабаве перанёс яго на другі бераг.

Глава 7

К в е т к а ж ы ц я

Анры пачціва развітаўся з Катом і пабег да сада, дзе расла кветка жыцця. Да сада заставалася яшчэ метраў сто, і Анры баяўся, каб нейкая новая перашкода не спыніла яго. Але неўзабаве ён дабраўся да садовае агароджы.

Ён пашукаў фортку і хутка яе знайшоў, бо сад быў зусім невялікі. Але ў ім расло столькі розных незнаёмых раслін, што знайсці сярод іх кветку жыцця было немагчыма.

На шчасце Анры прыгадаў, што Добрая фея сказала яму паклікаць доктара, які даглядае за чарадзей-

ным садам. Ён голасна крыкнуў і не паспеў нават вокам міргнуць, як расліны побач з ім заварушыліся, і з іх выйшаў маленькі чалавечак ростам не большы за дзяр-кач. Ён быў у доўгай чорнае манты, з круглымі аку-лярамі на гарбатым носе і трымаў пад пахай тоўстую кнігу.

— Што вам трэба, мой хлопча?— спытаўся Доктар, пазіраючы на Анры.— І як вам удалося дасюль дабрацца?

— Пане Доктар,— адказаў Анры,— мяне паслала да вас Добрая фея. Мне патрэбна кветка жыцця, каб выле-чыць маю маму, бо яна памірае.

— Ну што ж,— сказаў Доктар, пачціва прыўзні-маючы шапку,— кожны, каго пасылае сюды Добрая фея, для мяне добры госць. Хадзіце, хлопча, за мной, я дам вам тое, што вы шукаеце.

Ён павярнуўся і пайшоў у глыбіню сада, ды так хутка, што Анры ледзь паспяваў за ім. Ён увесь час баяўся, што адстане ад Доктара, і болей яго не знойдзе, бо Доктар быў такі маленькі, што цалкам знікаў за сцяблінамі вы-сокіх раслін.

Але нарэшце яны падышлі да нейкай расліны, якая стаяла асобна і была ўся абсыпаная прыгожымі кветкамі. Доктар выняў з кішэні садовы нож, зрэзаў адну галінку з кветкай і, аддаўшы яе Анры, сказаў:

— Вось, бярыце і рабіце ўсё так, як сказала вам фея. А вяртаючыся дадому, не выпускайце кветкі з рукі, бо калі вы яе пакладзеце, яна адразу і назаўсёды знікне.

Анры хацеў падзякаваць маленькаму Доктару, але

той ужо знік сярод раслін ды лекавых траваў. Застаўшыся адзін, Анры падумаў:

— Як жа мне цяпер хутчэй вярнуцца дадому? Бо калі я, спускаючыся з гары, сустрэну тыя самыя перашкоды, якія сустрэў, пакуль сюды падымаўся, я згублю сваю каштоўную кветку. А без яе мне не ўратаваць маёй беднае мамы!

І тут ён на шчасце ўспомніў пра палку, якую падаваў яму Воўк.

— Зараз паглядзім,— падумаў Анры,— ці праўда, што яна можа перанесці мяне дадому.

Ён сеў верхі на палку і не паспеў падумаць, што хоча апынуцца дома, як адчуў, што падымаецца ў паветра і ляціць некуды з маланкавай хуткасцю.

Праз імгненне ён быў ужо каля ложка, у якім ляжала яго хворая маці.

Ён кінуўся да яе, і пачаў цалаваць ды абдымаць, але маці не варушылася. Тады ён хуценька выціснуў ёй на вусны сок чарадзейнае кветкі, і ў тую ж хвіліну маці расплюшчыла вочы і, абняўшы Анры, ускрыкнула:

— Мілае маё дзіця, мой добры Анры! Дзякуй табе, я была такая хворая, але цяпер я адчуваю сябе цудоўна. І мне вельмі хочацца есці.

Тут яна ўважліва зірнула на сына і са здзіўленнем сказала:

— Але ж ты вельмі вырас, мой мілы хлопчык! Што здарылася? Як ты мог так вырасці за некалькі дзён?

Анры сапраўды падрос на цэлую галаву, бо з таго

часу, як ён выйшаў з хаты, прайшло два гады сем месяцаў і шэсць дзён. Цяпер яму было ўжо амаль дзесяць гадоў. Але раней, чым Анры паспеў што-небудзь растлумачыць, акно ў хаце адчынілася, і ў пакоі ўзнікла Добрая фея. Абняўшы Анры, яна падышла да матчынага ложка і расказала кабеце пра ўсё, што зрабіў Анры, каб яе ўратаваць, пра тое, колькі яму давялося адолець цяжкасцяў і перажыць небяспекі, і які ён увесь гэты час быў мужны, цярдлівы і добры. Анры чырванее, слухаючы, як яго хваліць Добрая фея, а маці яшчэ мацней прыціскала яго да сэрца і ўвесь час палавала. Парадаваўшыся разам з маці і сынам, Добрая фея сказала:

— А цяпер, Анры, можаш пакарыстацца падарункамі, якія далі табе Дзядок і Асілак.

Анры выняў табакерку і адчыніў яе; з табакеркі адразу выйшаў цэлы натоўп маленькіх рабочых — такіх маленькіх, што рост у кожнага быў не большы, чым у пчалы; але іх было так многа, што яны запоўнілі ўвесь пакой. Рабочыя адразу пачалі працаваць, ды так спрытна і хутка, што ўжо праз чвэртку гадзіны збудавалі і абставілі мэбляй прыгожы дом пасярод вялікага сада, да агароджы якога з аднаго боку падыходзіў лес, а з другога — цудоўны поплаў.

— Усё гэта цяпер тваё, мой слаўны Анры, — сказала Добрая фея. — Калі табе будзе чаго не хапаць, то здабыць гэта табе дапаможа падораны Асілкам чартапалох. Падораная Воўкам палка перанясе цябе, куды ты толькі захочаш, а кіпцюр, які падарыў табе Кот, захавае табе і тваёй

маці здароўе і маладосць. А цяпер, Анры, бывай, жыві шчасліва і не забывайся, што дабрыня і сыноўская любоў заўсёды прыносяць узнагароду.

Анры кінуўся Добрай феі ў ногі; яна дазволіла яму пацалаваць сабе ў руку, усміхнулася і знікла.

Маці Анры вельмі хацелася ўстаць ды пайсці палюбавацца на новы дом, сад, лес і поплаў, але ў яе не было ніводнай сукенкі: калі яна хварэла, яна вымушаная была пасылаць сына на базар, каб ён прадаў там што-небудзь з яе адзення і хоць трошкі зарабіў ім на хлеб. Таму цяпер у яе зусім нічога не засталася.

— Ах, дарагі сыночку,— сказала яна,— на жаль, я не магу ўстаць, бо ў мяне няма ні спадніцы, ні сукенкі, ні чаравікаў.

— Не бядуйце, мама,— адказаў Анры.— Зараз усё ў вас будзе.

Ён выняў з кішэні чартапалох і, панюхаўшы яго, пажадаў, каб у іх з маці былі чаравікі і добрая вопратка, а ў хаце — абрусы ды бялізна на ложках.

У тую ж хвіліну шафы ў доме напоўніліся адзеннем, маці аказалася апранутаю ў чароўную сукенку з тонкае воўны, а Анры ў цудоўны блакітны гарнітур, і на нагах у іх узніклі прыгожыя чаравікі. Абое ажно ўскрыкнулі ад радасці; маці саскочыла з ложка і разам з Анры пайшла аглядаць новы дом. Тут усяго было ўдосталь: паўсюль стаяла прыгожая і зручная мэбля, на кухні было шмат самых розных каструль, рондаляў і місаў. Але ўсе яны былі пустыя. Тады Анры панюхаў чартапалох і пажадаў,

каб на сталае быў накрыты добры абед. У тую ж хвіліну перад імі ўзніклі гарачы суп, смажаная бараніна, запечаная курыца і вельмі смачная салата. Яны адразу селі за стол і пачалі есці з такім смакам, што, гледзячы на іх, любы здагадаўся б, што яны не елі цэлыя тры гады. У адзін момант яны праглынулі і суп, і бараніну, і курыцу, а потым і ўсю салату. Наталіўшы голад, маці з дапамогай Анры прыбрала са стала, яны памылі посуд і падмялі ў кухні. А потым заслалі ложкі чыстай бялізнай, якую знайшлі ў шафах, і ляглі спаць, падзякаваўшы Богу і Добрае феі. А маці шчыра падзякавала яшчэ і свайму сыну Анры. Так яны і зажылі ў шчасці ды згодзе: дзякуючы чартапалоху ў іх заўжды было ўсяго ўдосталь; дзякуючы кіпцюру яны ніколі не хварэлі і не старэлі, а палкай яны не карысталіся, бо ў сваім доме ім было добра і нікуды ў іншае месца зусім не хацелася.

У чартапалоха Анры папрасіў толькі парачку добрых кароў, парачку коней ды яшчэ самае неабходнае ў звычайным вясковым жыцці. Ён ніколі не прасіў нічога лішняга — ні з вопраткі, ні з ежы, і таму чартапалох захаваўся ў яго на ўсё жыццё. Колькі ён так пражыў са сваёй маці, ніхто не ведае. Але кажучь, што Каралева феяў зрабіла іх пазней несмяротнымі і забрала да сябе ў палац, дзе яны жывуць і цяпер.

Казка пра Бландзіну, Добрую Козачку і Катка-Вуркатка

Глава 1

Б л а н д з і н а

Жыў сабе аднойчы кароль, на імя Бенэн. Быў ён добры, і ўсе яго вельмі любілі. Баяліся яго толькі злыдні, таму што ён быў справядлівы. Яго жонка, каралева, таксама была вельмі добрая, і звалі яе Дусэта. Была ў караля з каралевай дачка, маленькая прынцэса Бландзіна, якую назвалі так за яе цудоўныя бялявыя валасы, і была яна такая ж добрая і чароўная, як яе бацька і маці.

На няшчасце праз некалькі месяцаў пасля нараджэння Бландзіны каралева памерла, і кароль доўга і многа плакаў ад гора. Бландзіна ж была маленькая і не разумела, што яе мама памерла; яна па-ранейшаму смяялася, гуляла, піла малачко і ціхутка спала. Кароль вельмі любіў

Бландзіну, і Бландзіна таксама вельмі любіла свайго бацьку — болей за ўсіх на свеце. Кароль дарыў Бландзіне найпрыгажэйшыя цацкі, найлепшыя цукеркі і найсмачнейшыя ласункі, і дзяўчынка была вельмі шчаслівая.

Ішоў час, і вось аднойчы прыдворныя пачалі прасіць караля, каб ён ажаніўся зноў. Яны хацелі, каб у яго нарадзіўся сын, які пасля свайго бацькі мог бы заняць яго месца на троне. Спачатку кароль адмаўляўся, але ўрэшце такі саступіў настойлівым угаворам прыдворных. Ён паклікаў свайго міністра Лежэ і сказаў:

— Дарагі мой дружа, усе хочуць, каб я ажаніўся зноў. Але пасля смерці маёй дарагой Дусэты на душы ў мяне такі сум, што я не хачу шукаць іншае каралевы. Таму я прашу цябе, знайдзі мне сам такую прынцэсу, якая змагла б прынесці шчасце маёй мілай Бландзіне. Іншага мне не трэба. Ідзі, дарагі дружа, і калі знойдзеш добрую дзяўчыну, прасі ў яе рукі ад майго імя ды вязі да мяне ў палац.

Лежэ адразу выправіўся ў дарогу. Ён аб'ехаў усіх каралёў і бачыў шмат розных прынцэс, але ўсе яны былі брыдкія, гарбатыя ці злыя. Нарэшце прыехаў ён да караля Баламута, у якога, як казалі, была прыгожая, разумная і на выгляд вельмі добрая дачка. Міністру Лежэ яна так спадабалася, што ён адразу ад імя караля Бенэна папрасіў у яе рукі, забыўшыся нават спытаць, ці сапраўды яна такая добрая, як выглядае. Пачуўшы міністраву прапанову, Баламут вельмі ўзрадаваўся: ён быў шчаслівы пазбавіцца ад сваёй дачкі, характар у якой быў злы, зайздрослівы і наравісты. Апроч таго кароль любіў ездзіць у

далёкія і блізкія вандроўкі, на паляванні і на скачкі, а з такою дачкой ён не мог сабе гэтага дазволіць. Таму ён адразу пагадзіўся з Лежэ і папрасіў яго нават, каб ён хутчэй вёз прынцэсу да караля Бенэна.

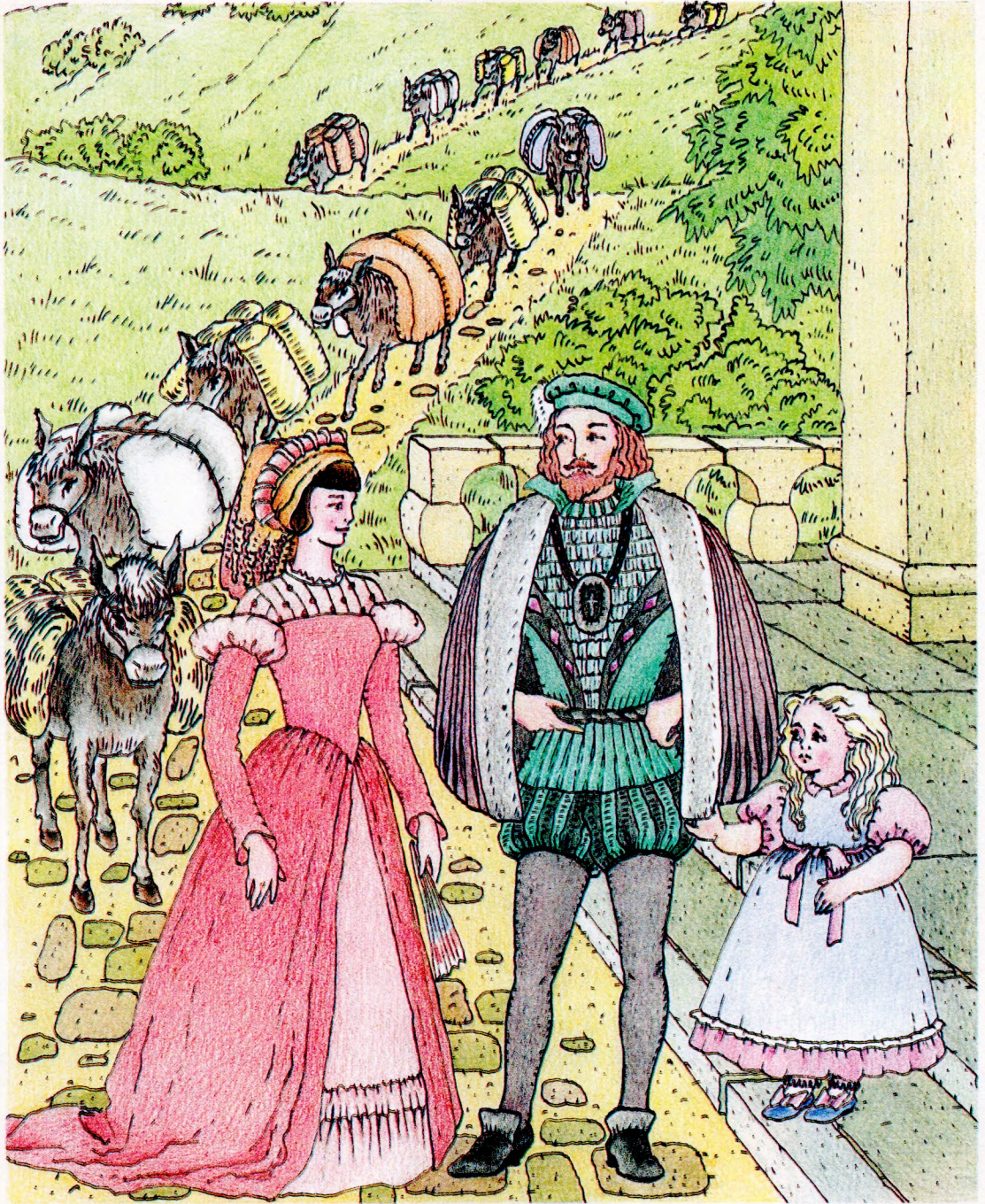
У той жа дзень Лежэ разам з прынцэсай Фур'етай і ўсім яе скарбам, сукенкамі ды аздобамі, пагружанымі аж на чатыры тысячы мулаў, выправіўся дадому.

Пра іхні прыезд кароль Бенэн быў папярэджаны праз пасланца, і калі іх доўгі картэж пад'язджаў да палаца, кароль сам выйшаў сустракаць прынцэсу. Фур'ета здалася яму даволі прыгожай, але ў абліччы ў яе не было такой дабрыні, якая была ў Дусэты. Калі ж Фур'ета ўбачыла Бландзіну, то зірнула на яе такімі злымі вачыма, што маленькая дзяўчынка, якой было ўсяго тры гадкі, спалохалася і заплакала.

— Што з табой?— спытаўся кароль.— Чаму мая добрая, мілая Бландзіна плача, як нейкае дрэннае дзіцё?

— Татачка, тата,— закрычала Бландзіна, хаваючыся ў караля ў абдымках,— не аддавайце мяне гэтай прынцэсе. Я баюся, яна такая злая!

Кароль здзівіўся. Ён зірнуў на прынцэсу Фур'ету, але тая не паспела перамяніць свайго твару, і кароль адразу заўважыў яе страшны позірк, які так напалохаў Бландзіну. У тую ж хвіліну ён вырашыў, што Бландзіна і новая каралева будуць жыць паасобку, а выхаваннем яго дачкі, як і раней, будуць займацца яе мамка і пакаёўка, якія заўсёды і шчыра яе любілі. З гэтага часу каралева мала бачылася з Бландзінай, а калі зрэдку сустракала

яе, то не магла схаваць сваёй нянавісці да дзяўчынкі.

Прайшоў год, і нарадзілася ў каралевы дачка, якую назвалі Брунета, таму што ў яе былі чорныя, як смоль, валасы. Брунета была прыгожая, але не такая, як Бландзіна. І апроч таго яна была злосная, як яе маці, і вельмі не любіла Бландзіну, робячы ёй усякія гадасці: яна кусала яе і шчыкала, тузала за валасы, ламала ёй цацкі ды пэцкала яе самыя прыгожыя сукенкі. Але добрая Бландзіна ніколі не злавалася на яе, наадварот — яна заўсёды спрабавала знайсці ёй апраўданне.

— Ай, тата,— казала яна каралю,— не сварыцеся на яе, яна ж яшчэ такая маленькая. Яна не разумее, што робіць мне балюча, ламаючы мае цацкі... І за валасы яна мяне торгае, каб падурэць... А кусаецца, проста гуляючы...

Кароль Бенэн абдымаў сваю дачурку Бландзіну і нічога ёй не адказваў. Але ж ён добра бачыў, што Брунета робіць усё гэта толькі праз сваю злосць, а Бландзіна па сваёй дабрыні ўсё ёй даруе. І таму ён любіў Бландзіну ўсё болей і болей, а Брунету — усё менш і менш.

Каралева Фур'ета была не дурная і таксама ўсё добра бачыла, але праз гэта толькі яшчэ больш ненавідзела Бландзіну. І каб яна не баялася караля Бенэна, то ўжо даўно зрабіла б падчарку самым няшчасным дзіцём на свеце. Але кароль забараняў каралеве заставацца сам-насам з Бландзінай, і яна не адважвалася парушыць яго загаду, бо чула, што ён справядлівы і сурова карае за непаслушэнства.

Глава 2

Бландзіна згубілася

Ішоў час, Бландзіне споўнілася сем гадоў, а Брунеце тры. Кароль падарыў Бландзіне чароўную брычку, запрэжаную двума страўсамі, якімі кіраваў маленькі паж. Пажу было дзесяць гадоў, і клікалі яго Гурмандзінэ. Ён быў пляменнік Бландзінай мамкі і ведаў Бландзіну ад самага яе нараджэння. Ён заўсёды гуляў разам з ёю і вельмі яе любіў, а Бландзіна адказвала яму ўсёй сваёй дабрынёй. Але была ў пажа адна страшная загана: ён быў такі ласун і так любіў розныя слодычы, што за мяшэчак цукерак быў здольны нават на дрэнны ўчынак. Таму Бландзіна часта казала яму:

— Хоць ты і добры хлопчык, Гурмандзінэ, але мне не падабаецца, што ты такі аб'ядайла. Ужо, калі ласка, як-небудзь выпраў гэтую брыдкую сваю загану, іначай ніхто і ніколі цябе не будзе любіць.

Гурмандзінэ цалаваў ёй у руку і абяцаў выправіцца, але ўсё роўна цягаў цесткі з кухні ці цукеркі з буфета і быў часта сцябаны за сваё абжэрства і непаслухмянасць.

Аднойчы пра загану маленькага пажа дачулася каралева Фур'ета. Яна адразу падумала, што зможа выкарыстаць гэтую загану на шкоду Бландзіне. І вось што яна вырашыла зрабіць.

На сваёй брычцы, запрэжанай страўсамі, Бландзіна вельмі любіла катацца па садзе, які шырыўся вакол палаца, і вазіў яе на гэтыя прагулкі Гурмандзінэ. Сад быў абнесены агароджай, а за ёй пачынаўся прыгожы бязмежны лес. Гэты лес называлі Бэзавым, бо круглы год у ім квітнелі чароўныя кусты бэзу. Але ніхто не хадзіў у той лес, бо ўсе ведалі, што ён зачараваны: хто хоць аднойчы туды трапляў, той ніколі ўжо з яго не вяртаўся. Гурмандзінэ ведаў гэтую страшную гісторыю, і яму было строга забаронена вазіць у той бок Бландзіну, каб яна выпадкова не пралезла паміж прутамі ў агароджы і не трапіла ў Бэзавы лес.

Шмат разоў кароль спрабаваў паставіць вакол сада высокія каменныя мury ці хоць бы зрабіць шчыльнейшыя пруты ў агароджы, каб паміж імі няможна было пралезці, але кожны раз, як муралі завяршалі працу, нейкая невядомая сіла ўсё знішчала, і мур ці агароджа самі сабой знікалі.

І вось, каб паддобрыцца да Гурмандзінэ і ўбіцца яму ў давер, каралева Фур'ета пачала кожны дзень частаваць яго самымі рознымі ласункамі. Урэшце Гурмандзінэ так прызвычаіўся да ўсякіх слодычаў, што ўжо й паўдня не мог пражыць без цукеркі, жэле ці пірожнага, якімі яго ўволю карміла каварная гаспадыня. Тады яна паклікала яго да сябе і сказала:

— Гурмандзінэ, я хачу нешта ў цябе папрасіць, і калі ты пагодзішся, у цябе будзе цэлы куфар цукерак і розных ласункаў, калі ж не — ты болей ніколі не будзеш іх есці.

— Як не буду?! О, пані, без іх я памру ад тугі.

Скажыце хутчэй, што я павінен зрабіць, і я ўсё выканаю.

Тады каралева пільна зірнула на яго і прамовіла:

— Ты павінен завезці прынцэсу Бландзіну ў канец сада, дзе пачынаецца Бэзавы лес.

— Але я не магу зрабіць гэтага, пані, кароль мне строга забараніў,— адказаў няшчасны хлопец.

— Ах, ты не можаш? — незалюбіла каралева.— Ну што ж, тады бывай. Больш ты не ўбачыш ад мяне ніводнае слодычы, і я забараню ўсім, каб табе іх давалі.

— О, пані,— плачучы, пачаў прасіць Гурмандзінэ,— не будзьце такою жорсткай! Дайце мне любы іншы загад, які я змагу выканаць.

— Паўтараю табе яшчэ раз: я хачу, каб ты завёз Бландзіну да Бэзавага лесу і зрабіў так, каб яна сышла з брычкі, пералезла за агароджу і ўвайшла ў гэты лес.

— Але, пані,— увесь збялеўшы, зноў пачаў маліць Гурмандзінэ,— калі прынцэса ўвойдзе ў той лес, яна ўжо ніколі з яго не выйдзе. Вы ж ведаеце, што гэты лес зачараваны. І пасылаць туды прынцэсу — значыць пасылаць яе на неміную смерць.

— Трэці і апошні раз я пытаюся ў цябе: павязеш ты Бландзіну да лесу ці не? Выбірай жа — або поўны куфар цукерак, які я буду напаўняць кожны месяц, або ўвогуле і назаўжды ніякіх слодычаў ды ласункаў.

— Але як я потым здолею пазбегнуць той страшнае кары, якую мне прызначыць кароль?

— Пра гэтае не турбуйся. Як толькі табе ўдасца завабіць Бландзіну ў Бэзавы лес, прыезджай да мяне. Я

дам табе абяцанья цукеркі і падрыхтую ўсё, каб ты адсюль з'ехаў.

— О, пані, пашкадуйце, не прымушайце мяне губіць маю дарагую прынцэсу. Яна была са мною заўсёды такая добрая!

— Ты яшчэ не рашаешся, нягоднік! Якая табе розніца, што будзе з Бландзінай? Я абяцаю табе, што потым зраблю ўсё, каб цябе ўзялі на службу да Брунеты, і буду сама сачыць, каб у цябе заўсёды было ўдосталь цукерак.

Некалькі хвілін Гурмандзінэ ўсё яшчэ не рашаўся, але ўрэшце, як гэтага не шкада, пагадзіўся ахвяраваць сваёю добрай маленькаю гаспадыняй, прамяняўшы яе на некалькі фунтаў цукерак. Увесь вечар і ўсю ноч ён мучыўся ад думкі, што павінен зрабіць вялікае злачынства. Але ж адмовіўшыся выканаць загад каралевы, ён ніколі ўжо не змог бы паласавацца смачнымі слодычамі! Такая перспектыва яго палохала яшчэ болей, і таму, паспадзяваўшыся, што аднойчы, з дапамогаю якой-небудзь магутнай чараўніцы, ён усё роўна здолее адшукаць Бландзіну ў зачараваным лесе, ён адкінуў усе сумненні і вырашыў падпарадкавацца каралеве.

Назаўтра, гадзіне а чацвёртай, Бландзіна папрасіла, каб ёй падалі яе маленькую брычку. Сеўшы ў яе, яна развіталася з бацькам і паабяцала, што праз дзве гадзіны вернецца дадому. Сад быў вялікі. І спачатку Гурмандзінэ накіраваў страўсаў у адваротным напрамку ад таго месца, дзе пачынаўся Бэзавы лес.

Калі ж яны ад'ехаліся так далёка, што з палаца іх ужо

было не відаць, ён перамяніў напрамак і паехаў проста да агароджы, за якой шырыўся Бэзавы лес. Па дарозе ён увесь час быў маўклівы і сумны: злачынства, якое ён мусіў учыніць, увесь час не давала яму спакою і кроіла сэрца.

— Што з табой, Гурмандзінэ? — спытала ў яго Бландзіна.— Ты ўвесь час маўчыш. Ты часам не захварэў?

— Не, прынцэса,— адказаў Гурмандзінэ,— я адчуваю сябе добра.

— Але ж ты такі бледны! Скажы, што з табой, бедны Гурмандзінэ. Я абяцаю, што зраблю ўсё, каб табе было лепей.

Расчуліўшы Гурмандзінэ сваёй дабрынёй, Бландзіна сябе амаль уратавала. Але ўспамін пра цукеркі, паабяцаныя каралевай Фур'етай, прымусіў хлопца прагнаць свае добрыя пачуцці.

І не паспеў ён нічога адказаць, як страўсы ўпёрліся ў агароджу, за якой рос зачараваны Бэзавы лес.

— Ах! — ускрыкнула Бландзіна.— Які прыгожы бэз! І як ён чароўна пахне! Вось добра было б сабраць вялікі букет і падарыць яго тату! Гурмандзінэ, калі ласка, злезь з брычкі і прынясі мне некалькі галінак.

— Я не магу, прынцэса,— азваўся маленькі паж.— Пакуль мяне не будзе, страўсы могуць уцячы.

— Ну і што? — сказала Бландзіна.— Я і сама магу на іх даехаць да палаца.

— Але тады кароль будзе сварыцца, што я вас пакінуў адну. Можа, вы лепей самі сходзіце па гэтыя кветкі ды выбераце, якія вам больш спадабаюцца.

— І праўда,— пагадзілася Бландзіна.— А то мне будзе вельмі непрыемна, калі на цябе, мой бедны Гурмандзіне, будуць з-за мяне сварыцца.

І сказаўшы гэта, Бландзіна саскочыла з брычкі, пралезла паміж прудоў у агароджы і пачала збіраць кветкі.

Як толькі яна гэта зрабіла, у Гурмандзіне ўсё ўсярэдзіне здрыганулася і яго пачалі мучыць згрызоты. Яму захацелася выправіць сваё злачынства, паклікаць Бландзіну назад. Але хоць прынцэса была ўсяго за дзесяць крокаў, і ён яе выдатна бачыў, яна зусім не чула ягоных крыкаў і ўсё глыбей заходзіла ў зачараваны лес. Гурмандзіне доўга яшчэ глядзеў, як яна збірае прыгожыя кветкі, пакуль прынцэса зусім не знікла з вачэй.

Не ведаючы, што рабіць, хлопец горка заплакаў, ён праклінаў сваю ненаеднасць і ненавідзеў каралеву Фур'ету. Але прыгадаўшы, што час, калі Бландзіна павінна вярнуцца ў палац, ужо зусім блізкі, ён нарэшце паехаў назад і задворкамі прыбег да каралевы, якая яго чакала. Ubачыўшы, які ён бледны і якія ў яго чырвоныя і заплаканыя ад нячыстага сумлення вочы, каралева здагадалася, што Бландзіна прапала.

— Ты ўсё зрабіў? — спытала яна.

У адказ Гурмандзіне толькі кіўнуў галавой, бо гаварыць у яго не было сілы.

— То хадзі за мной,— сказала яму каралева.— Вось твая ўзнагарода.

І яна паказала пажу на вялікі куфар, поўны самых розных цукерак. Потым яна паклікала служку і загадала

6. „Зачарованная хатка”

яму пагрузіць гэты куфар на аднаго з тых мулаў, на якіх прывезлі яе каштоўнасці і аздобы.

— Гурмандзінэ завязе гэты куфар майму бацьку,— сказала каралева і дадала, павярнуўшыся да пажа.— Выязджай зараз жа, а праз месяц прыедзеш зноў і завязеш яшчэ адзін куфар.

У тую ж хвіліну яна неўпрыкмет сунула хлопцу ў руку мяшэчак з залатымі манетамі. Гурмандзінэ нічога не адказаў і моўчкі залез на мула. Доўга не думаючы, ён адразу пусціў наўзгалоп; але мул быў вельмі натурысты і ўпарты, і, хутка стаміўшыся ад цяжкага куфра, ён пачаў кідацца з боку ў бок, брыкацца і нарэшце такі скінуў Гурмандзінэ разам з усімі яго цукеркамі. Хлопец яшчэ не ўмеў добра ездзіць нават на кані, не тое, што на муле, і, зляцеўшы на зямлю, ударыўся галавой аб камень і тут жа памёр. Ён так і не змог скарыстацца ўзнагародаю за сваё злачынства, бо не паспеў з'есці ніводнае цукеркі, падоранай яму каралевай.

Ніхто яго не пашкадаваў, бо ніхто яго й не любіў у палацы, апроч беднай Бландзіны, якая ў гэты самы час блукала па зачараваным Бэзавым лесе.

Глава 3

Бэзавы лес

Апынуўшыся ў лесе, Бландзіна пачала збіраць прыгожыя кветкі. Яна радавалася, што іх так многа і што ў іх такія добрыя пахы. Збіраючы, яна заходзіла ўсё далей і заўважала яшчэ прыгажэйшыя кветкі, тады яна вытрасала фартух і шапку і пачынала збіраць новыя.

Так прайшла цэлая гадзіна. Бландзіне ўжо зрабілася горача, а букет быў такі цяжкі, што яна пачала стамляцца. І тады яна вырашыла, што пара вяртацца ў палац. Яна павярнулася і ўбачыла, што з усіх бакоў яе абступае бэз.

Яна паклікала Гурмандзінэ, але ніхто не адказаў. “Здаецца, я адышлася трохі далей, чым думала,— сказала Бландзіна.— Што ж, хоць я і стамілася, давядзецца ісці назад. Гурмандзінэ пачуе мяне і выйдзе насустрач.”

Яна рушыла назад па сваіх слядах, але колькі ні йшла, дрэвы і кусты не радзелі і ўскрайку леса было не відаць. Яна зноў доўга клікала Гурмандзінэ, але ёй зноў ніхто не адказаў. І тады ёй зрабілася страшна.

— Што са мной будзе ў гэтым лесе? І што падумае мой бедны тата, убачыўшы, што я не вярнулася? А небарака Гурмандзінэ? Ён жа не адважыцца вярнуцца ў палац без мяне: на яго будуць сварыцца, а можа нават адлупцюць! І ўсё гэта з-за мяне, з-за таго, што мне захацелася

назбіраць гэтага бэзу... Ах, якая я няшчасная! Цяпер я памру ў гэтым лесе ад смагі і голаду, калі ўначы мяне не задзяруць злыя ваўкі.

Бландзіна кінулася пад высокім дрэвам на зямлю і горка заплакала. Яна плакала вельмі доўга, але ўрэшце стома перамагла яе смутак, і, паклаўшы пад галаву букет, яна моцна заснула.

Глава 4

Бландзіна прачынаецца першы раз і сустракаецца з Катком-Вуркатком

Так Бландзіна праспала ўсю ноч. Ніводзін драпежны звер не патрывожыў яе спакойнага сну, і холад яна не адчула. Назаўтра яна прачнулася позна і, калі працерла вочы, здзіўлена ўбачыла, што з усіх бакоў яе абступаюць нейкія дрэвы і што ляжыць яна зусім не ў сваім ложку і не ў сваім пакоі. Яна паклікала пакаёўку і пачула ў адказ ціхае мяўканне. Здзівіўшыся і амаль спалохаўшыся, яна пачала азірацца вакол і ўбачыла каля сваіх ног прыгожага белага ката, які ласкава глядзеў на яе і мяўкаў.

— Ах, ты, Каток-Вуркаток, які ж ты прыгожы!— сказала Бландзіна і пагладзіла ката па яго белае, як снег, ільснянае поўсці.— Я вельмі рада цябе бачыць. Ты ж завядзеш мяне да сваёй хаткі? Але я такая галодная, што напэўна, нікуды не змагу дайсці, пакуль не паем.

Толькі яна сказала гэтыя словы, як Каток-Вуркаток мяўкнуў яшчэ раз і паказаў сваёй маленькаю лапкай на невялікі пакунак, які ляжаў побач з ёй. У чыстай белай тканіне было нешта загорнута. Бландзіна разгарнула тканіну і ўбачыла некалькі лусценяў з маслам.

Яна пакаштавала адзін і адразу адчула, што лусцені вельмі смачныя. Тады яна адламала некалькі кавалачкаў Катку-Вуркатку, і той з вуркатаннем пачаў іх есці. Было відаць, што лусцені яму таксама вельмі падабаюцца.

Калі Бландзіна добра пад'ела, яна нахілілася да Катка-Вуркатка, палашчыла яго і сказала:

— Дзякуй табе, Каток-Вуркаток, за тое, што ты прынёс мне сняданак. Можа, цяпер ты завядзеш мяне да майго бацькі? Бо ён, напэўна, вельмі хвалюецца, што мяне так доўга няма.

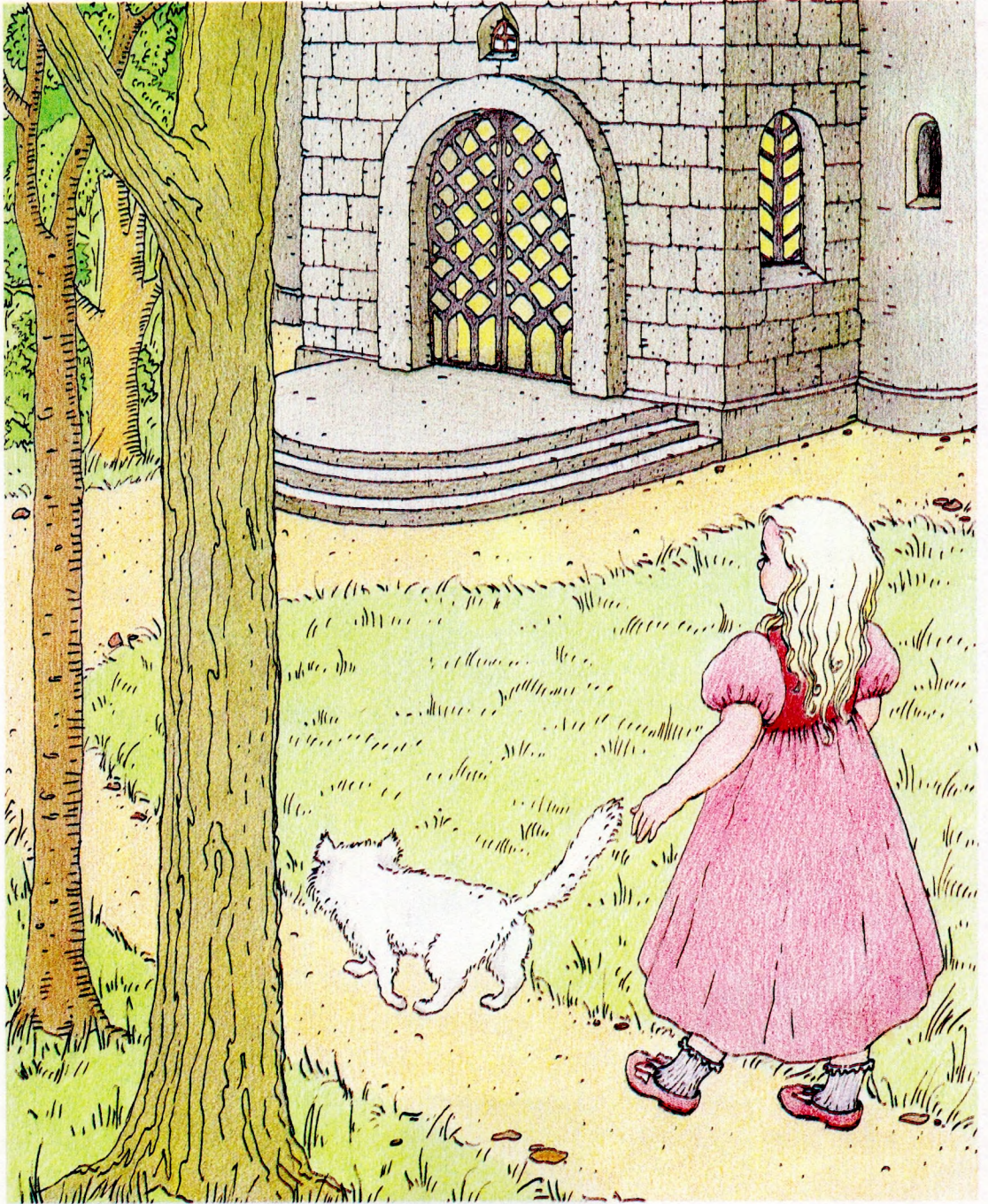
Каток-Вуркаток зірнуў на Бландзіну і апусціў галаву.

— Ах, Каток-Вуркаток, дык ты мяне разумееш?— здагадалася Бландзіна.— Тады, калі ласка, пашкадуй мяне, завядзі хоць да якой-небудзь хаткі. Бо адна я загінуў гэтым страшным лесе ад холаду, голаду і розных жахаў.

Каток-Вуркаток зноў зірнуў на Бландзіну і, кіўнуўшы ў знак таго, што ўсё разумее, устаў, ступіў некалькі крокаў і азірнуўся, каб паглядзець, ці ідзе Бландзіна за ім.

— Я іду-іду, Каток-Вуркаток,— сказала Бландзіна,— іду за табой. Але як мы зможам прабрацца скрозь гэты гушчар? Тут жа няма ніякай сцяжынкі.

Замест адказу Каток-Вуркаток смела рушыў наперад. І раптам кусты пачалі самі сабой расступацца, даючы ім

дарогу, а потым зноў злучаліся ў іх за спінаю, утвараючы непразны гушчар. Так Бландзіна ішла цэлую гадзіну.

Лес паступова пачынаў святлець, трава рабілася болей мяккая, вакол раслі рознакаляровыя кветкі, спявалі, хаваючыся ў лістоце, прыгожыя птушкі, па галінках бегалі вавёркі. Бландзіна не сумнявалася, што хутка ўжо зможа выйсці з гэтага лесу і ўбачыць свайго дарагога бацьку. Усё, што яна цяпер бачыла вакол, вельмі радавала яе. Ёй нават хацелася спыніцца і назбіраць трохкі кветак, але Каток-Вуркаток увесь час бег наперадзе і кожны раз, як яна спынялася, пачынаў жаласна мяўкаць.

Так прайшла яшчэ гадзіна, і нарэшце Бландзіна ўбачыла велічны замак. Каток-Вуркаток падвёў яе да мура з магутнымі залачонымі кратамі і спыніўся. Але краты былі апушчаныя, і Бландзіна не ведала, як увайсці, бо нідзе не было нават званка. Яна пачала азірацца і ўбачыла, што Каток-Вуркаток знік і яна засталася адна.

Глава 5

Добрая Козачка

А Каток-Вуркаток прайшоў у маленечкую фортку, якая была зроблена, відаць, спецыяльна дзеля яго. Ён, напэўна, кагосьці папярэдзіў у замку, бо краты раптам падняліся, і Бландзіна ўвайшла на двор.

Тут зноў нікога не было, і дзверы ў замак адчыніліся

самі сабой, прапускаючы Бландзіну ў вялікую залу, дзе ўсё было з рэдкага белага мармуру. Бландзіна пайшла наперад і пачала пераходзіць з аднаго пакоя ў другі, і ўсе дзверы, як і раней, самі адчыняліся перад ёю. Нарэшце яна трапіла ў чароўную залу, пафарбаваную ў блакітны і залацісты колер, і ўбачыла ў дальнім куце козачку, якая адпачывала на ложы з духмяных траваў. Побач з Козачкай сядзеў і Каток-Вуркаток. Убачыўшы Бландзіну, Козачка ўстала, падышла да яе і прамовіла:

— Шчыра вітаю цябе, Бландзіна. Мы з маім сынам Катком-Вуркатком даўно ўжо чакаем цябе.

Ад нечаканасці Бландзіна крыху спалохалася. І таму Козачка ёй сказала:

— Не бойся, Бландзіна, мы твае сябры. Я ведаю твайго бацьку-караля і люблю яго гэтаксама, як і ты.

— О, пані! — адказала Бландзіна. — Калі вы ведаеце майго бацьку, завядзіце мяне да яго. Ён, напэўна, вельмі хвалюецца, што мяне так доўга няма.

— Дарагая Бландзіна, — прамовіла Добрая Козачка, уздыхнуўшы, — я не магу вярнуць цябе твайму бацьку. Ты знаходзішся тут пад уладаю чарадзея Бэзавага леса. І мы з Катком-Вуркатком таксама яму падпарадкаемся, бо ён магутнейшы за мяне. Але я магу паслаць твайму бацьку сны, якія яго супакояць і раскажуць пра ўсё, што з табою здарылася. У сне я паведамлю яму, што цяпер ты знаходзішся ў мяне.

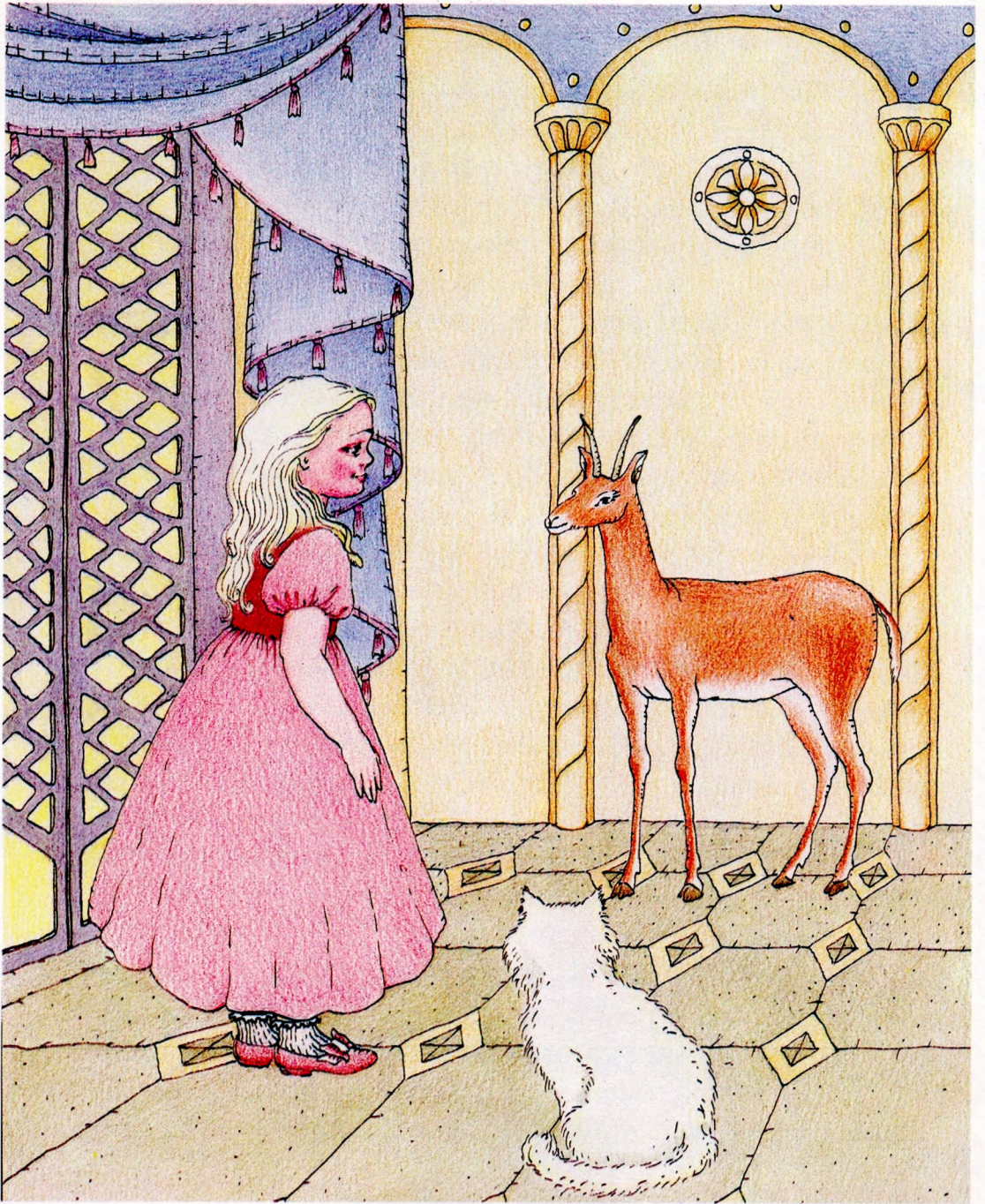
— Як?! — ускрыкнула з жахам Бландзіна. — Няўжо я болей ніколі не ўбачу майго дарагога бацьку, май-

го беднага бацьку, якога я так горача і моцна люблю?
— Дарагая Бландзіна,— сказала Добрая Козачка,— не будзем цяпер гаварыць пра будучыню. Дабрыня і паслухмянасць заўсёды бываюць узнагароджаныя. Ты ўбачыш яшчэ свайго бацьку. А пакуль — будзь добрая і паслухмяная, а мы з Катком-Вуркатком зробім усё, што ад нас залежыць, каб ты адчувала сябе шчасліваю.

Бландзіна ўздыхнула, і з вачэй у яе выкацілася некалькі маленькіх слязінак. Але тут жа яна падумала, што будзе не вельмі ветліва ўвесь час заставацца сумнай побач з Добраю Козачкай у падзяку за яе дабрыню. І яна пастаралася быць вясёлай.

Каток-Вуркаток з Добраю Козачкай павялі Бландзіну паказваць, дзе яна будзе жыць. Сцены ў Бландзінай спальні былі абабітыя ружовым ядвабам, гафтаваным золатам, а мэбля — белым аксамітам, на якім бліскучымі рознакаляровымі ніткамі былі вышытыя самыя розныя жывёлы, птушкі, матылькі ды жучкі. Побач быў кабінет, у якім Бландзіна магла вучыцца. Сцены ў кабінэце былі зацягнутыя нябесна-лазуркавым адамашкам, расшытым дробнымі перлінкамі, а мэбля пакрыта срэбна-муараваю тканінай, падбітай цвічкамі з буйнымі бірузовымі галоўкамі. На адной сцяне віселі дзве цудоўныя карціны, на якіх былі намалёваныя нейкая маладая, вельмі прыгожая жанчына і чароўны юнак. Мяркуючы па іх вопратцы, яны належалі да каралеўскага роду.

— Чые гэта партрэты, пані? — спыталася Бландзіна ў Добрай Козачкі.

— Мне забаронена адказваць на гэта пытанне, — сказала Козачка. — Ты даведаешся пра гэта пазней. А цяпер хадзем абедаць. Ты ж, Бландзіна, напэўна, прагаладалася?

Бландзіне сапраўды вельмі хацелася есці. Яна пайшла за Добраю Козачкай і неўзабаве апынулася ў прасторнай зале, дзе быў даволі дзіўна накрыты стол: з аднаго боку ад яго ляжаў белы сацінавы матрац для Добрае Козачкі, а перад матрацам быў пакладзены ахапак свежай, сакавітай травы і стаяла залатое карытца з празрыстай крынічнай вадою. З другога боку стаяў высокі зэдлік для Катка-Вуркатка, і перад ім у залатой місе ляжала смажаная рыба, запечаныя бакасікі і стаяла вялікая конаўка з горнага крышталю з цёплым яшчэ сырадом.

Паміж Катком-Вуркатком і Добраю Козачкай было падрыхтаванае месца і для Бландзіны: ёй паставілі невялікі фатэль, зроблены з разной слановае косткі і абцягнуты пунсовым аксамітам, які па беражках быў замацаваны цвічкамі з дзяментавымі галоўкамі; на стале стаяла прыгожая залатая талерка з вельмі смачным рагу з рабчыкаў і лясных жаўрукоў, а побач з талеркай ляжалі залатыя відэлец з лыжкай і стаялі шклянкі з графінам (таксама, як у Катка-Вуркатка, з горнага крышталю). Не забыліся пакласці Бландзіне і сурвэтку — з такога тонкага бацісту, што раней Бландзіна такога не бачыла. Слугавалі за абедам вельмі спрытныя і прыгожыя газэлі: яны прыносілі і выносілі стравы, угадваючы ўсе жаданні Бландзіны, Добрай Козачкі і Катка-Вуркатка.

Абед быў вельмі багаты: ім падавалі самую розную

птушку, самую рэдкую дзічыну, самую далікатную рыбу і самыя духмяныя пірагі і ласункі. Бландзіна была галодная і таму пакаштавала кожную страву — і ўсе яны падаліся ёй незвычайна смачнымі.

Пасля абед Каток-Вуркаток з Добраю Козачкай павялі Бландзіну ў сад і гулялі там па чароўных прысадах, у якіх раслі раскошныя дрэвы са спелымі сакавітымі пладамі. Набегаўшыся ды нагуляўшыся, Бландзіна нарэшце стамілася і пайшла са сваімі новымі сябрамі назад у палац. Там Добрая Козачка прапанавала ёй пайсці спаць, і Бландзіна з радасцю пагадзілася.

У спальні яе ўжо чакалі дзве газэлі, якія павінны былі ёй прыслугоўваць. Яны спрытна дапамаглі ёй распрануцца, паклалі ў ложка і засталіся побач сачыць, каб нішто не патрывожыла яе сну. У ложку Бландзіна прыгадала пра бацьку і трошкі паплакала, шкадуючы, што яго няма побач. Але неўзабаве яна моцна заснула.

Глава 6

Бландзіна прачынаецца другі раз

Бландзіна доўга спала глыбокім сном, а калі прачнулася, ёй падалося, што яна зусім не такая, якая была, калі засынала: яна вельмі вырасла, і думкі ў яе зрабіліся болей дарослыя. У яе было такое ўражанне, быццам яна вельмі паразумнела. Ёй здавалася, што ў сне яна прачы-

тала шмат розных кніжак, шмат пісала, малявала, спявала, грала на арфе і піяніна.

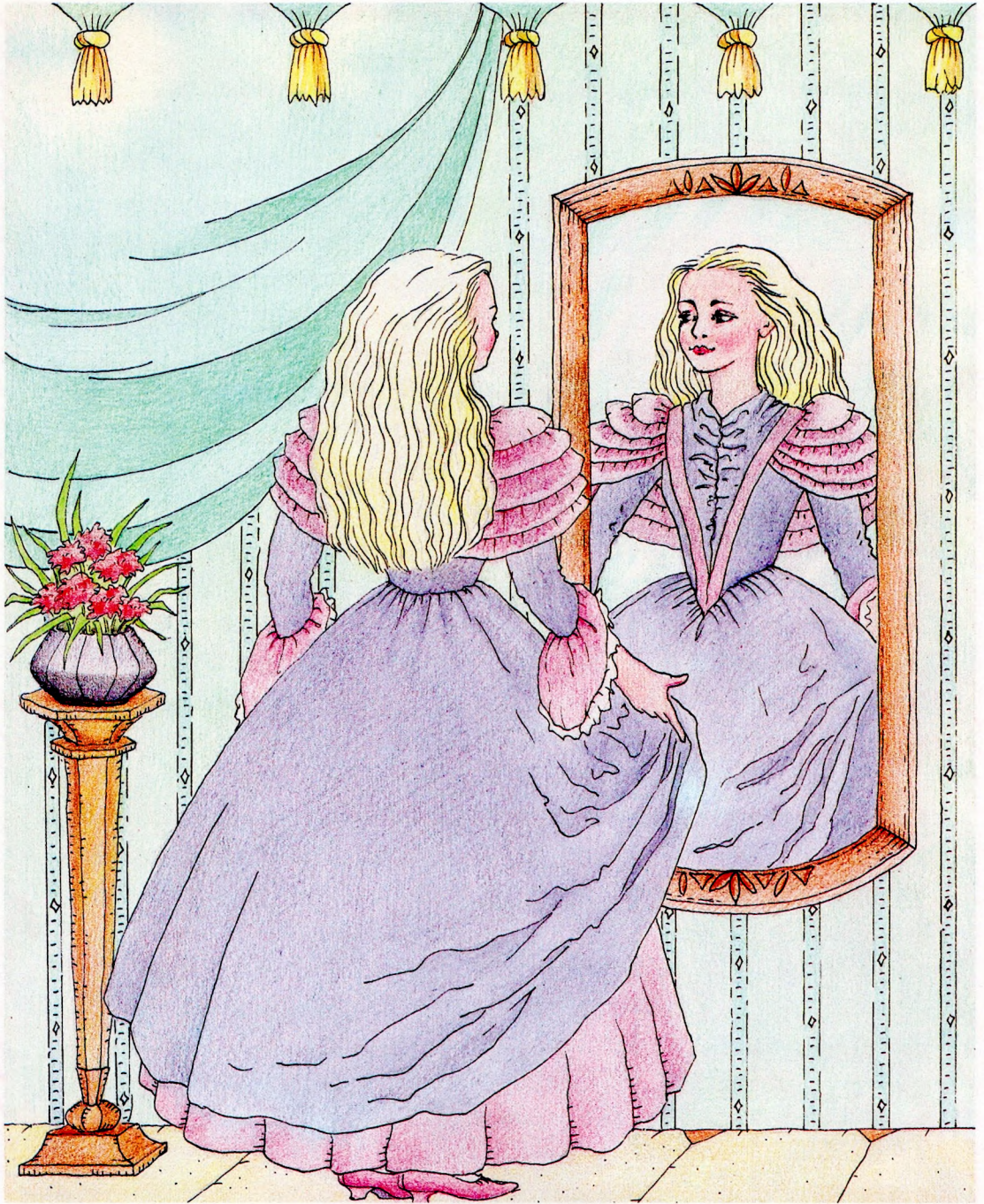
Але пакой быў той самы, у які яшчэ ўчора яе прывяла Добрая Козачка і ў якім яна лягла спаць.

З хваляваннем Бландзіна ўстала з ложка і, падбегшы да люстра, сапраўды ўбачыла, што зрабілася намнога вышэйшая і, што таксама трэба прызнаць, сто разоў прыгажэйшая, чым раней, калі засынала. Яе прыгожыя бялявыя валасы спадалі да самай падлогі, у яе быў чароўны бялюткі твар, вялікія блакітныя вочы, маленькі роўненькі носік, пунсовыя губкі, ружовыя шчочкі і вельмі стройны і зграбны стан з тонкаю таліяй. Усё гэта рабіла яе такою прыгожай, што другой такое красуні ёй ніколі яшчэ не даводзілася бачыць.

Усхваляваная амаль да спалоху тымі зменамі, якія ў ёй адбыліся, Бландзіна хуценька апранулася і пабегла да Добрае Козачкі, якую знайшла у тым самым пакоі, дзе ўбачыла першы раз.

— Добрая Козачка! Добрая Козачка! — закрычала яна.— Калі ласка, растлумачце мне, як магла са мной здарыцца такая дзіўная перамена? Учора ўвечары, кладучыся спаць, я была маленькай дзяўчынкаю, а сёння раніцай прачнулася ўжо амаль дарослай! Можна, мне гэта толькі здаецца? Ці я сапраўды так вырасла за адну ноч?

— Усё сапраўды так і ёсць, дарагая Бландзіна,— адказала ёй Добрая Козачка.— Цяпер табе ўжо чатырнаццаць гадоў, бо ты спала сем год. Мы з Катком-Вуркатком вырашылі аберагчы цябе ад першых і самых цяж-

кіх крокаў у вучобе (бо калі ты прыйшла да нас, ты нічога не ўмела, нават чытаць). Таму я ўсыпіла цябе на сем год, і ўвесь гэты час мы з Катком-Вуркатком вучылі цябе і выхоўвалі ў сне. Як відаць па тваіх вачах, ты ўжо адчуваеш, што шмат чаго ведаеш. Хадзем жа ў твой кабінет, і ты сама пераканаешся, што многаму навучылася.

Бландзіна пайшла за Добраю Козачкай у свой кабінет, падбегла да піяніна і, як толькі пачала граць, пачула, што з-пад пальцаў у яе ліецца чароўная музыка. Яна ўзяла арфу і таксама ўпэўнілася, што грае на ёй цудоўна. Заспяваюшы, яна заўважыла ў сябе дзівосны голас; узяўшы ў рукі алоўкі і пэндзлі, пачала маляваць, ды так добра, што ў яе малюнках адчуваўся сапраўдны талент; яна пісала зусім без памылак і вельмі прыгожым почыркам; а зірнуўшы на назвы кніг, якія стаялі на паліцах, прыгадала, што многія з іх ужо чытала. Здзіўленая і вельмі рада, яна кінулася на шыю Добрае Козачцы, ласкава пацалавала Катка-Вуркатка і сказала:

— О, мае добрыя, дарагія, мае сапраўдныя сябры! Як я вам удзячна за тое, што вы пра мяне так паклапаціліся, шмат чаму навучылі й так добра выхавалі! Я адчуваю, што зрабілася цяпер нашмат лепшая, і ў гэтым я абавязаная вам.

Добрая Козачка прытуліла да сабе Бландзіну, а Каток-Вуркаток ласкава лізнуў ёй руку. Калі першая радасць прайшла, Бландзіна апусціла вочы і сціпла спытала:

— Мілыя мае, добрыя сябры, вы не палічыце мяне няўдзячнаю, калі я папрашу вас зрабіць мне яшчэ адну

паслугу? Скажыце, што з маім бацькам? Ці ён дагэтуль смуткуе без мяне? Ці быў ён хоць трохкі шчаслівы з таго дня, калі я згубілася ў лесе?

— Твая просьба вельмі зразумелая, дарагая Бландзіна, і мы выканаем яе,— адказала Добрая Козачка.— Зірні ў гэтае люстра, і ў ім ты адразу ўбачыш усё, што адбылося з тваім бацькам пасля твайго знікнення і што з ім цяпер.

Бландзіна падняла вочы і ўбачыла ў люстры бацькаў пакой. Кароль хадзіў па ім вельмі ўсхваляваны. Здавалася, ён некага чакае. Потым да яго зайшла каралева Фур'ета і пачала расказаць, што Бландзіна, нягледзячы на ўсе ўгаворы Гурмандзінэ, захацела сама пакіраваць страўсамі, але тыя не падпарадкаваліся ёй і пабеглі да Бэзавага лесу; там брычка перакулілася, і Бландзіна, пераляцеўшы цераз агароджу, апынулася ў лесе; ад адчаю і жаху, Гурмандзінэ ледзь не страціў розум, і таму каралева адправіла яго да сваіх бацькоў. Пачуўшы гэтую навіну, кароль быў у роспачы, ён кінуўся да Бэзавага лесу шукаць Бландзіну, і яго толькі сілай удалося ад гэтага ўтрымаць. Яго прывялі назад у палац, і ён яшчэ доўга пакутаваў ад скрухі, увесь час клічучы сваю мілую дачурку. Але нарэшце ён заснуў і ў сне ўбачыў Бландзіну ў палацы ў Добрае Козачкі і Катка-Вуркатка. Добрая Козачка супакоіла яго і сказала, што Бландзіна ў яе жыве добра і шчасліва і аднойчы настане дзень, калі яна вернецца да свайго бацькі.

Потым люстра пацьмянела, і ўсё знікла. А калі за-

свяцілася зноў, Бландзіна зноў убачыла бацьку. Ён пастарэў, валасы ў яго пасівелі. Ён сумна сядзеў, трымаючы ў руцэ Бландзінін партрэт, цалаваў яго і ціха плакаў. Ён быў адзін, ні каралевы, ні Брунеты Бландзіна не ўбачыла.

Бедная Бландзіна горка заплакала.

— Чаму мой бацька адзін?— спытала яна.— Чаму з ім нікога няма? Дзе каралева з маёй сястрою Брунетай?

— Каралева зусім мала смуткавала з-за тваёй смерці (а ўсе лічаць, што ты памерла), і ўрэшце кароль узне-навідзеў яе за гэта і паслаў назад да ейнага бацькі, караля Баламута, які загадаў пасадзіць яе ў вежу, дзе яна неўзабаве памерла ад нуды і шаленства. А твая сястра Брунета зрабілася такая злая і невыносная, што летась кароль хуценька аддаў яе замуж за прынца Жарсткена, які ўзяўся выправіць яе злы і зайздрослівы нораў. Прынц абыходзіцца з Брунетаю вельмі жорстка, і яна пачынае ўжо разумець, што злосць не прыносіць ніякага шчасця. Таму яна патроху пачала выпраўляцца. Ты з ёю яшчэ пабачышся і сваім узорам канчаткова выправіш яе.

Бландзіна ласкава падзякавала Добрай Козачцы за навіны і хацела спытаць, калі ж нарэшце зможа ўбачыцца са сваім бацькам? Але падумала, што лепей для гэтага пытання пачакаць іншага выпадку. Бо цяпер Добрай Козачцы можа здацца, што яна спяшаецца пакінуць яе, а гэта будзе няветліва.

Цэлымі днямі Бландзіна была нечым занятая, і часу нудзіцца ў яе не было. Але зрэдку яна ўсё ж сумавала: пагутарыць яна магла толькі з Добраю Козачкай, а До-

брая Козачка бывала з ёй толькі на ўроках ды падчас ежы. Каток-Вуркаток не ўмеў размаўляць і, каб Бландзіна яго разумела, усё паказваў на мігах. І газэлі, якія старанна прыслугоўвалі Бландзіне, таксама заўсёды маўчалі.

На шпацыр Бландзіна заўсёды хадзіла з Катком-Вуркатком, які паказваў ёй найлепшыя прысады і найпрыгажэйшыя кветкі. Добрая Козачка ўзяла з Бландзіны слова, што яна ніколі не будзе выходзіць за агароджу парка і ніколі не захоча пайсці пагуляць у лес. Бландзіна часта пыталася ў Добрай Козачкі, чаму ёй нельга туды схадзіць.

Але Добрая Козачка, уздыхаючы, заўсёды адказвала: — Ах, Бландзіна, нават і не думай хадзіць у гэты лес, ён прыносіць толькі няшчасце. І я зычу, каб ты ніколі болей туды не трапіла!

Выправіўшыся на шпацыр, Бландзіна часам заходзіла ў альтанку, што стаяла на ўзгорку каля самае агароджы, за якой пачынаўся лес. Адтуль яна бачыла прыгожыя высокія дрэвы, чароўныя кветкі, тысячы птушак, якія спявалі, пералятаючы з галінкі на галінку, і нібыта заклікалі яе прыйсці да іх пагуляць. “Ну чаму Добрая Козачка не хоча адпусціць мяне пагуляць у лесе? — думала яна.— Хіба мне можа там што-небудзь пагражаць, калі яна сама мяне абараняе?”

Кожны раз, як яна гэта думала, Каток-Вуркаток, здавалася, прачытваў яе думкі і, ухапіўшы яе за прыпол, адразу пачынаў цягнуць прэч з альтанкі і жаласна мяўкаў.

Тады Бландзіна ўсміхалася і йшла за Катком-Вуркатком гуляць далей па прыгожым, але бязлюдным парку.

Глава 7

П а п у г а й

З таго дня, як Бландзіна прачнулася ад сямігадовага сну, прайшло амаль паўгода. Цяпер ёй здавалася, што час ідзе вельмі марудна. Яна часта ўспамінала бацьку, і гэты ўспамін напаўняў яе сэрца сумам. Добрая Козачка і Каток-Вуркаток, напэўна, здагадваліся пра яе думкі. Каток-Вуркаток пачынаў жаласна мяўкаць, а Добрая Козачка глыбока ўздыхала. Бландзіна рэдка гутарыла з імі пра тое, што яе хвалявала,— яна баялася пакрыўдзіць Добрую Козачку, бо тая і так ужо тры ці чатыры разы казалася ёй: “Ты ўбачыш яшчэ свайго бацьку, Бландзіна. Гэта здарыцца, калі табе споўніцца пятнаццаць гадоў. А пакуль, павер, не трэба думаць пра будучыню. І самае галоўнае — не трэба спрабаваць ад нас уцячы.”

Аднойчы раніцай Бландзіна сядзела самотная, разважаючы пра сваё незвычайнае і аднастайнае жыццё. І тут яе думкі развеваліся, бо нехта ціхутка тройчы пастукаў у шыбу. Яна падняла галаву і ўбачыла прыгожага зялёнага папугая з аранжавымі шыйкаю і грудзінкай. Здзівіўшыся нечаканаму незнаёмцу, Бландзіна адчыніла акно і ўпусціла Папугая ў пакой. І здзівілася яшчэ болей, калі птушка загаварыла танючкім траскучым галаском.

— Дзень добры, Бландзіна. Я ведаю, што ты часта су-

муеш, бо табе няма з кім пагутарыць. Вось я і прыляцеў пагаварыць з табою. Але, калі ласка, не кажы нікому, што ты мяне бачыла, іначай Добрая Козачка скруціць мне шыю.

— Ды ну, што ты, мілы Папугай,— адказала Бландзіна.— Добрая Козачка нікому не робіць ліха. Яна не любіць толькі злыдняў ды злоснікаў.

— Не, Бландзіна, калі ты не паабяцаеш, што нічога не будзеш расказваць пра мяне Катку-Вуркатку і Добрай Козачцы, то я зараз жа палячу адсюль і ніколі больш не вярнуся.

— Ну добра, мілы Папугай, калі ты ўжо так гэтага хочаш, я абяцаю. Давай трошкі пагутарым: я ўжо так даўно ні з кім не гаварыла! Мне здаецца, што ты вельмі вясёлы і вельмі дасціпны. І я ўпэўненая, што ты чым-небудзь мяне пазабавіш.

І Бландзіна пачала слухаць Папугаевы байкі, а той, як умеў, узяўся расхвальваць Бландзіну за яе прыгажосць, яе таленты і вялікі розум. Бландзіна была зачараваная. Калі прайшла гадзіна, Папугай паляцеў і паабяцаў вярнуцца назаўтра. Так ён прылятаў яшчэ некалькі дзён запар і кожны раз расхвальваў Бландзіну і цешыў яе рознымі байкамі. І вось аднойчы ранкам ён пастукаўся ў шыбу і сказаў:

— Бландзіна, Бландзіна, адчыняй хутчэй, я прынёс табе вестку ад твайго бацькі. Толькі, калі ласка, не шумі, калі не хочаш, каб мне скруцілі шыю.

Бландзіна хуценька адчыніла акно і спытала:

— Няўжо ты сапраўды прынёс мне навіны ад

майго бацькі? Кажы хутчэй: што з ім і як ён?

— З тваім бацькам усё добра, Бландзіна,— адказаў Папугай.— Але ён вельмі журыцца, што цябе няма побач. Я паабяцаў яму зрабіць усё, што ў маёй невялікай сіле, каб вызваліць цябе з твайго вязення. Але я змагу зрабіць гэта, толькі калі ты мне дапаможаш.

— З майго вязення? — здзівілася Бландзіна.— Дык ты проста не ведаеш, што Добрая Козачка і Каток-Вуркаток са мной заўсёды вельмі добрыя і ласкавыя і вельмі клапацяцца пра маё выхаванне! Яны вельмі ўзрадаваліся б, каб у іх была магчымасць вярнуць мяне майму бацьку. Мілы Папугай, калі ласка, хадзі са мной, і я пазнаёмлю цябе з Добрай Козачкай.

— Ах, Бландзіна,— адказаў Папугай сваім траскучым галаском,— ты не ведаеш яшчэ Добрае Козачкі і Катка-Вуркатка. Яны ненавідзяць мяне, бо мне ўжо некалькі разоў удавалася ратаваць іхніх ахвяраў. Ніколі табе не ўбачыць свайго бацькі, Бландзіна, і ніколі не выйсці з гэтага леса, калі ты сама не здымеш таго талісмана, які цябе тут трымае.

— Якога талісмана? — зноў здзівілася Бландзіна.— Я ніякага талісмана не ведаю. Дый якая карысць Добрай Козачцы і Катку-Вуркатку трымаць мяне тут у палоне?

— А тая карысць, Бландзіна, што ім тут сумна жыць у адзіноце. Што ж да талісмана, дык гэта звычайная Ружа. Калі ты яе сарвеш, яна вызваліць цябе з твайго вязення, і ты зноў апынешся ў абдымках у свайго бацькі.

— Але ж у садзе няма ніводнае Ружы... Як жа мне яе сарваць?

— Прыйдзе дзень, і я скажу табе гэта. Але сёння мне болей нельга з табою гутарыць: хутка сюды прыйдзе Добрая Козачка. Але каб ты магла пераканацца ў цудадзейнай якасці Ружы, спытай пра яе ў Добрае Козачкі, і ты ўбачыш, які ў яе будзе выгляд. А цяпер — да заўтра, Бландзіна, да заўтра.

І Папугай паляцеў задаволены, што яму ўдалося закінуць у душу Бландзіне першыя зярняткі няўдзячнасці і непаслушэнства.

Як толькі Папугай знік, у пакой увайшла Добрая Козачка. Было відаць, што яна вельмі ўсхваляваная.

— З кім гэта ты тут гутарыла? — спытала яна, насцярожана пазіраючы на расчыненае акно.

— Ні з кім, пані,— адказала Бландзіна.

— Але я ўпэўненая, што чула тут галасы.

— Гэта я, відаць, размаўляла сама з сабою.

Добрая Козачка нічога не адказала, але твар у яе быў сумны, і з вачэй нават выкаціліся некалькі слязінак.

Бландзіна таксама была вельмі ўсхваляваная: Папугаевы словы прымусілі яе зусім іначай зірнуць на тое, што яна робіць у Добрай Козачкі і Катка-Вуркатка. І замест таго, каб падумаць, што козачка, якая ўмее гаварыць па-чалавечы і надзяляць розумам іншых жывёл; якая змагла на сем год усыпіць дзяўчынку і ўвесь гэты час прысвяціла яе выхаванню; якая жыве ў палацы, дзе ёй прыслугоўваюць, як сапраўднай каралевае, што гэтая

козачка — незвычайная; і замест таго, каб адчуць да яе ўдзячнасць, Бландзіна слепа паверыла Папугаю, якога зусім не ведала і верыць словам якога ў яе не было ніякай прычыны, як і ў Папугая не было ніякай прычыны дапамагаць Бландзіне, рызыкуючы сваім жыццём. Яна паверыла яму толькі таму, што ён увесь час расхвальваў яе таленты. Цяпер яна ўжо не глядзела з былой удзячнасцю на прыёмнае і шчаслівае жыццё, якое ёй падарылі Каток-Вуркаток і Добрая Козачка: яна вырашыла зрабіць усё так, як параіў ёй Папугай.

У той жа дзень, нібы незнарок, яна спытала ў Добрае Козачкі:

— Скажыце, Добрая Козачка, чаму ў Вашым садзе столькі розных прыгожых кветак, а самай чароўнай і самай прыгожай — Ружы — няма?

Пачуўшы гэтае пытанне, Добрая Козачка чамусьці вельмі збянтэжылася і з дрыготкаю ў голасе адказала:

— Бландзіна, ах, Бландзіна, не думай пра гэтую каварную кветку, якая коле кожнага, хто да яе дакранецца. І ніколі не гавары са мною пра Ружу. Ты не ўяўляеш, якая небяспека крыецца для цябе ў гэтае кветцы.

У Добрае Козачкі быў такі суровы выгляд, што Бландзіна не асмелілася болей нічога спытаць.

Дзень скончыўся сумна. Бландзіна адчувала сябе няёмка, Добрая Козачка была незадаволеная, а Каток-Вуркаток — журботны.

Назаўтра Бландзіна, прагнуўшыся, падбегла да акна і ледзь паспела яго адчыніць, як у пакой уляцеў Папугай.

— Ну, што, Бландзіна,— спытаў ён,— бачыла, як збянтэжылася Добрая Козачка, калі ты спытала ў яе пра Ружу? Я абяцаў табе расказаць, як здабыць гэту чароўную кветку, дык вось: табе трэба выйсці з парка і пайсці ў лес. Я палячу разам з табой і пакажу месца, дзе расце найпрыгажэйшая Ружа ў свеце.

— Але як жа я выйду з парка? Са мной на шпацыр заўсёды ходзіць Каток-Вуркаток.

— Пастарайся яго адаслаць,— сказаў Папугай.— А калі ён заўпарціцца, усё роўна не слухай яго і выходзь за агароджу.

— Але ж калі гэтая Ружа расце далёка, у палацы абавязкова заўважаць, што мяне надта доўга няма.

— Ісці трэба самае большае адну гадзіну. Добрая Козачка паклапацілася, каб Ружа была як мага далей і каб ты ніколі не змагла вырвацца з яе палону.

— Але нашто ёй мяне трымаць? Яна такая магутная, няўжо яна не магла знайсці сабе іншых уцех, апроч майго выхавання?

— Гэта ты зразумееш потым, Бландзіна, калі вернешся да свайго бацькі. А цяпер табе трэба быць вельмі рашучаю. Пасля сьнедання пазбаўся ад Катка-Вуркатка і выходзь у лес. Я буду цябе там чакаць.

Бландзіна паабяцала, што ўсё так і зробіць, і хуценька зачыніла акно, баючыся, каб іх не ўбачыла Добрая Козачка.

Пасля сьнедання Бландзіна, як зазвычай, пайшла на шпацыр у сад, і Каток-Вуркаток пайшоў разам з ёю.

Некалькі разоў яна прасіла Катка, каб ён пакінуў яе адну, але той жаласна мяўкаў і ішоў следам. Калі яны збочылі на дарожку, якая вяла да выхаду з парка, Бландзіна зноў паспрабавала пазбавіцца ад Катка-Вуркатка.

— Я хачу пагуляць адна,— сказала яна.— Ідзі адсюль, Каток-Вуркаток, чуеш?

Але Каток-Вуркаток зрабіў выгляд, быццам не разумее. Тады Бландзіна зусім раззлавалася і, забыўшыся, што яна робіць, ударыла Катка-Вуркатка нагой.

Ад моцнага ўдару Каток-Вуркаток страшна крыкнуў і стрымгалоў кінуўся да палаца.

Роспачны крык Катка-Вуркатка прымусіў Бландзіну апамятацца; яна была ўжо гатовая паклікаць Катка-Вуркатка назад, адмовіцца ад Ружы і расказаць усё Добрай Козачцы. Але зрабіць гэта яна пасаромелася і, павярнуўшыся, рушыла да паркавай агароджы. Дрыготкай рукой яна адчыніла браму і выйшла ў лес.

Да яе зараз жа падляцеў Папугай.

— Смялей, Бландзіна! — закрычаў ён.— Яшчэ гадзіна, і ты атрымаеш Ружу, а потым зможаш нарэшце ўбачыць свайго дарагога бацьку.

Гэтыя словы зноў надалі Бландзіне рашучасці, якую яна пачала была траціць. І яна смела рушыла па сцяжынцы, якую ёй паказваў Папугай, пералятаючы наперадзе з галінкі на галінку. Лес, які з паркавай альтанкі здаваўся такім прыгожым, усё болей гусцеў і ператвараўся ў непралазную нетру. Вакол раслі калючкі, сцежку пераагароджвалі вялізныя камяні. Птушак было ўжо не чуваць,

і кветкі кудысьці зніклі. Бландзіна пачала адчуваць незразумелую млоць, але Папугай прыспешваў яе:

— Хутчэй, Бландзіна, хутчэй! Час ідзе! Калі Добрая Козачка заўважыць, што цябе няма ў парку, яна кінецца ў пагоню і скруціць мне шыю, а ты ніколі ўжо не ўбачыш свайго бацькі.

Бландзіна была стомленая, яна задыхалася, рукі ў яе былі падрапаня, чаравікі падраліся. Яна была гатовая ўжо сказаць, што нікуды болей не пойдзе, калі Папугай закрычаў:

— Ну, вось мы й прыйшлі, Бландзіна! Вунь за тым невысокім плотам і расце твая Ружа.

І сапраўды за павароткай сцяжыны Бландзіна ўбачыла невысокі плот. Папугай падляцеў да яго і адчыніў маленькія дзверцы.

Зямля за плотам была сухая і камяністая, але пасярэдзіне буйнеў цудоўны ружовы куст з найпрыгажэйшаю ў свеце Ружай.

— Бяры яе, Бландзіна, цяпер яна па праву належыць табе,— сказаў Папугай.

Болей не разважаючы, Бландзіна ўзялася за галінку і, хоць у пальцы ёй балюча калолі шыпы, сарвала прыгожую кветку.

Як толькі Ружа апынулася ў яе ў руце, пачуўся нечый гучны смех. Ружа выслізнула ў яе з рук і закрычала:

— Дзякуй табе, Бландзіна, што ты вызваліла мяне ад чараў Добрае Козачкі! Я твой злы дух, і цяпер ты належыш мне!

— Ха-ха-ха! — засмяўся Папугай.— Дзякуй табе, Бландзіна! Цяпер і я нарэшце магу набыць свой звычайны выгляд — выгляд чарадзея. Угаварыць цябе аказалася зусім не так цяжка, як я ўяўляў. Досыць было толькі трохкі пацешыць тваё самалюбства, як ты адразу зрабілася злая і няўдзячная. Ты сама прынесла пагібель сваім сябрам, якія былі мае смяротныя ворагі. Бывай, Бландзіна!

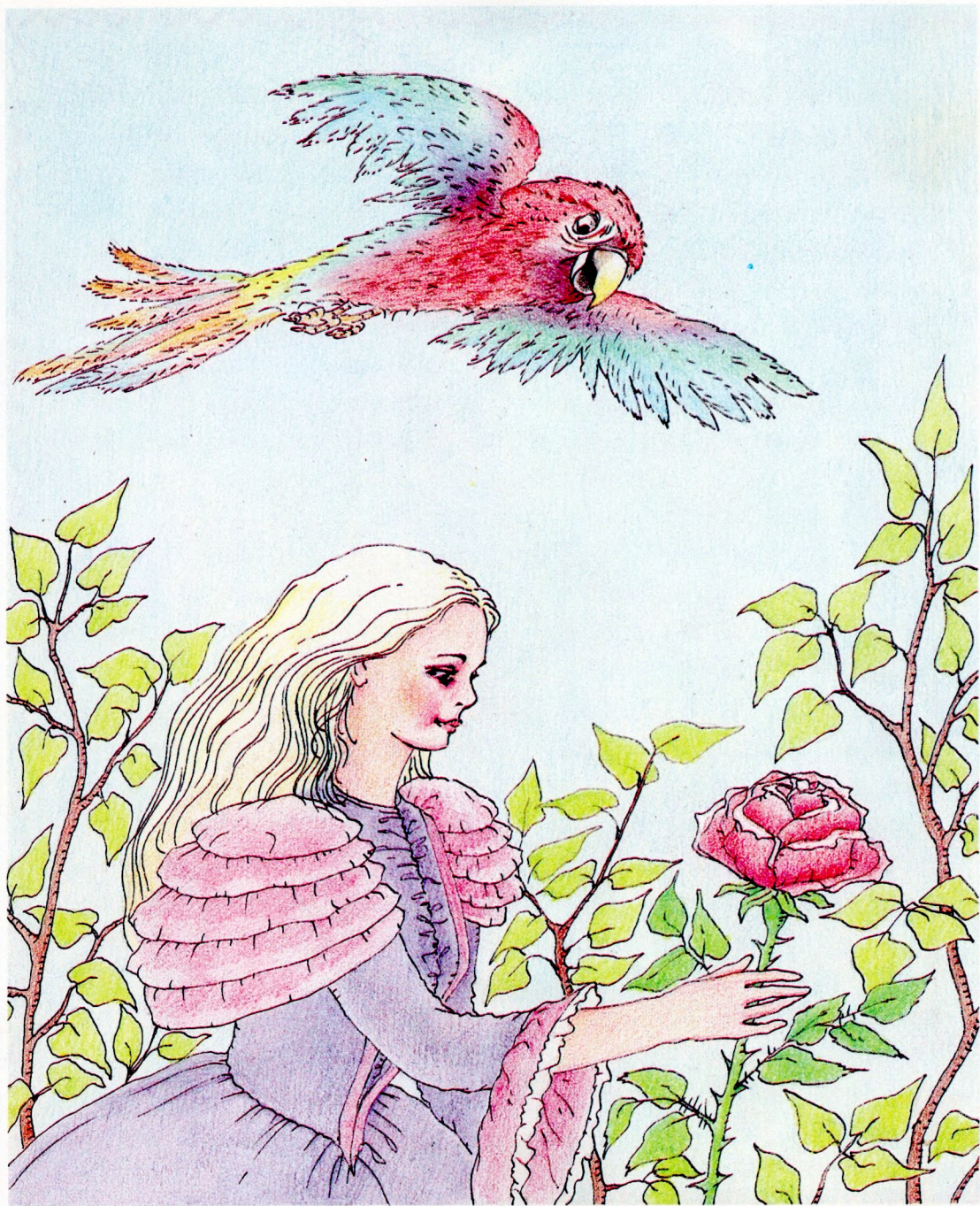
І прамовіўшы гэтыя словы, Папугай разам з Ружай знік і пакінуў Бландзіну адну пасярод дрымучага леса.

Глава 8

Р а с к а я н н е

Ад нечаканасці таго, што адбылося, Бландзіна стаяла, не ведаючы, што рабіць. Толькі цяпер яна зразумела, як дрэнна сябе паводзіла, якою аказалася няўдзячнай сваім сябрам, якія былі ёй настолькі адданыя і цэлыя сем гадоў прысвяцілі яе выхаванню і навучанню. Ці захочуць яны цяпер убачыцца з ёю зноўку, ці даруюць ёй гэты ганебны ўчынак? Што з ёй будзе, калі яны не захочуць яе ўпускаць? І што азначала гэтая фраза, прамоўленая брыдкім Папугаем: “Ты сама прынесла пагібель сваім сябрам”?

Бландзіна вырашыла як мага хутчэй вяртацца да Добрае Козачкі. Шыпы і калючкі раздзіралі ёй рукі, ногі і твар, але яна ўпарта прабіралася скрозь непразны гуш-

чар і праз тры гадзіны няспыннай хады дайшла нарэшце да замка Катка-Вуркатка і Добрае Козачкі.

Але што яна адчула, убачыўшы, што на месцы чароўнага замка ляжалі адны руіны, а замест прыгожых кветак і дрэваў раслі брыдкія калючкі, ваўчкі ды крапіва?!

У жаху і вялікае распачы Бландзіна паспрабавала прабрацца паміж руінаў, каб паглядзець, што сталася з яе сябрамі. Але раптам з-пад каменя вылезла вялікая Жаба, якая села перад ёй і прамовіла:

— Што табе трэба? Ці не ты сваёю няўдзячнасцю прынесла пагібель сваім сябрам? Ідзі ж прэч і не зневажай іхняй памяці сваёю прысутнасцю!

— Ах! — закрычала Бландзіна. — Бедныя мае сябры, Добрая Козачка і Каток-Вуркаток! Няхай я лепей памру, толькі б гэта магло выправіць гора, якое я вам прычыніла!

І горка заплакаўшы, яна ўпала на зямлю сярод камення і калючага пустазелля. На душы ў яе быў такі боль, што яна не адчувала ўколаў вострых камянёў і шыпоў. Яна плакала вельмі доўга, але нарэшце села і пачала шукаць якога-небудзь прытулку, дзе можна было б схавацца. Але вакол былі толькі камяні ды калючкі.

— Ну, што ж, — сказала яна, няхай мяне раздзяруць лютыя звяры, няхай я памру ад голаду і пакуты, але я ўсё роўна застануся тут, на магіле маіх мілых Катка-Вуркатка і Добрае Козачкі!

І толькі яна прамовіла гэтыя словы, як аднекуль пачуўся голас, які сказаў: “Раскайне акупае шмат якія грахі!”

Яна падняла галаву і ўбачыла вялікага чорнага Крумкача, што кружыў па-над ёю ў небе.

— Шкада! — адказала яна.— Але ж як бы я ні раскайвалася, гэта наўрад ці верне жыццё Добрай Козачцы і Катку-Вуркатку.

— Будзь мужная, Бландзіна! — зноў пачуўся голас з вышыні.— Акупі свой ганебны ўчынак сваім раскаяннем, не давай нудзе і маркоце завалодаць табою!

Бедная Бландзіна ўстала і рушыла прэч з гэтага месца, якое навявала на яе вялікую распач. Па маленькай сцяжынцы яна дабралася да той часткі леса, дзе высокія, магутныя дрэвы не давалі разрасціся калючкам. Увесь дол тут быў пакрыты мяккім імхом. Бландзіна зусім знемаглася ад тугі і стомы і, упаўшы пад высокім дрэвам на зямлю, зноў горка заплакала.

— Будзь мужная, Бландзіна! Не страчвай надзеі! — зноў крыкнуў ёй голас.

Яна азірнулася і ўбачыла побач Жабу, якая глядзела на яе са спагадай.

— Мілая Жаба,— сказала Бландзіна.— Ты мне спачуваеш. Але, Божа, што цяпер са мной будзе, калі я засталася адна ў цэлым свеце?

— Захоўвай надзею і мужнасць! — паўтарыў голас.

Бландзіна ўздыхнула і пачала шукаць які-небудзь плод ці ягадку, каб наталіць смагу і голад. Але нічога вакол не было, і яна зноў пачала ліць горкія слёзы.

Раптам яе сумныя думкі развеяла дзіліньканне грамакоў; яна падняла вочы і ўбачыла дзябёлую карову, якая

паволі падыходзіла да яе. Карова спынілася і, нахіліўшыся, паказала Бландзіне місу, якая вісела ў яе на шыі.

Узрадаваўшыся нечаканаму паратунку, Бландзіна адчапіла місу і, падаіўшы карову, пачала з асалодаю піць свежае малачко. Малако было такое смачнае, што Бландзіна выпіла ажно дзве місы запар.

Калі яна нарэшце напілася, карова паказала знакам, каб яна прычапіла місу назад, і Бландзіна, усё так і зрабіўшы, пацалавала карове ў шыю і сумна прамовіла:

— Дзякуй, Бялянчка. Я ведаю, цябе, напэўна, паслалі мне ў дапамогу мае няшчасныя сябры. Яны, відаць, з таго свету бачаць раскаянне іх беднай Бландзіны і хочаць палегчыць яе бяду.

— Раскаянне акупае шмат якія грахі! — зноў пачуўся голас.

— Ах! — сказала Бландзіна. — Нават калі я праплачу цэлую сотню гадоў — усё роўна я нічога сабе не дарую. Мне ніколі не будзе прабачэння.

Тым часам набліжалася ноч. І нягледзячы на скруху, Бландзіна падумала, што трэба паклапаціцца пра сховішча, у якім можна было б уратавацца ад лютых звяроў, рык якіх ўжо чуўся ў лясное нетры.

На щчасце, за некалькі крокаў ад сябе яна ўбачыла нешта накшталт невялічкай хаткі, якую ўтваралі шчыльна пераплеценыя галіны густых хмызоў. Трошкі схіліўшыся, яна пралезла пад імі і, калі выпрасталася, убачыла, што тут можна зрабіць вельмі добры прытулак.

Пакуль дзень канчаткова не згас, Бландзіна ўзялася

8. „Зачарованная хатка”

ўладкоўваць сваю каморку: яна прынесла трошкі моху і зрабіла з яго матрац і падушку, а потым, наламаўшы галінак, уторкнула іх у зямлю і схавала ўваход. Скончыўшы працу, яна раптам адчула вялікую стому і ледзь толькі лягла спаць, як адразу заснула.

Прачнулася яна, калі ўжо зусім развіднела. У першую хвіліну яна нават не магла добра ўспомніць, як тут апынулася, але сумная праўда хутка нагадала пра сябе, і Бландзіна зноў, як і ўчора, горка заплакала.

Неўзабаве яе пачаў мучыць голад, і яна занепакоена задумалася, дзе знайсці ежу. І тут да яе зноў даляцела ціхае дзіліньканне. Праз некалькі хвілін карова была каля Бландзінай каморкі. Бландзіна, як і ўчора, адчапіла місу, надаіла малачка і напілася яго, колькі хацела. Потым павесіла місу карове на шыю і, пацалаваўшы Бялянку, яшчэ доўга глядзела ёй услед з надзеяй, што і заўтра яна прыйдзе таксама.

Так яно і здарылася: кожны дзень раніцай, апоўдні і ўвечары Бялянчэка прыходзіла да Бландзіны і частавала дзяўчынку сваёю простаю ежай.

А Бландзіна ўвесь час аплаквала сваіх няшчасных сяброў і горка папракала сябе за свае памылкі.

— Сваёю непаслухмянасцю я прынесла вялікае гора і цяпер ніколі не здолею яго выправіць, — казала яна. — Я не толькі страціла сваіх добрых і мілых сяброў, але і сябе пазбавіла адзінай магчымасці вярнуцца да бацькі. Бедны мой бацька! Ён, напэўна, яшчэ чакае сваю няшчасную Бландзіну, але цяпер ёй наканавана навечна за-

стацца тут і памерці адной у гэтым страшным лесе, якім кіруе злы чарадзеі.

Бландзіна старалася чым-небудзь развезць свае цяжкія думкі і займала сябе самай рознаю працай. Яна ўладкавала ўсё ў сваёй хатцы: зрабіла ложка з моху і лісця; спляла з тоўстых прутуў крэсла; з доўгіх і тонкіх калючак зрабіла голкі і шпількі, а раскудзеліўшы некалькі сцяблін высокай травы, што расла каля хаткі, спляла нешта на кшталт тоўстай ніткі і зацыравала свае падраныя шыпамі чаравікі і вопратку. Так яна жыла цэлых шэсць тыдняў. І ўвесь гэты час яе не пакідала туга.

Але журылася яна зусім не з-за таго, што жыццё ў яе было сумнае і самотнае, а з-за таго, што яе па-ранейшаму мучыў папрок і яна шчыра шкадавала свайго ганебнага ўчынку. Яна з радасцю пагадзілася б правесці ўсю рэшту свайго жыцця ў гэтым лесе, каб толькі гэта магло вярнуць жыццё Катку-Вуркатку і Добрай Козачцы.

Глава 9

Ч а р а п а х а

Аднойчы Бландзіна сядзела перад сваёю хаткай і, як зазвычай, думала пра сваіх сяброў і пра бацьку. І раптам проста перад сабой яна ўбачыла вялікую Чарапаху.

— Бландзіна, а, Бландзіна,— сказала ёй Чарапаху хрыпатым старэчым голасам.— Калі хочаш, я магу ўзяць

цябе пад сваю апеку і вывесці з гэтага небяспечнага лесу.

— Дарагая Чарапаха,— адказала Бландзіна.— На што мне пакідаць гэты лес? Тут па маёй віне памерлі мае сябры, і я таксама хачу тут спаткаць сваю смерць.

— А ты ўпэўненая, што твае сябры памерлі?

— Як? Хіба не?.. Але ж я сама бачыла руіны іхняга замка. Дый Папугай і Жаба казалі, што іх болей няма. Вы па сваёй дабрыні, напэўна, хочаце мяне супакоіць. Але я, на жаль, не спадзяюся іх калі-небудзь убачыць. Каб яны не памерлі, хіба яны кінулі б мяне адну ў такой страшнай распачы, каб я думала, што паслужыла прычынай іхняе смерці?

— А хіба, па-твойму, яны не маглі быць вымушаныя кінуць цябе? Хіба іх не мог прымусіць да гэтага чарадзея, які мае болей магутную ўладу? Але ж ты ведаеш, Бландзіна, што раскаянне акупае шмат якія памылкі.

— Ах, дарагая Чарапаха, калі яны сапраўды жывыя і ў вас ёсць ад іх вестка, скажыце, што я не вінаватая ў іх смерці і яшчэ змагу ўбачыцца з імі. Я згодная на любое выпрабаванне, каб толькі заслужыць гэтае шчасце.

— Бландзіна, мне не дазволена казаць табе пра лёс, які напаткаў тваіх сяброў. Але калі ў цябе стане мужнасці залезці да мяне на спіну і паўгода, пакуль не скончыцца нашае падарожжа, не злазіць з мяне і не прамаўляць ні слова, то я занясу цябе туды, дзе ты пра ўсё даведася.

— Я абяцаю зрабіць усё, што вы скажаце, дарагая Чарапаха, толькі б ведаць, што сталася з маімі сябрамі.

— Сцеражыся ж, Бландзіна! Шэсць месяцаў ты

павінна будзеш не сыходзіць з маёй спіны і ўвесь час маўчаць! Калі ж па дарозе ты не вытрымаеш выпрабавання, ты навечна застанешся пад уладаю чарадзея Папугая і ягонае сястры Ружы. І тады я не змагу ўжо даць нават той малой дапамогі, якая дазволіла табе выжыць у гэтыя апошнія шэсць тыдняў.

— Я згодная, дарагая Чарапаха, і гатовая зараз жа выправіцца ў дарогу. Няхай я лепей памру ад нуды і стомы, чым ад хвалявання і тугі. Цяпер, калі вашыя словы адрадзілі ўва мне надзею, я адчуваю ў сабе сілу выцярпець нават яшчэ цяжэйшае падарожжа, чым тое, пра якое вы кажаце.

— Няхай жа будзе па-твойму, Бландзіна. Сядай да мяне на спіну і не бойся ні смагі, ні голаду, ні сну і ніякага ліха. Пакуль мы будзем ісці, нічога гэтага ты можаш не апасацца.

Бландзіна хуценька ўзлезла Чарапасе на спіну, і тая прамовіла:

— А цяпер — болей ні слова! Маўчы да той самай хвіліны, пакуль мы не прыйдзем і я сама першая не загавару з табой.

Глава 10

Падарожжа і вяртанне

Як і казалася Чарапаху, падарожжа доўжылася цэлыя шэсць месяцаў. Калі мінулі першыя тры месяцы, яны выйшлі з леса і апынуліся на высушанай раўніне, па якой ішлі яшчэ шэсць тыдняў. Нарэшце на даляглядзе ўзнік велічны замак, вельмі падобны да таго, які быў у Катка-Вуркатка з Добраю Козачкай. Яшчэ месяц яны дабіраліся да шырокай дарогі, што вяла да замкавай брамы. Бландзіна згарала ад нецярпення. “Няўжо гэта і ёсць той замак, дзе я даведаюся пра лёс маіх дарагіх сяброў?” — думала яна. Але нягледзячы на вялікае жаданне, яна ба-ялася спытаць пра гэта ў Чарапахі. Каб яна магла злезці на зямлю з Чарапахінай спіны, яна дабегла б да замка ўсяго за дзесяць хвілін, але Чарапаху ўсё йшла і йшла, і Бландзіна памятала, што ёй нельга гаварыць і злазіць са спіны. Таму, нягледзячы на пякучае жаданне, яна вырашыла чакаць. Але замест таго, каб паскорыць хаду, Чарапаху, здавалася, пачала яшчэ марудней перастаўляць ногі і йшла да замка яшчэ доўгіх пятнаццаць дзён, якія падаліся Бландзіне пятнаццаццю гадамі. Бландзіна не зводзіла з замка вачэй і ўвесь час глядзела на яго браму. Замак здаваўся пакінутым: з яго не далятала ніводнага гуку, быццам за яго мурамі зусім не было жыцця. Нарэш-

це, на сто васьмідзесяты дзень падарожжа Чарапаха спынілася і сказала Бландзіне:

— Ну вось, Бландзіна, цяпер ты можаш злезці з маёй спіны. Сваёю смеласцю і паслухмянасцю ты заслужыла ўзнагароду, якую я абяцала. Ідзі ж у замак праз гэтыя маленькія дзверцы, што перад табой, і ў першага, каго сустрэнеш, папрасі, каб цябе завялі да Чароўнай феі. Яна й раскажа табе пра лёс тваіх дарагіх сяброў.

Бландзіна жвава саскочыла на зямлю. Шэсць месяцаў праседзеўшы нерухома, яна баялася, што ногі ў яе будуць зусім здранцвелыя. Але яна адчула ў іх такую самую лёгкасць, як у тыя шчаслівыя часы, калі жыла ў Добрай Козачкі з Катком-Вуркатком і цэлымі гадзінамі бегала па парку, збіраючы кветкі і ганяючыся за матылькамі. Шчыра падзякаваўшы Чарапасе, яна хуценька адчыніла маленькія дзверцы і адразу апынулася перад прыгожай дзяўчынай, апранутай ва ўсё белае. Дзяўчына спытала ў Бландзіны, каго яна тут шукае.

— Мне трэба пабачыць Чароўную фею,— адказала Бландзіна.— Калі ласка, перадайце ёй, што прынцэса Бландзіна вельмі просіць яе прыняць.

— Хадзіце за мной, прынцэса,— сказала дзяўчына.

І Бландзіна з хваляваннем пайшла за ёй. Яны праходзілі па прыгожых залах і сустрэкалі шмат маладых дзяўчат, якія таксама былі ва ўсім белым, як і тая, якую Бландзіна сустрэла на дварэ. Дзяўчаты прыязна ўсміхаліся Бландзіне і глядзелі на яе з такім выглядам, быццам некалі ўжо бачылі. Нарэшце Бландзіна ўвайшла ў залу

кропля ў кроплю падобную да той, што была ў Добрай Козачкі ў Бэзавым лесе.

Гэты ўспамін быў Бландзіне такі балючы, што яна нават не заўважыла, як маладая дзяўчына некуды знікла. Яна сумна пачала разглядаць мэблю, якая стаяла ў зале, і заўважыла, што толькі адна рэч тут не такая, як у Добрай Козачкі ў Бэзавым лесе. Гэта была вялікая шафа, аздобленая золатам і тонкай разною косткай. Шафа была зачыненая. І тут Бландзіна адчула, як шафа вабіць яе з неадольнаю сілай, яна не магла звесці з яе вачэй. Раптам дзверы ў залу адчыніліся, і ў яе ўвайшла прыгожая, яшчэ маладая жанчына ў раскошным убранні. Яна падышла да Бландзіны і прамовіла мяккім, ласкавым голасам:

— Што ты хацела, мілае дзіцятка?

— О, пані! — закрычала Бландзіна і кінулася жанчыне ў ногі.— Мне казалі, што вы можаце расказаць пра лёс, які напаткаў маіх мілых, чароўных сяброў Добраю Козачку і Катка-Вуркатка. Вы ж, напэўна, ведаеце, як я страціла іх праз сваё злачыннае свавольства. Я шмат праплакала, думаючы, што яны памерлі. Але Чарапаха падарыла мне надзею, сказаўшы, што аднойчы я здолею іх убачыць. І вось яна прывезла мяне сюды. Калі ласка, пані, скажыце, што яны жывыя. І загадайце, што я павінна зрабіць, каб заслужыць вялікае шчасце ўбачыць іх зноўку.

— Бландзіна,— сумна адказала Чароўная фея,— ты даведаешся, што здарылася з тваімі сябрамі. Але што б ты не ўбачыла, не адчайвайся і не страчвай надзеі.

З гэтымі словамі яна падняла бедную Бландзіну з

каленяў і падвяла да шафы, якая так прывабіла яе позірк.

— Вось, мілая Бландзіна,— сказала фея,— вазьмі гэты ключык і адчыні гэтую шафу. Але будзь мужная!

І яна аддала Бландзіне залаты ключык.

Бландзіна адчыніла шафу дрыготкай рукою... І што яна магла адчуць, калі ўбачыла, што ў шафе вісяць шкуры Добрае Козачкі і Катка-Вуркатка, прыбітыя дьяментавымі цвікамі?!

Няшчасная Бландзіна распачна крыкнула і ў непрытомнасці ўпала на рукі Чароўнае фее.

У тое ж імгненне дзверы ў залу зноў адчыніліся і на парозе ўзнік прыгожы, як сонейка, прынец. Ён кінуўся да Бландзіны і сказаў:

— Ах, маці, гэтае выпрабаванне было занадта моцнае для нашай мілай Бландзіны.

— Я таксама шкадую, сынку, і мне таксама баліць за яе сэрца. Але ты ведаеш, што гэтае пакаранне было патрэбнае, каб ужо назаўсёды вызваліць яе з-пад улады злога чарадзея Бэзавага леса.

З гэтымі словамі, Чароўная фея дакранулася да Бландзіны сваёю палачкай, і Бландзіна адразу ачнулася. Але ўспомніўшы ўбачанае, яна зноў горка заплакала і ў распачы закрычала:

— Дайце мне памерці, мне не хочацца болей жыць. Няма больш надзеі, і мне ніколі не ўбачыць шчасця. Мілыя мае, дарагія сябры, ваша Бландзіна хутка ўжо будзе з вамі!

— Бландзіна, дарагая,— сказала фея, моцна абняўшы дзяўчынку,— твае сябры жывыя і любяць цябе. Я і ёсць До-

брая Козачка, а гэта — мой сын, Каток-Вуркаток. Некалі злы чарадзеі Бэзавага лесу скарыстаўся няўважлівасцю майго сына, і яму ўдалося ператварыць нас у жывёл. У гэтым выглядзе ты з намі й пазнаёмілася. Свой нармальны выгляд мы маглі набыць толькі тады, калі б ты вызваліла Ружу, якую я ператварыла ў куст. Я ведала, што яна твой самы злы вораг, і таму пасадзіла яе як мага далей ад замка, каб ты не магла яе ўбачыць. Я ведала, якія няшчасці ты можаш на сябе наклікаць, выпусціўшы яе на волю. І неба мне сведка, мы з сынам былі гатовыя ўсё жыццё заставацца Добраю Козачкай і Катком-Вуркатком, толькі б аберагчы цябе ад страшнай пакуты, якую табе давялося перажыць. На жаль, нягледзячы на ўсе нашыя перасцярогі, Папугаю ўдалося цябе ашукаць. А ўсё астатняе ты сама ведаеш. Магу толькі дадаць, што мы таксама вельмі пакутавалі, ведаючы, што ты засталася зусім адна і так горка плачаш.

Бландзіна кінулася цалаваць ды абдымаць фею, і дзякаваць ёй і прынцу. І няспынна задавала пытанні.

— А што сталася з газэлямі, што нам прыслугоўвалі?

— Ты іх усіх бачыла, дарагая Бландзіна. Гэта тыя дзяўчаты, што прывялі цябе ў гэтую залу. Яны таксама абярнуліся зноў у людзей.

— А адкуль узялася карова, што прыносіла мне кожны дзень малако?

— Нам з сынам удалося ўгаварыць каралеву феяў паслаць табе гэтую невялікую дапамогу. І Крумкача, які падбэдзёрваў цябе сваімі словамі, таксама паслалі мы.

— Дык значыць, і Чарапаху вы да мяне прыслалі?

— І Чарапаху, Бландзіна. Каралеву феяў вельмі расчулілі твае роспач і скруха, і яна вырашыла пазбавіць ляснога чарадзея ўсёй улады над табою. Але дзеля гэтага ты павінна была яшчэ раз даказаць сваю паслухмянасць, вытрымаўшы доўгае і нуднае падарожжа, і ў знак пакарання паверыць у нашу смерць, убачыўшы гэтыя шкуры. Я прасіла, маліла каралеву феяў пазбавіць цябе ад такога суровага выпрабавання, але яна была няўмольная.

Бландзіна ўсё слухала і слухала, і глядзела, і абдымала сваіх сяброў, якіх так даўно згубіла і ўжо не спадзявалася ўбачыць. Але нарэшце яна прыгадала пра бацьку. Прынц зразумеў яе думкі і нешта шапнуў сваёй маці.

— Збірайся, Бландзіна,— сказала фея.— Хутка ты ўбачыш бацьку. Я ўжо яго папярэдзіла, і ён цябе чакае.

У тую ж хвіліну Бландзіна апынулася ў калясніцы, аздобленай золатам і перламі. Побач з ёй села фея, а насупраць прынц. Прынц быў вельмі шчаслівы і не зводзіў з Бландзіны вачэй. Калясніца была запрэжаная чацверыком белых-бялючкіх лебедзяў. Яны падняліся ў паветра і паляцелі так хутка, што ўсяго праз пяць хвілін былі ўжо каля палаца караля Бенэна.

Уся каралеўская дворня стаяла на шырокім ганку і чакала Бландзіну. І як толькі ў небе ўзнікла калясніца, пачуліся такія радасныя воклічы, што лебедзі перапалохаліся і ледзь не павярнулі ў іншы бок. Але прынц, які кіраваў імі, здолеў, на шчасце, іх супакоіць, і калясніца апусцілася каля самага ўваходу ў палац.

Кароль Бенэн кінуўся да Бландзіны, і тая, саско-

чыўшы на зямлю, адразу апынулася ў абдымках у бацькі. Яны доўга не выпускалі адно аднаго. А ўсе вакол стаялі і плакалі, але цяпер гэта былі слёзы радасці.

Калі хваляванне ад сустрэчы крыху прайшло, кароль ласкава пацалаваў феі ў руку і падзякаваў за тое, што яна так аберагала яго дачку і так добра яе навучыла і выхавала. Потым ён абняў прынца і заўважыў, што ён вельмі і вельмі прыгожы.

Цэлы тыдзень усе святкавалі Бландзініна вяртанне. А калі тыдзень прайшоў, фея сабралася дадому. Але прынцу й Бландзіне было так сумна расставалася, што кароль дамовіўся з феяй, каб яны нікуды не ад'язджалі і заставаліся жыць у іх. Кароль ажаніўся з феяй, а Бландзіна выйшла замуж за прынца, які так і застаўся для яе на ўсё жыццё Катком-Вуркатком з Бэзавага леса.

Брунета, якая ўрэшце здолела выправіць свой характар, часта прыязджала да Бландзіны ў госці.

Яе муж, прынец Жарсткен, таксама крыху палагоднеў, убачыўшы, што Брунета зрабілася намнога дабрэйшая. І жылі яны даволі шчасліва.

А Бландзіне болей ніколі не даводзілася сумаваць. Яна нарадзіла некалькі дачок, якія былі вельмі да яе падобныя, і некалькі сыноў, якія былі вельмі падобныя да прынца. Усе іх любілі, і ўсе вакол былі шчаслівыя.

ЗМЕСТ

Зачараваная хатка

- Глава 1. Хатка — 5
- Глава 2. Мярзотная варажбітка — 12
- Глава 3. Чароўны прынец — 23
- Глава 4. Дрэўца з альтанкі — 29
- Глава 5. Куфэрак — 33

Добры Анры

- Глава 1. Бедная хворая маці — 40
- Глава 2. Крумкач, Певень і Жаба — 44
- Глава 3. Жніво — 48
- Глава 4. Збор вінаграду — 50
- Глава 5. Паляванне — 54
- Глава 6. Рыбалка — 58
- Глава 7. Кветка жыцця — 63

Казка пра Бландзіну, Добрую Козачку і Катка-Вуркатка

- Глава 1. Бландзіна — 70
- Глава 2. Бландзіна згубілася — 75
- Глава 3. Бэзавы лес — 83
- Глава 4. Бландзіна прачынаецца першы раз — 85
- Глава 5. Добрая Козачка — 88
- Глава 6. Бландзіна прачынаецца другі раз — 93
- Глава 7. Папугай — 100
- Глава 8. Раскаянне — 108
- Глава 9. Чарапаха — 115
- Глава 10. Падарожжа і вяртанне — 118

Сэгур С. дэ.
С97 Зачараваная хатка: Казкі / Пераклад з франц. Зм. Коласа;
Мастак Т. Гардашнікава.—Мн: Беларускі гуманітарны аду-
кацыйна-культурны цэнтр, 1992.—128 с., каляр. іл.

Казкі графіні Сафіі дэ Сэгур (1799 - 1874) уваходзяць у скарбонку найлепшых фран-
цузскіх літаратурных казак, на якіх выхоўвалася не адно пакаленне дзяцей у розных
краінах свету. У кнігу ўвайшлі тры казкі з аднайменнага зборніка пісьменніцы. На
беларускую мову перакладаюцца ўпершыню.

ББК 84.4Фр

Для дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту
Сафія дэ Сэгур
ЗАЧАРАВАНАЯ ХАТКА
Казкі

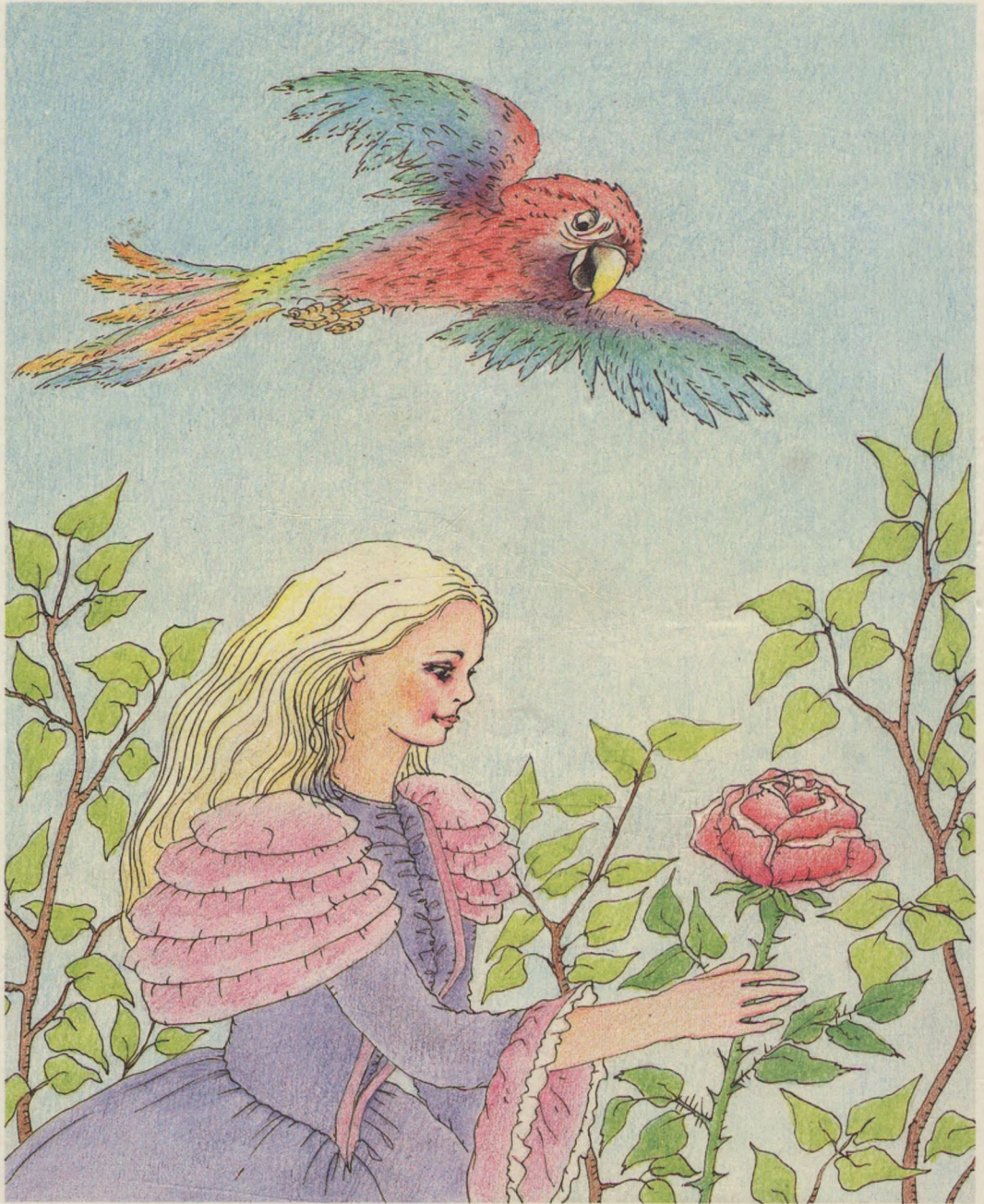
Адказная за выпуск **А.КУДРАЎЦАВА**

Падпісана да друку 25.09.92г. Фармат 70×90/16. Папера афс. № 1. Гарнітура Таймс. Афсетны
друк. Ум. друк. арк. 9,36. Ум. фарб.-адб. 39,18. Тыраж 70000 экз. Зак. 3289.

Беларускі гуманітарны адукацыйна-культурны цэнтр. 220050, Мінск, вул. Кірава, 21.

Мінская фабрыка каляровага друку. 220115, Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.

ГРАФИНЯ ДЭ СЭГЮР ЗАЧАВАННЯ ХАТКА

Handwritten notes in a cursive script on a green-lined background, partially visible on the right edge of the page.